

ĐOẠN TUYỆT

Nhất Linh

CHƯƠNG I

Một buổi trưa chúa nhật, về mùa Đông. Trong gian phòng ấm áp, bốn người ngồi quây quần nói chuyện trước lò sưởi đỏ rực. Bên ngoài, mưa bụi lặng lẽ bay qua mờ mờ như hơi sương. Hai góc hoàng lan cạnh cửa sổ đứng rũ rượi, cành lá nặng nề, ướt át.

Nghe có tiếng trẻ rao báo ngoài phố, bà Giáo Thảo nhìn ra vườn hỏi chồng:

- Cậu đã mua báo hôm nay chưa?

Ông Giáo Lâm đáp:

- Mua rồi, tôi quên không đưa mợ xem

- Thế họ có đăng tin gì thêm không, cậu?

- Không.

Thảo quay về phía một cô thiếu nữ ngồi ở ghế đệm dài, rồi hỏi:

- Thế nào, chị Loan đã biết tin cô Minh Nguyệt tự tử chưa?

Loan đáp:

- Tôi biết rồi, biết trước khi họ đăng báo, vì tôi có quen cô ta. Khốn nạn, việc quái gì mà phải tự tử. Mẹ chồng ác thì về nhà bố mẹ mà ở, tội gì rước khổ vào thân rồi đến nỗi tự tử.

Thảo nhìn bạn mỉm cười:

- Chị nói dễ quá. Còn chồng, còn con...

Loan ngắt lời:

- Cô ấy chưa có con.

- Vâng thì cô ấy chưa có con. Nhưng còn chồng...con gái đã bỏ chồng là mất cả một đời rồi còn gì. Mẹ chồng ghét, chồng bệnh mẹ đuổi đi, cô Minh Nguyệt cho đời mình là hết hy vọng.

Loan nói:

- Việc gì mà hết hy vọng. Mẹ chồng ác thì đi chỗ khác mà ở, chồng ghét thì lại càng nên đi lắm. Khổ là vì cứ tưởng mình là thân con gái thì phải lấy gia đình chồng làm gia đình mình, nếu mất gia đình ấy là đời mình bỏ đi. Sao lại thế được. Mình sống, muốn sống thì không thể một mình mình sống được sao, nếu cái gia đình kia không cho mình được sung sướng. Sao đàn ông họ bỏ vợ này lấy vợ khác lại là sự thường.

Thảo thấy bạn nói có vẻ giận dữ, mỉm cười đáp:

- Chị đã biết ở xã hội mình, lấy chồng là lấy cả gia đình nhà chồng. Nếu không muốn thế thì chỉ có một cách là không lấy chồng nữa hay là chọn người nào không có gia đình mà lấy.

Rồi nghĩ đến việc riêng của Loan, thấy Loan hiện đang bị bố mẹ ép lấy một người mà Loan không thuận, Thảo liền ôn tồn nói tiếp:

- Nhưng nào mình có được tự ý kén chọn đâu mà bảo kén chọn.

Từ nãy đến giờ, Dũng ngồi sát lò sưởi, loay hoay xếp lại mấy thanh củi, không nói một câu. Thấy hai cô bạn bàn tán mãi về một câu chuyện đã cũ kỹ, chàng liền quay lại nói:

- Chuyện gia đình bao giờ cũng rắc rối, nào tự do kết hôn, nam nữ bình quyền, mẹ chồng nàng dâu, bao nhiêu thứ lồi thối, muốn yên ổn thì đừng nghĩ đến nữa.

Thảo đáp:

- Anh thì anh cần gì gia đình mà bảo nghĩ đến. Còn chị Loan nay mai phải về nhà chồng, chị ấy không để tâm sao được.

Rồi nàng mỉm cười tinh nghịch:

- Chỉ trừ khi nào chị Loan lấy được người chồng không có gia đình như anh.

Câu nói đùa làm cho Loan buồn rầu cúi mặt nghĩ đến nhân duyên của nàng. Nàng bị cha mẹ ép phải lấy Thân, một người bạn học thuở nhỏ của nàng, con một nhà giàu ở Ấp Thái Hà. Việc này nàng thấy cha mẹ nói từ hồi nàng mới đẻ tóc. Hai nhà trong mười năm trời nay vẫn đi lại thân mật, hai bên cha mẹ đã định ước cho Thân và Loan lấy nhau. Loan vẫn nhất quyết không chịu không phải là Loan chê gì Thân, vì Thân đối với nàng chỉ là một người quen, nàng không yêu mà cũng không ghét. Nhà Thân lại giàu, Loan chắc chắn rằng khi về nhà chồng, sẽ được sung sướng, an nhàn. Nhưng chỉ vì Loan càng ngày càng thấy cái tình của mình đối với Dũng không phải chỉ là cái tình bạn bè như trước kia. Nàng yêu Dũng và cái hy vọng của nàng lúc đó là được làm vợ Dũng. Tuy định bụng không chịu lấy Thân, nhưng nàng cũng hằng lo lắng, vì nàng biết cha mẹ nàng đã quả quyết về việc đó. Nếu nàng cưỡng tất có sự rắc rối trong gia đình.

Thảo nói:

- Chị Loan nghĩ ngợi gì mà ngồi thừ ra thế kia? Hay là nghĩ đến đường chồng con sau này đấy?

Loan mỉm cười rồi muốn giấu ý nghĩ riêng, nàng ngồi ngay người, hai tay để vào lòng, mặt nghiêm trang nhìn thẳng, bắt chước dáng cô dâu ngoan ngoãn, thỏ thẻ nói:

- Cha mẹ đặt đâu, con xin ngồi đấy.

Thảo cười bảo:

- Còn cô rồi lại không thế à?

Loan nói:

- Em không lấy chồng.

- Không lấy chồng thì làm gì?

Loan ưả mắt nhìn Dũng đáp:

- Thế anh Dũng thì sao?

- Anh Dũng khác. Có phải không, anh Dũng?

Dũng thần thờ đáp lại:

- Phải, tôi thì đâu dám nghĩ đến đường vợ con. Không cửa, không nhà, nay đây mai đó, chính thân tôi, tôi cũng không biết sau này ra sao nữa là. Tôi chỉ có bạn chứ không có gia đình nào cả.

Dũng đưa mắt nhìn vợ chồng ông Giáo như cảm ơn hai người bấy lâu đã không sợ gì lời dị nghị của thiên hạ, sẵn lòng để chàng đi lại và lúc nào cũng âu yếm, coi chàng như một người em nhỏ đáng thương vì đã bị nhà và họ hàng ruồng bỏ.

Ông Giáo Lâm dựa vào cửa của Dũng bảo đùa vợ:

- Đây, vợ xem sống như anh Dũng mới là đáng sống. Không vợ, không con, thênh thang tự do. Tôi thì có đi đâu một tí, vợ đã kêu la ầm trời đất. Cả ngày chỉ co ro ngồi đánh bóng tử chè, đình đồng. Cái đời vô vị tẻ ngắt.

Mọi người cười ồ. Thảo nói tiếp câu của chồng:

- Nhưng mà yên thân.

Loan thoáng nghĩ đến hai cảnh đời trái ngược nhau: Một cảnh đời yên tịnh ngày nọ trôi theo ngày kia như dòng sông êm đềm chảy, nhẵn nại sống trong sự phục tùng cổ lệ như mọi người con gái khác và một cảnh đời rộn rịp, khoáng đạt, siêu thoát ra hẳn ngoài lẽ lối thường.

Loan nhìn Dũng, ngắm nghía vẻ mặt cương quyết, rắn rỏi của bạn, nghĩ thầm:

- Học thức mình không kém gì Dũng, sao lại không thể như Dũng, sống một đời tự lập, cường tráng, can chi cứ quanh quẩn trong vòng gia đình, yếu ớt sống một đời nương dựa vào người khác để quanh năm phải kinh kịch với những sự cổ hủ mà học thức của mình bắt mình ghét bỏ. Mình phải tạo ra một hoàn cảnh hợp với quan niệm mới của mình.

Dũng chợt thấy Loan nhìn mình đăm đăm không chớp, có ý ngượng, quay lại với điều thuốc lá, gấp than hồng châm hút, rồi uể oải đứng dậy xin phép về nhà.

Thảo nhìn ra cửa sổ:

- Trời vẫn còn mưa. Chúa nhật nhân rồi hãy ngồi ít lâu nữa.

Rồi âu yếm như chị nói với em, Thảo ân cần hỏi:

- Thế nào anh Dũng dọn nhà chưa?

- Tôi vừa dọn xong, hôm nào thông thả mời anh chị và cô Loan lại chơi. Tôi xuống bếp đun nước lấy. Có thể mới quý.

Thấy bộ quần áo của Dũng đã cũ kỹ, bạc màu, nghĩ đến cảnh nghèo của người bạn sống cô độc trong một gian nhà trọ, không thân thích, không đầy tớ, Loan bùi ngùi thương hại, hai con mắt dịu dàng nhìn Dũng, nói nửa đùa nửa thật:

- Anh Dũng cần người hầu hạ thì đã có em. Em lấy rẻ mỗi tháng có năm hào công thôi...

Câu nói đùa có ngụ ý không được tự nhiên làm cho Dũng ngượng nghịu, chàng gượng cười bắt tay ông Giáo, cúi đầu chào Thảo và Loan, rồi cầm mũ, mở cửa đi ra ngoài mưa gió.

Ba người đứng lặng nhìn theo. Một cơn gió lạnh ở ngoài tạt vào phòng làm lay động mấy bức tranh treo ở tường

Ông Giáo Lâm mở cửa bước sang bên buồng ngủ, trong phòng chỉ còn Loan và Thảo. Loan lại ngồi ở cái ghế của Dũng ngồi lúc nãy, mắt mơ mộng nhìn lửa cháy. Một lát nàng khẽ gọi:

- Chị Giáo lại gần đây cho ấm.

Hai người ngồi yên lặng, cũng nghĩ đến Dũng. Một lúc sau, Thảo chép miệng nói:

- Chị có thấy anh Dũng khác trước nhiều không? Anh ấy còn buồn...chưa quên hẳn. Tội nghiệp!

Loan hỏi:

- Có phải chị định nói đến việc anh ấy bị ông cụ, bà cụ từ, phải không? Những lỗi đầu ở anh ấy. Ông cụ bà cụ muốn cho con thành một anh trưởng giả, ngờ đâu lại thấy con làm những việc quá ư táo bạo. Những việc đó đáng khen, song chỉ vì sợ lụy đến mình và đến nhà mình mà ông cụ bà cụ nổi từ anh ấy. Lúc thường muốn có quyền đối với con, lúc biến lại sợ trách nhiệm. Anh Dũng thực không phải là người con bất hiếu.

Thảo mỉm cười nói:

- Đấy ta thì cứ cho trái lời cha mẹ là bất hiếu.

Loan quả quyết đáp:

- Ngày xưa thế, bây giờ không thế nữa. Nhưng tôi chắc anh Dũng không phải buồn vì mang tiếng là một người con bất hiếu hay buồn vì phải nghèo khổ, anh Dũng buồn vì có một ông bố...nhát gan...

Thảo mở to mắt nhìn Loan:

- Chị táo bạo lạ. Nhiễm những tư tưởng quá mới.

Loan buồn rầu bảo bạn:

- Tôi cũng nhận thấy như vậy, nhưng biết làm thế nào. Không thể mỗi chốc mà đổi được hết tư tưởng mình đi được. Tôi biết là rồi tôi cũng sẽ gặp những cảnh ấy.

Loan cúi đầu, trong lòng bối rối, lo sợ cho tương lai mù mịt. Ngẫm nghĩ một lát, nàng kéo ghế gần lại bạn, se sẽ kể lể:

- Em lo sợ việc nhân duyên của em lắm. Chị chắc biết, nếu em không đổi được tính đi, thì không thể về làm dâu nhà nào được cả. Vậy chỗ chị em, em không giấu giếm, chị hẳn biết cái tình của em đối với anh Dũng.

Thảo gật đầu, rồi bảo Loan:

- Nhưng anh ấy chỉ là người bạn tốt mà thôi. Dẫu sao anh ấy có hiểu chị nữa, hiện giờ anh ấy cũng không thể nghĩ đến việc lập gia đình được. Chị chắc đã biết vì có gì.

Loan thông thả đáp:

- Em sẽ đợi...

Thảo nhìn Loan ái ngại:

- Nhưng chị đợi đến bao giờ, mà biết có đợi được không?

CHƯƠNG II

Loan đi quanh quần mãi chưa tìm thấy phố Dững ở.

Trời vừa mưa xong, mấy dãy phố lầy lội, bẩn thỉu. Bùn bắn cả lên chiếc quần lụa bạch, lấm cả tất mà Loan không để ý. Nàng cứ cắm cổ đi và mỗi đầu phố lại đứng lại đọc biển. Tìm mãi, nàng mới thấy biển đề tên phố Dững ở. Nhưng Loan vẫn ngờ ngợ vì nàng không thể tưởng tượng Dững lại ở chui ở rúc trong cái phố tối tăm này lẫn với những hạng người cùng đinh trong xã hội.

Sang trọng trong bộ quần áo tối tân, Loan thấy mình như ở đâu lạc loài đến. Một người đàn bà gầy gò ngồi cho con bú ở cổng đưa mắt tò mò nhìn Loan.

Đã mấy lần Loan ngập ngừng muốn quay trở về, nhưng nàng nhận thấy mình nhút nhát như thế là vô lý. Nàng cần phải gặp mặt Dững ngay tức khắc.

Vừa ban sáng này, thấy nhà Thân đem đồ lễ đến ăn hỏi, nàng lánh mặt sang nhà bà Giáo Thảo, buồn rầu bực tức kể chuyện cho bạn nghe. Thấy bạn nói Dững nay mai phải đi xa, nàng kêu nhức đầu, cáo từ, rồi như cái xác không hồn, nàng tìm đến nhà Dững. Nàng chỉ biết cần gặp Dững trước khi đi, nhưng nàng mập mờ không hiểu gặp Dững để làm gì.

Tìm được số nhà Dững ở, Loan rụt rè hỏi một người đàn ông đang ngồi mài dao ở cửa:

- Tôi hỏi thăm, ở đây có ông nào tên là Dững ở trọ không?

Người đàn ông ý hẩn cho nàng là hạng người không đứng đắn, mặt cau có, hắt hàm nói:

- Cô...đi vào trong rồi lên gác. Thầy ấy có nhà.

Vào đến chân thang gác, nàng sẽ lên tiếng gọi:

- Anh Dững...

Không thấy tiếng trả lời, nàng liền bước lên thang.

Dững chạy ra bao lơn, thò đầu nhìn xuống, rồi khi nhận thấy Loan, chàng cuống quít nói:

- Chết chửa! Kìa cô Loan!

Loan hơi thất vọng vì thấy cái mừng của Dững có vẻ tự nhiên, chứ không phải cái mừng kín đáo, e lệ của một người đương yêu.

Nàng yên lặng nhìn quanh phòng. Dững vội lấy cái ghế, nghiêm trang mời bạn:

- Mời cô ngồi.

Hai người nhìn nhau, Dững hơi có vẻ ngạc nhiên vì sự đến thăm đột ngột và táo bạo của Loan.

Loan hiểu ý liền nói:

- Em thấy anh sắp đi xa nên phải vội vàng đến thăm anh.

Dững vội hỏi:

- Sao cô biết tôi sắp đi xa?

- Chị Giáo báo tin cho em hay.

Dững hơi cau mày, nhưng vội tươi cười nói:

- Cũng còn lâu tôi mới đi.

Loan nhìn Dững trách:

- Sao anh lại muốn giấu em?

Dững cười đáp:

- Tôi có muốn giấu cô đâu...tôi cũng sắp nói chuyện để cô biết.

Bỗng chàng ngơ ngác nhìn quanh:

- Tí nữa tôi quên mời cô xơi nước, tôi xin đun nước lấy để cô uống như lời hứa hôm nọ.

Rồi chàng loay hoay dọn ấm chén và đem đèn cầy ra, mỉm cười bảo Loan:

- Đấy cô xem, tôi còn phong lưu. Trong nhà có cả đèn cồng, có cả chèn để tặng người bạn quý của tôi...

Loan ngắt lời:

- Anh định đi đâu?

Dũng đáp:

- Tôi cũng chưa biết là đi đâu bây giờ.

Loan nói:

- Thế sao anh đi?

- Cô bảo tôi ở đây thì sống bằng cách gì? Hôm nọ không có tiền trả chủ nhà, họ mời tôi đi tìm chỗ khác, may mà tìm được chỗ này rẻ tiền, chứ không thì bây giờ còn đâu ở đây?

Dũng cầm mẹ nước rồi bước xuống thang xin lỗi Loan:

- Cô ngồi tạm một mình. Tôi xuống lấy nước.

Loan hơi thất vọng, nàng muốn Dũng có vẻ ngượng nghịu đối với nàng và tỏ ra ý buồn rầu khi sắp phải xa nàng, về ân cần vui vẻ của Dũng làm cho nàng biết rằng Dũng chỉ coi nàng như một người bạn mà thôi.

Nhìn quanh quần trong phòng, Loan thấy ở góc tường có cái va ly bỏ ngổ. Chắc lúc nàng vào, Dũng đang dở bận xếp soạn. Loan thoáng thấy hai cái ảnh xếp lên trên quần áo. Tò mò nàng rón rén lại gần nhìn ra một cái ảnh chụp hai vợ chồng ông Giáo và một cái ảnh nửa người của nàng chụp hai ba năm về trước. Nàng lấy làm lạ vì nàng không hề tặng Dũng bức ảnh nào. Cảm động nàng nhìn bức ảnh của nàng mà Dũng có lẽ vì yêu nàng đã lấy trộm, và lúc đi, lại nhớ em theo đi... Nàng thấy trong lòng man mác sung sướng...

Có tiếng động. Loan giật mình toan quay lại, nhưng không kịp, Dũng đã bắt gặp nàng nhìn trộm hai cái ảnh. Loan đưa mắt nhìn Dũng dò xem cử chỉ của Dũng lúc đó ra sao, Dũng vẫn thản nhiên, vừa đánh diêm đốt đèn, vừa nói:

- Ấy vừa lúc nãy, khi xếp hai cái ảnh vào va li, tôi mới sực nhớ đến cô và nhớ ra rằng chưa báo tin để cô hay, thì may quá, cô lại đến chơi.

Chàng lại gần giường, cầm lấy ảnh, giơ lên coi, rồi đưa mắt nhìn Loan, nói:

- Cái ảnh này chụp từ ba năm về trước mà trông cũng không khác cô bây giờ là mấy. Cô có thấy thế không?

Loan cau mày, cúi mặt nhìn giày không đáp. Dũng hỏi:

- Thế nào, cô Loan giận tôi đấy à?

Loan ngừng mặt, nghiêm trang bảo Dũng:

- Cái vui của anh không tự nhiên.

- Thế nghĩa là thế nào, cô Loan?

- Nghĩa là anh có sự gì muốn dấu tôi. Sao tự nhiên vô cớ, anh lại bỏ đi xa?

Dũng đáp:

- Thì tôi đã nói với cô vì có gì rồi.

- Không phải vì có ấy...Đi đâu cũng không tìm việc làm dễ bằng ở Hà Nội, mà nay đây mai đó, vất vả khổ sở, tội gì mà anh phải đày đọa thân anh. Anh nên ở lại là hơn...

Thấy Dũng cúi đầu nhìn ngọn lửa đèn cồng ra dáng nghĩ ngợi, Loan ôn tồn nói tiếp:

- Anh nên ở lại là hơn. Anh Dũng, anh đã bảo anh không cần gì gia đình, anh không biết đến gia đình nữa, thì can chi anh phải lánh xa, can chi anh phải buồn.

Dũng vội nói:

- Nhưng tôi có buồn gì đâu. Cô làm mà chị Giáo cũng làm nốt, vì tôi chắc lại chỉ chị Giáo kể chuyện cho cô nghe việc nhà của tôi. Tôi đã mấy lần nói với chị Giáo

rằng khi thầy mẹ tôi từ, tôi coi như là không có việc gì xảy ra cả, cha mẹ từ con là một sự rất không có nghĩa, cũng như con từ cha mẹ.

Thấy Loan ngồi yên, lắng tai nghe, Dũng nói luôn:

- Thầy mẹ tôi đâu đăng báo hay nói khắp nước Nam rằng không nhận tôi là con, tôi cũng vẫn là con, vì đã đẻ tức là con rồi, không nhận cũng vô là như khi mới đẻ lại bảo rằng không đẻ. Vậy từ con chỉ là không chia của cho con nữa.

Rồi Dũng nói như đáp lại câu của mình:

- Tôi thiết gì của ấy. Tôi vẫn sẵn lòng không lấy lắm. Hay nếu từ là để không muốn thấy mặt tôi nữa, thì tôi vẫn sẵn lòng đi kia mà. Vậy từ, chỉ có một ích lợi, là báo thù con. Vì ở xã hội ta, một người bị cha mẹ từ là một người bỏ đi, một người khốn nạn, đủ hết các tính xấu.

Loan nói:

- Chỉ trừ em ra là không nghĩ thế.

Dũng đáp:

- Cô khác, cô nhiễm Tây học, cô biết lấy người mà xét người, không có cái định kiến như mọi người khác, bao giờ cũng cho cha mẹ là phải cả, mà con tất nhiên là trái. Nhưng không cần.

Dũng thấy nước sôi, vội pha chè rồi rót một chén mời Loan. Chàng chép miệng nói tiếp:

- Tôi không cần ai dị nghị thì sự báo thù ấy vô ích. Gia đình như thế thì tôi cần về làm gì nữa. Gia tài không chia cho tôi, đã đành vậy, nhưng tôi lấy cái nghèo tự lập, mình làm mình sống là vinh dự lắm. Cô nghĩ như thế, can gì phải buồn...Đời còn vui, còn đẹp chán. Mà ở đời phải vui sống để làm việc, can gì phải để tâm đến những việc nhỏ nhen.

Trời bỗng để cơn mưa to. Dũng nhìn ra mỉm cười, đọc một câu thơ chữ nho:

- Vũ vô kiềm tỏa nắng lưu khách.

Loan buồn rầu đáp:

- Nhưng biết có lưu được mãi không?

Rồi hai người lặng lẽ cùng ngồi nhìn hạt mưa bay. Loan rùng mình, cởi khăn san quàng phủ lên đầu, vì gió lạnh nổi lên lọt vào phòng. Loan cảm thấy sự lạnh lẽo của cuộc đời nàng khi Dũng đi xa. Nàng toan nói thì Dũng đã cất tiếng nói trước:

- Chết chưa? Từ này đến giờ toan nói chuyện riêng của tôi thôi.

Rồi chàng ân cần hỏi Loan:

- Năm nay cô nhất định thôi học?

Loan đáp:

- Nào có ở em mà em định. Em muốn học nữa nhưng nhà không cho.

- Vì có gì thế cô?

Ngập ngừng, Loan đáp:

- Vì...vì em không còn ở nhà. Ra giêng có lẽ em...

Loan ngừng lại nhìn Dũng nhưng thấy Dũng nét mặt không có gì đổi khác.

Dũng ôn tồn nói:

- À, cô sắp sửa phải về Ấp Thái Hà. Khi nào có tin mừng tôi sẽ về...

- Thế ra anh đã biết?

- Vâng, tôi biết từ lâu. Tôi vẫn đợi, nhưng không ngờ rằng sắp đến ngày cô về nhà chồng, tôi lại phải đi xa. Nhưng thế nào tôi cũng phải cố về để mừng cô.

Loan mặt nóng bừng, hai con mắt nhìn Dũng có vẻ căm hờn. Nghẹn ngào, nàng bảo Dũng:

- Nhưng anh đã biết đâu là một tin mừng. Đối với em không phải là tin mừng.

Thấy vẻ mặt ngờ ngác của Dũng, Loan nói tiếp:

- Vì thầy mẹ bắt ép em.

Dũng nói:

- Nhưng hai nhà đã đính ước với nhau từ lâu.

- Anh, anh mà cũng còn nghĩ thế kia à? Hai nhà đính ước chứ có phải em đính ước đâu?

- Thế bây giờ cô định thế nào?

- Em chẳng định gì cả. Chẳng bao giờ em lấy chồng.

Câu sau cùng, nàng nói thực mau như người giận dữ, rồi nàng cầm chén nước uống cạn một hơi. Dũng nói luôn mấy câu sau nữa, nhưng nàng không để ý đến. Nàng đã biết được điều nàng muốn nói: Là Dũng không yêu nàng, trước sau chỉ coi nàng như một người bạn vô tình. Thất vọng, chán nản, Loan đứng dậy, vừa buộc lại nút khăn vừa nói:

- Thôi, anh cho em về, em xin chúc anh đi cho vui về...

Mắt nàng hoa lên, nàng phải đứng vịn vào ghế và mím môi cố giữ mấy giọt nước mắt, vì nàng không muốn khóc trước mặt Dũng.

- Trời còn mưa to, cô về làm gì vội?

Loan không trả lời, cúi mặt bước ra phía cầu thang. Dũng vội bước theo nói:

- Cô để tôi xuống gọi xe đã.

Loan bước xuống thang, giơ tay cản:

- Thôi, anh không phải xuống...

Dũng đứng chống tay vào bao lơn nhìn xuống cho đến khi Loan đi khuất. Chàng lạnh lùng quay trở lại, ngồi tựa vào bàn, cầm chén nước đã nguội uống cạn, rồi thẫn thờ nhìn những nét rạn trên thành chén. Chàng nói một mình:

- Ở đời thực lắm chuyện éo le...

Bỗng thấy trong dạ nao nao, rưng rưng muốn khóc, Dũng đặt chén xuống bàn, rồi nện mạnh gót giày trên sàn gác, lững thững đi về phía cửa sổ. Nhìn những giọt nước mưa ngòn ngò chảy trên mặt kính, Dũng bùi ngùi nhớ lại những ngày mới gặp Loan, mới quen Loan, nghĩ tới cái tình yêu Loan kín áo lúc buổi đầu, nỗi thất vọng khi biết Loan đã là vợ chưa cưới của người khác. Dần dần, chàng đã đổi tình thất vọng ra tình bè bạn, rồi cuộc đời đã thay đổi cho đến ngày nay...

Nhớ tới cái đời hiện tại, cái đời vô gia đình, gian nan, nghèo khổ, nghĩ đến tấm thân sắp phải phiêu lưu đầy đọa nắng sương. Dũng buồn rầu lắm lắm:

- Nhưng bây giờ thì chậm quá rồi!

Có một điều trước kia chàng không dám tưởng tới mà bây giờ lại đến làm cho chàng đau lòng lúc bước chân ra đi là thấy Loan yêu chàng mà cũng như chàng bấy lâu chỉ yêu một cách tuyệt vọng. Chàng mỉm cười cay đắng khi nghĩ đến vừa rồi phải đóng vai một người lãnh đạm, hững hờ. Chàng tin rằng nếu thật yêu Loan, thật thương Loan thì chỉ có một cách là quên Loan đi.

Mưa đã tạnh, mặt trời đã chiếu ánh sáng vàng nhạt xuống cái sân con dưới cửa sổ, Dũng se sẽ cất tiếng ngâm:

... Yêu nhau rồi lại bằng mười phụ nhau.

Thấy trong lòng diu diu, Dũng toan cho tay vào túi lấy một điếu thuốc hút, mới sực nhớ ra đã ba hôm nay hết thuốc mà chưa có tiền mua.

CHƯƠNG III

Ra khỏi nhà Dũng, Loan cầm đầu đi men theo va hè thành phố, quên cả mưa gió ướt lạnh. Có người phu xe đặt xe mời, nàng lên và bảo kéo về Phố Mới là phố nàng ở.

Ngồi trên xe phủ mui kín, Loan thấy tâm hồn chán nản, tưởng như không bao giờ còn gặp Dũng được nữa. Nàng cho rằng lúc nàng bước xuống thang gác là lúc bắt đầu cuộc phân ly vĩnh viễn, nàng đi về một cảnh đời, mà Dũng đi về một cảnh đời khác, hai người càng ngày càng xa nhau mãi.

Bỗng nàng cất tiếng bảo người phu xe:

- Xe, quay trở lại.

Người phu chưa kịp hãm, nàng lại nói luôn:

- Nhưng thôi cứ kéo thẳng.

Nàng toan trở lại, vì nàng vụt có cái ý tưởng táo bạo định ngỏ cho Dũng biết rằng nàng yêu Dũng, rồi sự thể muốn ra sao nàng cũng mặc. Nhưng nàng nghĩ viết thư tiện hơn, nên lại thôi.

Loan về đến nhà thì ông Hai, bà Hai còn ngồi bên mâm cơm chờ con. Thấy trên mặt phản có quả chè và mâm cau, Loan vờ như không để ý đến, cời khăn san vắt lên ghế, rồi ngồi vào bàn ăn, gượng tươi cười nói với mẹ:

- Con lại đăng chị Giáo vui câu chuyện nên về chậm nên thầy mẹ phải đợi cơm.

Bà Hai mắng yêu:

- Con gái hể đi đâu là kẻ cà hết buổi.

Rồi nhìn con nói tiếp:

- Từ rày tôi không muốn cô lại chơi nhà cô Giáo Thảo nữa, nghe chưa? Cô ấy tân thời lắm.

Loan đáp:

- Nhưng con còn tân thời hơn chị ấy thì cũng chẳng sợ gì nhiễm tính nết.

Loan thấy xoay về câu chuyện mới cũ, câu chuyện mà hai mẹ con không bao giờ đồng ý nên vội nói lảng qua chuyện khác. Bà Hai chẳng qua biết Dũng hay lại chơi đấy và thấy con mình có ý thân với Dũng, nên thác ra có cô giáo tân thời, để không cho con gái mình gặp Dũng nữa.

Nhìn đĩa thịt quay đầy ở trên mâm, Loan mỉm cười nghĩ thầm:

- Thịt quay mình đây. Bây giờ cứ mỗi nhà quen, trong mâm tất có món thịt quay. Mỗi nhà một miếng thế là đối với cái xã hội nhỏ này mình đã nghiệm nhiên và vợ Thân, là con dâu bà Phán Lợi. Đố chạy đâu cho thoát.

Ông Hai, bà Hai bữa cơm ấy ăn rất ngon miệng, vì thấy Loan vui vẻ chứ không mặt ủ, mày chau như mọi lần khi nhà trai đến sêu Tết. Ông bà mừng rằng con mình đã ưng thuận.

Thấy mẹ săn sóc đến mình một cách âu yếm hơn mọi ngày, thấy vẻ mặt mẹ mình hơn hờ vui tươi. Loan cảm động nghĩ thầm:

- Mẹ ta sung sướng. Nhưng có sao cái muốn riêng của mẹ ta lại không hợp với cái ý muốn riêng của ta, để ta có thể làm cho mẹ được sung sướng mà không khổ sở.

Cả ngày hôm ấy, Loan vẫn làm ra bộ vui vẻ như không có chuyện gì xảy ra. Nhưng lúc nào nàng cũng tự hỏi:

- Sao nhà trai đến hỏi mà thầy mẹ lại không bảo mình lấy nửa câu. Thế thì mình có hay không có ở nhà này, mình lấy chồng hay ai lấy chồng?

Mỗi lần bà Hai gọi Loan đến, Loan lại tưởng bà Hai sẽ nói chuyện với nàng về việc đó. Nhưng không, bà chỉ gọi Loan để sai bảo vật vãnh hay hỏi những chuyện đầu đầu.

Buổi chiều khi ăn cơm xong, bà Hai bảo con:

- Con đi với mẹ ra Phố Hàng Đào.

Loan hỏi:

- Thưa mẹ, mẹ muốn mua gì cơ ạ.

- Mua ít vải may áo cho cô...Cô ưa thứ nào thì đi với tôi mà chọn.

- Nhưng thưa mẹ, con đã đủ áo mặc chẳng cần phải mua thêm, tốn tiền.

Bà Hai nói:

- Nhưng lúc cần tốn thì phải tốn. Con thích nhung hay gấm?

- Thưa mẹ, con ghét cả hai thứ. Ăn mặc xuềnh xoàng thế nào xong thôi, vì những áo cũ của con còn dùng được vài năm...

Bà Hai ngắt lời:

- Cái cô này gàn lắm. Thôi, mặc áo rồi đi không có lại tối.

Loan vẫn vờ ngây thơ hỏi:

- Nhưng may rồi để đấy, không bao giờ mặc đến thì mất tiền toi vô ích.

Bà Hai gắt:

- Cô này định trêu tôi đấy à?

Loan trả lời vẫn tất:

- Thưa mẹ, không.

Rồi nàng cúi đầu yên lặng một lúc lâu. Bà Hai đoán là con sắp giở chứng, vội dịu lời bảo:

- Thôi cái đó tùy cô.

Loan ngừng đầu nhìn thẳng rồi thong thả nói:

- Vâng thì xin mẹ để tùy con, và nhân thể mẹ để tùy con định có nên lấy chồng hay không nên lấy chồng. Con đã nhiều lần thưa với mẹ rằng con không thể...

Bà Hai giận dữ:

- À, cô không thể...Cô phải biết cô lớn rồi, cô phải biết nghĩ chứ!

Loan vẫn ung dung từ tốn:

- Thưa mẹ, chính vậy. Chính vì con lớn, con biết nghĩ nên con mới thưa cùng mẹ rằng con không thể về làm dâu nhà ấy...

Bà Hai nói:

- Dễ thường cô tưởng chuyện chơi sao?

Loan đáp:

- Không, con không cho là chuyện chơi. Con cho là một chuyện rất quan hệ trong đời con, mà chỉ quan hệ đối với con mà thôi.

- Còn tôi? Ra cô không coi lời hứa của tôi vào đâu cả.

- Thưa mẹ, sao mẹ hứa với người ta, trong bao nhiêu năm mẹ nhận lễ của người ta. Nếu mẹ nghe con ngay từ trước? Người ta đến ăn hỏi, mẹ cũng cứ nhận, lỗi đó không phải ở con, vì mẹ không cho con hay. Việc của con mà thầy mẹ coi con như là không có ở nhà này.

Bà Hai về mặt hầm hầm:

- À, ra bây giờ cô lại mắng cả tôi. Phải, tôi tự tiện, nhưng cô phải biết, vì lẽ gì nên tôi mới tự tiện chứ. À ra mất tiền cho ăn học, để cô văn minh, cô về cãi cả bố mẹ...Hồng!...

Bỗng thấy chồng đi qua hiên, bà Hai lên tiếng:

- Này ông, ông lại xem con ông nó mắng tôi kia kia.

Ông Hai quay lại mắng con:

- Không được hỗn,

Loan nhìn ra đáp:

- Thừa thầy con không hỗn. Không bao giờ con dám vô lễ với mẹ con. Nhưng ít ra mẹ con cũng để con nói chuyện phân bày phải trái về việc rất quan hệ đến đời con.

Ông Hai nghiêm nghị nhìn con rồi bảo:

- Việc ấy thầy mẹ định rồi và sẽ lo liệu thu xếp cho cô, cô không phải bàn. Cái thói ở đâu, hể mẹ nói câu gì là cứ mồm một mồm hai cãi trả lại xa xả. Văn minh vừa vừa chứ, người ta mới chịu nổi!

Loan cúi đầu ngẫm nghĩ một lát, rồi nàng nói giọng cương quyết:

- Thừa thầy mẹ, thầy mẹ cho con đi học, thầy mẹ không thể cư xử với con như con vô học được nữa. Không phải con kiêu ngạo gì, đó chỉ là một sự tự nhiên. Lỗi ấy không ở con. Phân bày phải trái với bố mẹ không phải là bất hiếu như ý con tưởng.

Thấy mẹ ứa nước mắt khóc, Loan quay lại nói riêng với bà Hai:

- Thừa mẹ, con xin lỗi mẹ đã làm mẹ phải phiền lòng. Nhưng còn hơn là để mẹ buồn khổ mãi mãi. Nếu con không cấp sách đi học, con sẽ cho lời mẹ là một cái lệnh không trái được, con sẽ như mọi người khác bị ép uổng, rồi liệu mình tự tử. Đó mới là bất hiếu. Chớ nói rõ để mẹ biết chỉ làm phiền lòng mẹ chốc lát mà thôi. Thầy mẹ giận con, vì thầy mẹ không thể tưởng tượng được rằng làm phận con lại dám cả gan trái lời bố mẹ. Con cho thế mới là phải đạo.

Ngưng một lát, Loan nói tiếp:

- Vâng, con nhận rằng con mới quá, nhưng con đã đi học, không thể không cư xử theo sự học của con được. Bây giờ thì tùy quyền thầy mẹ.

Ông Hai, bà Hai tuy thấy con nói có lý, nhưng không khỏi ngạc nhiên, lo sợ. Ông bà mang máng thấy con mình xa cách hẳn mình, thành một người ở xã hội khác hẳn cái xã hội Việt Nam bình thường... Ông Hai, bà Hai thuộc về hạng trung lưu, vốn sinh nhai về nghề buôn chiếu, chỉ biết theo những tục lệ của ông cha để lại, không hề để ý đến rằng ở trong xã hội hiện có một sự thay đổi to tát. Từ ngày cho con gái đi học, ông bà mới dần dần tiếp xúc với sự thay đổi đó. Đến nay, trước một việc quan trọng, ông bà càng cảm thấy rõ và lo sợ mà nhận ra rằng con mình không cùng một quan niệm về cuộc đời như mình nữa, cách biệt xa lắm.

Thấy bà Hai vẫn ngồi xoay mặt vào tường nức nở khóc, Loan đứng dậy lại gần thưa:

- Dẫu sao thầy mẹ cũng chớ nên phiền muộn. Rồi con sẽ nghĩ lại và con sẽ trình bày thầy mẹ biết ý con nhất định về việc ấy ra sao.

Loan nói vậy là vì nàng biết rằng bà Hai cứ dùng nước mắt để là xiêu lòng nàng, rồi nàng không nỡ nào trái lệnh, dẫu đời nàng phải tan nát đi chăng nữa.

Lúc bước lên thang gác, Loan tự hỏi:

- Đã biết rồi không trái lệnh được, nhưng mình lại cứ muốn tìm lẽ để nói trái lại lời bố mẹ. Vì có gì vậy?

Nàng vẫn không tìm được câu trả lời, khi lên tới buồng ngủ, Loan khóa cửa lại, ngồi vào bàn, thẩn thờ giơ tay vớ mấy quyển sách học cũ, tìm quyển nào thừa giấy trắng. Nàng chép miệng nói một mình:

- Thì liệu xem sao?

Ý nàng định viết thư cho Dũng. Nàng xé một tờ giấy trắng rồi như người sợ công việc mình làm, nàng cắm đầu viết, vì nàng không còn can đảm nữa.

Anh Dũng,

Nhưng mới viết được hai chữ đó, Loan ngừng lại, mím môi cắn đầu bút chì, ra dáng nghĩ ngợi. Nàng toan viết thư, ngỡ cho Dũng biết rằng nàng yêu Dũng như khi ngồi trên xe nàng đã định, nhưng nay sắp viết, nàng mới biết là không thể được. Rồi

như người liều không cần nghĩ đến những sự xảy ra về sau, Loan viết mấy câu và cố ý làm cho chữ nguệch ngoạc:

Em van anh, anh đừng đi vội. Anh ở lại ít lâu nữa. Em có một chuyện rất quan trọng cần nói với anh trước khi anh đi. Anh trả lời ngay cho.

Loan.

Loan không dám đọc lại, lấy phong bì cho vào cẩn thận, và gọi con Sen, sai mua tem bỏ ngay thùng thư.

Lúc con Sen ra khỏi buồng, nàng mới nhận thấy mấy câu nàng viết trong thư là không có nghĩa là gì cả. Bảo Dũng ở lại...? Nhưng rồi sẽ ra sao, sẽ kể chuyện gì với Dũng, Loan cũng chưa biết. Tuy nghĩ vậy, nhưng Loan cũng không gọi con Sen để lấy bức thư lại.

CHƯƠNG IV

Loan lại tìm đến phố Dững ở. Vì hôm đó trời nắng ráo, nên hai dãy nhà trông bốt vẻ tòi tàn. Loan tò mò nhìn vào trong mấy gian nhà tối thăm, lạnh lẽo. Thấy từng gia đình lúc nhúc trong bóng tối, trong khi ở ngoài trời nắng mới, ánh sáng rực rỡ phát phới trên lá cây. Loan bùi ngùi liên tưởng đến những người tự dần thân vào một cuộc đời ảm đạm, đi bên cạnh những sự vui sướng trời đã dành riêng cho mà vô tình không biết. Rồi Loan nghĩ đến chính thân mình: Đời nàng xoay về ngã nào chỉ lát nữa nàng sẽ rõ, nàng đương ở một ngã ba, hiện giờ còn lưỡng lự chưa biết bước theo con đường nào. Hai cảnh đời vẽ ra trước mắt nàng, một cảnh đời nàng thấy lộng lẫy, nhưng chất đầy những sự nguy hiểm, nàng còn sợ chưa dám cả gan bước vào, và một cảnh đời bằng phẳng đầy những sự tầm thường nhỏ mọn mà có lẽ là cảnh đời của nàng về sau đây.

Loan gửi thư cho Dững đã được bốn hôm mà chưa có thư trả lời. Tuy Loan cho bức thư của mình là vô nghĩa lý, nhưng nàng vẫn lầy làm khó chịu nếu bức thư kia bị thất lạc.

Lúc đến cửa nhà Dững, nhìn vào không thấy ai, Loan cứ đi thẳng qua sân, toan lên gác. Một đứa bé chạy vội ra cản:

- Cô hỏi ai?
- Tôi hỏi ông Dững.
- Ông Dững vừa đi.
- Ông ấy đi đâu em có biết không?

Đứa bé đáp:

- Tôi không biết.
- Ông ấy đi có dặn em bao giờ về không?
- Không, ông ấy không dặn, vì ông ấy đi không về nữa, ông ấy đã trả lại nhà

rồi.

Loan thất vọng, nhưng thấy đứa bé hay hay, liếm mím cười bảo:

- Thế sao em không bảo ngay là ông ấy không ở đây nữa có được không?

Đứa bé đưa mắt tinh quái nhìn Loan:

- Cô cần gặp ông ta? Cô đến đòi nợ?

Loan cười:

- Sao em biết?
- Vì từ hôm ông ta đi, tôi chỉ thấy toàn khách đến đòi nợ.
- À ra thế, nhưng tôi không phải là khách nợ.

Rồi bỗng vụt có ý muốn lên xem lại gian buồng của Dững ở, Loan bảo đứa bé:

- Tôi muốn thuê cái buồng ở gác trong. Lên xem có được không?
- Được, cô cứ lên, cô thuê để ở?

Loan đứng dừng chân ở thang, thân mật hỏi đứa bé:

- Ba hôm trước, em có thấy ông Dững nhận được cái thư nào không?
- Có, ông ấy có nhận được thư. Chính hôm ông ấy sắp đi.
- Cái thư màu xanh có phải không em?
- Tôi không biết, vì có đến ba, bốn cái.

Nàng hỏi hộp bước lên thang gác, rồi đứng tựa vào bao lơn đưa mắt nhìn quanh. Trong gian phòng lạnh lẽo chỉ còn trơ lại cái giường ngủ trên trải chiếc chiếu cũ nát. Nhìn thấy ở góc buồng có một bộ ấm chén và cái đèn cầy. Loan trở tay hỏi đứa bé:

- Cái này của ông Dững?
- Vâng, nhưng ông ấy cho tôi cả. Chắc là đi xa, ông ấy không muốn đem đi.
- Em có biết ông ấy đi đâu không?

Đứa bé lắc đầu. Loan giả vờ hỏi giá tiền thuê buồng rồi đến ngồi trên giường, đưa mắt nhìn đám giấy vụn vút ở dưới chân. Bống nàng cúi xuống nhặt mảnh phong bì màu xanh vút lẫn trong đám giấy, nàng hồi hộp lật lên coi, nhưng không phải là chữ nàng viết. Nàng hỏi đứa bé:

- Sau khi ông Dũng đi, em có thấy thư nào đưa đến nữa không?

- Có, nhưng đều trả lại người đưa thư.

Loan chỉ cái gương nhỏ treo ở tường:

- Cái gương này của ông Dũng?

Đứa bé đáp:

- Vâng, nhưng sao cô hỏi tỉ mỉ thế? Cô có định thuê không?

Loan cười không đáp, rồi đi lại ngắm bóng mình trong gương. Bống nàng luôn luôn chớp mắt cảm động, nàng nghĩ đến rằng cái gương này trước kia không biết đã bao lần in bóng người nàng yêu, mà có lẽ bấy lâu chỉ in những vẻ mặt đau đớn, ưu tư của người đó. Nay người soi gương đã đi xa, thật xa...và bỏ nàng lại với những ngày dài dằng dặc của một đời mà nàng chắc là buồn tẻ, đìu hiu. Nàng chưa từng thấy bao giờ yêu Dũng một cách tha thiết như lúc đó. Nàng quay lại hỏi đứa bé:

- Cái gương này ông Dũng cũng cho em?

- Vâng.

- Em cho chị xin. Chị cho em một hào ăn quà.

Rồi nàng dúm một hào vào tay đứa bé còn ngờ ngác ngạc nhiên về cử chỉ của Loan. Loan bọc gương vào trong một tờ giấy, rồi xuống gác, mặc đứa bé muốn nghĩ ra sao thì nghĩ.

Ra đến ngoài phố, nàng như sự tỉnh một giấc mơ và thấy sự thực hiện ra rõ ràng như cảnh vật dưới ánh nắng trước mặt nàng lúc đó. Nàng lắc đầu lẩm bẫm:

- Thời ta để mặc anh Dũng đi với cảnh đời gió bụi của anh, yêu nhau đành chỉ yêu nhau trong tâm hồn, còn mỗi người một ngã, người nào sống riêng cuộc đời người ấy.

Nàng chán nản thở dài.

- Thế là hết...

Loan đi rẽ lên đê Yên Phụ. Gió bãi thổi làm quần áo Loan phát phới. Tay giữ chặt lấy khăn san, nàng đi ngược lên chiều gió, hai con mắt buồn bã nhìn ra phía sông.

Sau mấy rặng xoan thưa lá, dòng sông Nhị thấp thoáng như một dải lụa đào. Bên kia sông gió thổi cát ở bãi tung lên trông tựa một ám sương vàng lan ra che mờ mấy cái làng con ở chân trời. Xa nữa là dãy núi Tam Đảo màu lam nhạt, đứng sừng sững to tát nguy nga, ngọn núi mù mù lẫn trong ngàn mây xám.

Loan đưa mắt nhìn một cánh buồn in trên nền núi xanh, nghĩ đến những cuộc phiêu lưu hồ hải ở nơi nước lạ, non xa. Loan ao ước được ở một chiếc thuyền kia thàng ngày lên đênh trên mặt nước, mặc cho nó đưa đến đâu thì đến, để xa hẳn cái xã hội khát khe nàng đương sống.

- Trốn!

Nghĩ đến rằng ở trong cái thuyền nhỏ ấy chắc lại thấy đủ các thứ khó chịu của xã hội kia, Loan mỉm cười thất vọng. Cái thuyền ấy biết đâu lại không phải là cái nhà tù trời nổi...

- Trốn không được thì chỉ có một cách là can đảm nhận lấy cái đời hiện tại của mình, nhìn sự thực bằng đôi mắt ráo lệ không phiến muộn, không oán hờn, mạnh mẽ mà sống.

Loan vừa đi vừa nghĩ đến sự quyết định của đời nàng, lên đến phố hàng Đâu lúc nào không biết.

Bỗng nghe tiếng gọi bên kia rìa phố, nàng giật mình trông sang thấy Thảo đi tới với một người đàn bà mặc áo đen quần lãnh mà mới thoạt trông dáng điệu, Loan đã biết ngay là cô cả Đạm, bạn láng giềng ngày trước của nàng.

Thảo hỏi Loan:

- Chị đi đâu về thế?
- Em vừa lại đằng người quen ở bờ sông về.

Rồi Loan quay lại hỏi cô cả Đạm:

- Chị ở Hưng Yên lên bao giờ?

Cô cả Đạm trả lời:

- Tôi mới lên sáng nay. Lên xem hội chợ. Vừa lại đằng nhà chị rủ chị đi, nhưng không gặp.

Loan giật mình:

- Ra năm nay có hội chợ, mà tôi quên băng đi đấy.

Thảo đứng chăm chú nhìn Loan một lúc, rồi nói:

- Sao chị Loan độ này bơ phờ thế kia, trông như người mất hồn.

Loan làm bộ ngờ ngác:

- Thế à! Em có làm sao đâu.

Nàng gượng tươi cười cố nói lấy giọng vui vẻ:

- À, hay có lẽ tại nay mai em sắp lấy chồng nên như thế chẳng?

Rồi nàng nghiêm trang:

- Đến hôm nào có việc em, hai chị đi giúp em nhé. Một đời chị em, em nhờ nhau có lúc ấy thôi.

Cô cả Đạm nói:

- Bao giờ thế? Em sẽ về mừng chị.
- Có lẽ vào độ Tết.

Thảo chỉ đứng nhìn Loan dăm dăm không nói. Thấy vẻ mặt tiêu tụy của Loan, lại thấy Loan nói sắp lấy chồng, Thảo nghĩ ngay đến Dũng, liền hỏi Loan để dò ý:

- Chị Loan đã biết tin anh Dũng đi rồi chưa?

Loan như người vô tình, thẩn thờ hỏi:

- Anh ấy đi rồi à? Chị có biết anh ấy đi đâu không?

Thảo đáp:

- Anh ấy đi đâu thì có trời biết.

Loan quay lại nói với cô cả Đạm:

- Hay chúng mình ra xem hội chợ đi.

Khi ba chị em đến hội chợ, thì vừa gặp lúc đông người đến xem. Loan không nghĩ gì đến các thứ hàng bày. Trong lúc Thảo và cô cả Đạm mãi ngắm các cửa hàng thì Loan đưa mắt nhìn ra chỗ người qua lại. Thấy những bày thiếu nữ lượn qua, tươi tắn, hồng hào trong những bộ quần áo màu rực rỡ, Loan nghĩ thầm:

- Họ tươi cười thế kia, vẻ mặt hớn hở như đón chào cái vui sống của tuổi trẻ, nhưng biết đâu lại không như mình ngấm ngấm mang nặng những nỗi chán chường thất vọng về cái đời tình ái, hay bị những nỗi giày vò nát ruột gan ở trong gia đình. Nhưng họ vẫn vui, vẫn sống, không lẽ mình lại không như họ được.

Rồi Loan nhìn cô cả Đạm, hồi tưởng lại năm năm trước đây, khi cô ta còn là một thiếu nữ đào tơ mơn mớn, có tiếng là một hoa khôi Hà Thành. Ai ngờ bây giờ chỉ còn là một nạ giồng, quê mùa dơ bẩn, ăn nói vào khuôn phép, sống bó buộc trong sự phục tùng. Loan nghĩ: biết đâu rồi sau này mình không thế.

Tuy chuyện đã xảy ra từ hồi Loan mới mười ba tuổi mà nàng còn nhớ rõ: Cô cả năm mười sáu tuổi bị cha mẹ ép gả cho con một ông Chánh Tổng giàu có ở quê. Chồng cô ta là một người không ra hồn người, nhưng cha mẹ cần gì sự đó, miễn nhà giàu là được, còn cô thì thơ ngây chưa hiểu ra sao. Khi về nhà chồng, mấy lần

bị mẹ chồng đánh chửi thậm tệ, mấy lần bỏ trốn về nhà bố mẹ đẻ. Nhưng lần nào bố mẹ cô cũng đuổi cô về nhà chồng. Nhưng bây giờ thì cô cả Đạm đã tuân theo khuôn phép, được tiếng là dâu thảo, nhưng hẳn nhọc đau khổ ngấm ngấm, chịu phí cả bao năm thanh xuân quý nhất trong đời.

Loan mỉm cười chua chát:

- Nhưng phí đời mình như thế để làm gì? Để lại sống theo cái khuôn cũ của mẹ chồng, rồi nếu sau này có con dâu lại sẽ bắt nó theo khuôn mình và làm khổ, làm phí cả đời nó như trước kia mẹ chồng mình đã lãng phí đời mình. Thật là cái vòng lẩn quẩn, cái dây xúc xích dài không bao giờ hết.

Loan đứng dậy trầm ngâm với những ý tưởng chua cay ấy, thì Thảo, nhân khi cô cả Đạm bận nói chuyện với một người quen, đến vịn vai, hỏi khẽ:

- Thế nào, chị nhất định về việc ấy rồi à?

- Vâng, em đã nhất định. Thấy Thảo chưa tin, Loan nói.

Loan thở dài nói tiếp:

- Em khổ lắm chị ạ.

Tuy Loan chưa nói vì cớ gì, nhưng Thảo cũng rõ nỗi lòng của Loan, dịu dàng bảo bạn:

- Chị cố nén vậy. Xưa nay chị vẫn là người có nhiều can đảm.

Rồi hai người đứng lặng nhìn nhau, cùng cảm thấy những sự khốn khổ ở đời, trong khi chung quanh mình biết bao nhiêu thiếu niên nam nữ nhõn nhõn như diều lượn, hớn hờ, trên môi điếm nụ cười vô tư và tha thiết trong lòng mơ mộng một cuộc đời ân ái, toàn đẹp, toàn vui.

CHƯƠNG V

Tối hôm ấy mưa phùn gió lạnh.

Ông Giáo Lâm uể oải giờ tờ nhật trình ra đọc trong khi Cô Giáo Thảo rót nước pha cà phê. Đồng hồ treo ở tường thong thả điểm tám tiếng làm vang động cả gian phòng lặng lẽ, êm đềm. Thảo đưa cốc cà phê cho chồng nói:

- Cậu xơi thôi. Tôi uống sợ lát nữa không ngủ được. Mai phải dậy sớm đi tiễn đưa cô Loan về nhà chồng.

Lâm mỉm cười nói:

- Người ta xỏ mũi kéo đi, chứ ai đón mà khéo lời thôi đưa tiễn.

Thảo hỏi gắt:

- Thế khi tôi về nhà cậu, người ta cũng xỏ mũi lôi đi à?

- Chứ gì. Chính mợ xỏ mũi tôi kéo chứ ai đâu. Nếu không thế đã nặng nạch đòi về. Bây giờ tha hồ về, tôi không giữ đâu.

Thảo tát yêu chồng rồi lên mặt nghiêm trang:

- Mai thế nào cậu cũng lại qua một tí, kéo người ta trách.

- Mai tôi bận, mợ đi cũng đủ rồi. Tôi rất ghét đi đưa dâu hộ...À, này mợ, nhưng mai những cô nào đi phù dâu?

Thảo đưa mắt lờm chồng rồi thong thả kể:

- Cô Nhung này, cô Mai, cô Vị này, cô Liên và hai chị em cô Tần.

Lâm vội vã hỏi:

- Hai chị em cô Tần cũng có đi?

- Sao lại không, hai cô ấy là bạn học cũ của chị Loan.

Lâm mỉm cười nói:

- Hai chị em cô Tần có tiếng là đẹp nhất Hà Nội...Phải, mợ nói rất phải, tôi nên sang một tí kéo người ta trách.

Rồi Lâm uống cạn cốc cà phê, nhìn vợ nói:

- Đêm nay không ngủ được càng hay. Thức để mơ màng nghĩ đến ngày mai nhiều chuyện thú vị.

Bỗng có tiếng chuông gọi cổng. Trong khi người vú già ra mở cửa, Thảo sang bên buồng khách nhìn ra xem ai. Bỗng nàng kêu rú lên một tiếng:

- Cậu này! anh Dũng! anh Dũng!

Lâm đặt cốc cà phê, thong thả đứng dậy nói:

- Mợ làm như Dũng là ma hiện về ấy.

Dũng vào ngả mũ chào Thảo và bắt tay Lâm, cười nói:

- Chị kêu to quá, đến hàng phố cũng phải thức dậy.

Rồi chàng hạ giọng:

- Tôi về đây vì việc riêng, muốn giấu kín không cho ai biết trừ hai anh chị ra. Nhờ anh chị cho ở đây mấy bữa.

Thảo vẫn chưa hết vui mừng cuống quýt nói:

- Được lắm, chúng tôi chỉ mong thế thôi...Anh cởi áo tơi ra, ướt thế kia kìa. Anh có lạnh không? Để tôi bảo lấy củi đốt lò sưởi anh sưởi.

Rồi nàng gọi vú già lấy củi và bảo đun nước pha cà phê.

Một lát sau, Dũng ngồi bên lò sưởi hai tay xoa hơ trên lửa, đưa mắt nhìn quanh nói:

- Ở đây ấm áp nhỉ.

Thảo ân cần hỏi:

- Bấy lâu anh ở Tỉnh?

- Tôi không nhất định ở đâu thành thử không viết thư cho anh chị biết được.

- Thế tối nay anh về chuyến tàu nào?

- Tôi về đây bằng thuyền. Ở bãi Yên Phụ lên thì vào ngay đây.

Hai vợ chồng ông Giáo Lâm ngạc nhiên đưa mắt nhìn nhau.

- Anh ngạc nhiên cũng phải.

Rồi Dũng bảo hai người ghé lại gần nói nhỏ.

Lâm nói:

- Anh mà làm việc đấy à?

Dũng cười:

- Việc gì mà chẳng làm được. Việc nào có thể ra tiền giúp được bọn đồng chí, tôi đều coi là tốt cả.

Rồi Dũng rút hộp thuốc lá mở lấy một điếu, đánh diêm châm lửa hút. Thảo nhìn hộp thuốc lá để trên bàn nói:

- Anh vẫn giữ được cái hộp thuốc lá kỳ khôi này?

Rồi nàng đưa mắt nhìn cái mũ dạ màu xám tro để trên mặt tủ chè nói tiếp:

- Và cái mũ dạ không bao giờ đổi hình kia.

Dũng cầm cốc cà phê uống, có vẻ khoan khoái.

Thảo nghĩ đến Loan, toan báo tin cho Dũng biết mai là ngày cưới Loan.

Nhưng nàng giữ lại ngẫm nghĩ:

- Hay là Dũng về đây vì Loan, vì biết tin mai Loan về nhà chồng.

Rồi nàng nhìn Dũng, nhìn cái áo toại để ở vành ghế ướt đẫm nước mưa, đôi giày bắm đầy bùn của Dũng, lấm bầm trong mồm:

- Yêu nhau đến thế kia à.

Bống Lâm đột ngột bảo Dũng:

- Anh về cũng may. Mai là ngày cưới cô Loan.

Lúc bấy giờ Dũng ngồi quay mặt vào lò sưởi nên Lâm và Thảo không thấy vẻ đau đớn thoáng qua nét mặt chàng. Dũng cố lấy giọng bình tĩnh nói:

- À, mai là ngày cưới cô Loan. Có phải lấy Thân ở Thái Hà không?

Thảo chưa kịp trả lời thì có tiếng chuông ở cổng và tiếng người gọi:

- Vú già ơi...

Thảo lắng tai nghe:

- Tiếng ai như tiếng cô Loan.

Bống Dũng đứng thẳng lên như cái máy, vẻ mặt lo sợ. Thảo nói:

- Anh làm sao thế?

Dũng nói:

- Cô Loan đến thật à! Tôi lạy chị đừng để cho cô ấy vào. Làm thế nào bây giờ?

Thảo nói:

- Hay anh tạm lánh sang bên phòng ngủ.

Dũng vừa đi khuất sau cánh cửa thì Loan bước vào phòng. Thảo nói:

- Hôm nay chị còn lại chơi được?

Loan cười tươi như hoa:

- À trốn nhà sang thăm anh chị kéo ít nữa xa xôi lại nhớ.

Thảo nói:

- Vợ chồng chúng tôi vừa bàn bạc để mai lại đặng chị.

Đứng sau cánh cửa, Dũng hồi hộp. Tiếng Loan du dương lọt vào tai chàng như một khúc đàn xa xăm ở thời quá vãng đưa lại. Dũng để mắt vào khe cửa nhìn. Thấy vẻ mặt Loan tươi cười, chàng lấy làm mừng rằng Loan đã quên được mình và vui vẻ lúc bước chân về nhà chồng.

Loan ngồi bên lửa, vừa hơ tay vừa nói:

- Mấy hôm trước bận cỗ bàn, hôm nay mới được nhàn rồi một chút. Mai chị sang, chị chớ quên...

Bống nàng ngưng bật. Nàng vừa thoáng thấy cái hộp thuốc lá để trên bàn. Mới trông Loan biết ngay là của Dũng vì ngoài kiểu vẽ kỳ khôi khác hẳn các hộp khác lại có một chữ D rất to ở góc.

Loan buột miệng hỏi:

- Cái hộp thuốc lá này của anh Dũng?

Thảo mau trí vội đáp:

- Của anh ấy để quên ở đây đã lâu. Nhà tôi lấy dùng.

Thảo vừa nói vừa lấy làm lạ, chưa hiểu vì có gì Dũng lại muốn lánh mặt Loan, nếu thật Dũng về vì Loan. Thảo cầm hộp thuốc lá mở ra thấy còn một điếu liền mời Loan hút.

Loan đỡ lấy hộp cầm mân mê trong tay, nói:

- Cái hộp này trông xinh tề.

Nàng ngượng ngáp nhìn Thảo:

- Chị cho em xin.

- Chị xin để làm gì?

Câu hỏi tự nhiên của Thảo làm Loan ngượng ngịu, nàng đáp:

- Em cũng chẳng biết để làm gì. Trông cái hộp hay hay, ngộ nghĩnh. Thôi, chị cho em xin.

Thảo không trả lời, đưa mắt nhìn sang bên buồng ngủ, như muốn phân trần cùng Dũng đứng sau cánh cửa.

Loan cầm hộp thuốc xoay mình để lên tủ chè, bống nàng dăm dăm nhìn cái mũ dạ. Nàng không thể nào làm được: Cái mũ màu tro xám kia, nàng chắc là của Dũng. Nhìn hộp thuốc lá, cái mũ và cái áo tơi còn ướt ẫm nước mưa cùng vẻ mặt ngơ ngác của Lâm và Thảo, Loan hiểu ngay, nàng hồi hộp, cất tiếng gọi to:

- Anh Dũng! Anh Dũng!

Dũng biết là trốn không nổi, ở trong phòng bước ra vội nói chữa:

- Tôi thấy cô đến, vội ẩn để làm cho cô ngạc nhiên.

Loan đứng thẳng dậy, mở to hai con mắt nhìn Dũng một lúc rồi lại ngồi xuống ghế, lẳng lặng đặt tay lên ngực để trấn những tiếng đập mạnh của trái tim lúc đó. Bống nàng ngừng đầu, làm bộ tươi cười hỏi Dũng:

- Anh mới về bao giờ?

Dũng đến bên bàn, đáp:

- Tôi vừa về xong. Chị Giáo vừa nói cho tôi biết tin ngày mai...

Loan hỏi, giọng gay gắt:

- Ý chừng anh về để mừng em?

Dũng đáp:

- Đó chỉ là ngẫu nhiên vì tôi về đến đây mới biết tin mừng ấy.

Lâm nói khôi hài:

- Hết anh Dũng đi biệt tăm tích, lại đến cô Loan về nhà chồng. Đêm nay tình cờ thành một đêm họp mặt cuối cùng.

Loan nói:

- Không biết nên buồn hay nên vui?

Thảo tiếp luôn:

- Nên vui và muốn mừng cả mọi người, nhà sẵn có chai rượu kia tôi tặng mỗi người một cốc.

Trong khi Thảo sắp sửa cốc bày trên bàn, thì tiếng nói xen lẫn tiếng cười rộn rã trong phòng. Mọi người ra chiều vui vẻ mà Loan coi bộ vui nhất trong đám. Dũng hơi lấy làm lạ về vẻ vui tươi thái quá của Loan, đưa mắt tò mò nhìn bạn.

Bống chàng thấy Loan đang cười nói, hai con mắt tự nhiên sáng lên khác thường, rồi trên má ửng hồng vì ánh lửa, mấy giọt nước mắt long lanh từ từ chảy.

Ngượng nghịu, Dũng cúi mặt vờ ngắm nghía cái cốc thủy tinh để trên bàn. Chàng biết là mấy giọt nước mắt kia nhỏ ra vì chàng, chứ không phải vì nỗi nay mai phải xa cách bạn hữu.

Thảo rót xong rượu, bưng một cốc đến đưa cho Loan, và khi thấy má Loan ướt đầm nước mắt, ngạc nhiên không hiểu vì cớ gì, đứng ngơ ngác nhìn mọi người. Ai nấy đều ngượng nghịu, yên lặng nhìn nhau. Thảo đặt cốc rượu bên cạnh chỗ Loan ngồi:

- Chị xơi cốc rượu. Can chi mà buồn, chị lấy chồng gần gũi, còn gặp nhau luôn...

Rồi quay lại bảo Lâm:

- Chỉ tại cậu ấy thôi. Việc gì mà lôi thôi nhắc đến những chuyện hội họp, biệt ly.

Loan cúi mặt lấy vạt áo che miệng nhưng vẫn không giữ nổi những nỗi thổn thức làm rung động cả người nàng. Lâm nhắc cốc rượu nói to:

- Thôi ta uống rượu sẽ hết buồn ngay. Nào cô Loan, anh Dũng.

Nhưng Lâm thất vọng đặt cốc xuống bàn, vì không ai hưởng ứng.

Dũng vẫn ngồi đăm đăm nhìn cốc rượu, không nhúc nhích. Sự yên lặng trong gian phòng lúc đó nặng nề, khó chịu.

Lâm lẳng lẳng đứng dậy đi sang buồng ngủ, như muốn tìm một vật gì. Một lát chàng lên tiếng gọi Thảo:

- Mợ sang đây, tôi nhờ một tí.

Lúc Thảo vào, Lâm ghé tai nói nhỏ:

- Chúng mình ở đây đừng ra nữa.

Thấy vợ không hiểu, chàng nói tiếp:

- Anh chị muốn nói chuyện riêng với nhau, ta nên để họ tự do. Họ vờ vĩnh để mượn nhà mình làm chỗ hẹn hò gặp gỡ lần cuối cùng. Mợ tưởng tôi không hiểu sao.

Rồi chàng mỉm cười:

- Anh chị vờ vĩnh đóng trò khéo lắm.

Thảo biết là chồng đoán sai, nhưng không nói gì, chỉ lắc đầu thương hại.

Mãi không thấy vợ chồng ông Giáo ra. Dũng lại ngồi gần chỗ Loan, đưa mắt nhìn bạn. Loan ngượng nghịu lấy vạt áo lau khô nước mắt, cúi đầu nhìn lửa và sẽ lấy mũi giày hất những thanh củi đã cháy gần hết vào lò.

Loan cất tiếng hỏi trước:

- Bao giờ anh lại đi?

Dũng hỏi lại:

- Cô mong cho tôi đi

- Không phải thế...sao anh lại có cái ý nghĩ lạ lùng như vậy?

Dũng vội nói chữa:

- Không, tôi nói đùa đấy. Có lẽ mai tôi đi sớm. Nếu cần đi đêm nay đi cũng chưa biết chừng.

- Công việc anh cần đến thế kia à? Tôi cứ tưởng anh về hẳn Hà Nội?

- Cũng muốn lắm, nhưng không thể được, không thể nào như thế được nữa.

Nhớ lại hôm gặp gỡ cuối cùng ở nhà Dũng mấy tháng trước, Loan hỏi:

- Thế trước kia anh đi làm gì?

Dũng không đáp, Loan lại hỏi tiếp:

- Sao hôm anh đi, anh không cho em biết? Anh có nhận được thư của em gửi cho anh hôm ấy không?

Dũng sửng sốt:

- Thư nào?

Loan vội nói:

- Chắc anh không nhận được. Em hỏi thế, chứ trong thư không có chuyện gì quan trọng cả...Mấy hôm sau, em có lại đằng nhà anh trọ nữa.

- Cô lại tìm tôi?

- Vâng. Nhưng anh đã đi rồi. Có thằng con chủ nhà ngộ nghĩnh hết sức, nó tưởng em đến đòi nợ anh.

Dững cười đáp:

- Vì nó thấy những người đến chơi với tôi toàn là những người đến đòi nợ cả. Nhưng nợ ai, tôi cũng trả hết cả rồi.

Loan mỉm cười:

- Chỉ trừ có em, người khách nợ đến sau cùng anh chưa trả.

- Nợ ấy thì không bao giờ trả được. Mà cứ để nợ như thế còn hơn trả nợ nhau.

Loan nói:

- Nhưng anh đã trả rồi, mà anh chưa biết. Hôm đó em lên buồng anh, lấy của anh cái gương con. Em bắt đồ đạc để trừ vào nợ rồi.

- Cái gương ấy đáng là bao mà cô lấy.

- Nhưng đổi với em thì nó là quý...Từ độ ấy đến giờ mới có ba tháng, mà em coi như đã lâu lắm rồi. Biết bao nhiêu việc lo buồn đã xảy ra cho em.

Dững ân cần hỏi:

- Những việc lo buồn gì thế cô?

Loan thở dài:

- Đối với cái đời sống thừa của em thì việc gì chả là việc lo buồn.

Dững chép miệng nói:

- Sao độ này cô sinh ra chán đời thế, cô Loan? Cô còn thiếu gì nữa. Cô nên vui vẻ là hơn. Mà dẫu có thiếu cái gì chẳng nữa cô cũng nên quên nó đi. Khi nào mình không có cái gì mình thích thì mình nên thích cái gì mình có. Cô hẳn đã biết câu ấy.

Dững chỉ cốc rượu mời Loan uống rồi nói tiếp:

- Đến ngay như tôi vất vả nay đây, mai đó mà tôi cũng cho thân tôi là sung sướng nhất. Tôi đã quen sống cái đời mới của tôi, tôi lấy công việc hiện thời của tôi làm vui, mà cái vui ấy giúp tôi quên hẳn nỗi đau khổ riêng. Còn cô, nay mai cô về nhà chồng, tôi rất mong cô cũng sẽ thấy hạnh phúc trong cảnh gia đình mới...Tôi ở xa, nhưng thỉnh thoảng được tin cô, biết cô...biết cô vui vẻ sung sướng, đó là điều tôi mừng hơn hết.

Loan đưa mắt nhìn Dững cảm động:

- Cứ ở gần anh, nghe anh nói thì việc gì cũng dễ dàng cả. Nhưng xa anh thì đâu vẫn hoàn đấy.

Rồi Loan dịu dàng, thẫn thờ hỏi Dững:

- Lần này anh đi bao giờ về?

- Chắc là lâu lắm. Có lẽ hai ba năm nữa. Khi về chắc cô đã tay bồng tay mang rồi.

Loan và Dững đưa mắt nhìn nhau và trong một lúc cùng cảm thấy hết cả cái buồn xa vắng mênh mông của cuộc phân ly mà hai người biết sẽ dài cho đến ngày trọn đời.

Trong lò ngọn lửa gặp chỗ củi khô vụt bùng to lên, nhảy múa đùa giỡn với bụi than vàng lấp lăm. Hai người cùng ngồi lặng yên, mơ mộng.

Bỗng Dững đứng dậy cầm lấy cốc rượu còn đầy, buột mồm nói một mình:

- Thế là phải.

Rồi chàng nâng cốc rượu mời Loan:

- Cô xơi rượu...

Loan mỉm cười cầm lấy cốc rượu nhưng không uống, chỉ ngược mắt nhìn Dũng. Dũng nói tiếp:
- Có lẽ mai tôi đi sớm không chắc ở lại được để mừng cô. Tôi thật lấy làm tiếc lắm.

Rồi chàng làm bộ ngỡ ngác hỏi to:

- Thế nào chị Giáo chạy đâu rồi?

Thấy Thảo ở trong buồng bước ra, Dũng vội nói:

- Anh chị ra uống rượu mừng cô Loan chứ...

Rồi chàng cất tiếng cười giòn giã, tiếp luôn:

- Và để tiễn tôi lên đường.

CHƯƠNG VI

Vì đêm qua, khi ở nhà Thảo về, Loan còn bận xếp dọn quần áo và tư trang vào hòm, nên hơn tám giờ sáng mới sực thức dậy.

Bà Đạo, một người cô của Loan bước vào hỏi:

- Thế nào cô dâu dậy thôi chứ. Sáng bảnh mắt mà còn ngủ. Về nhà chồng như thế thì rầy rà to.

Loan nói đùa:

- Nào thì dậy để về nhà chồng.

Hai chữ "nhà chồng", Loan nhắc đi nhắc lại như thể nhồi vào óc rằng việc lấy chồng đã là một việc nhất định rồi, nàng không còn phải nghĩ ngợi lồi thối gì nữa. Làm bộ ngây thơ, Loan hỏi bà Đạo:

- Thế bây giờ cháu phải làm gì, thưa cô?

- Cô phải rửa mặt, phán sáp vào rồi đi tập lễ.

Loan lại nói:

- Vậy từ giờ trở đi, con làm như bị người ta đẩy đi lấy chồng. Ai bảo lễ thì lễ, ai bảo bước thì bước, bảo cười thì cười, con không biết gì đâu, cô nhé?

- Được, cô không lo. Đã có các cô phù dâu. Các cô ấy cũng sắp đến bây giờ.

Lúc Loan đang vuốt tóc mỉm cười với bóng mình trong cái gương con, thì cô Nhung bước vào phòng, cười nói:

- Nào, vào để xem một người sung sướng.

Loan hỏi:

- Tôi sung sướng à? Lạ nhỉ! Thế mà tôi không biết đấy!

Rồi nàng cười tí đi, nói tiếp:

- Nào thì sung sướng...

Nhung chỉ cái gương bạn cầm ở tay hỏi:

- Cái gương ai biếu mà tàng thế kia?

Rồi nàng cầm cái gương đối mỗi để gần đấy giơ lên trước mặt Loan:

- Cô dâu mới thì phải soi gương đẹp này mới xứng đáng. Còn cái gương tàng kia thì quẳng đi cho rảnh.

Loan cất tiếng cười để quên nỗi buồn thoáng qua tâm hồn nàng. Vừa lúc đó bà Hai đi qua. Bà âu yếm nhìn con, vẻ vui tươi hiện ra nét mặt. Bà mỉm cười sung sướng vì thấy Loan cười đùa vui vẻ với bạn.

Nhà mỗi lúc một đông khách. Trong phòng Loan, các cô phù dâu đã đến đông đủ. Tiếng nói ồn ào, xôn xao. Mỗi lần Loan nói đùa là một lần các bạn cười ồ lên, rồi Loan lại cười theo và cười to hơn mọi người. Nàng cười cười nói nói không lúc nào ngừng, khiến cho các bà dì, bà cô xếp dọn ở ngoài đưa mắt nhìn nhau ngạc nhiên khó chịu.

Bỗng một tràng pháo nổ ran. Nhà trai đã đến. Loan không sao giữ khỏi hồi hộp. Nàng im bật đưa mắt nhìn ra ngoài nhà, mơ màng nghĩ đến những xác pháo đỏ rực, biểu hiệu của sự vui mừng mà nàng vẫn thấy trong những ngày Tết hay trong những đám cưới của các bạn cũ. Nàng lẩn thẩn so sánh tiếng nổ của chiếc pháo với tiếng cười của nàng hồi nãy, vì nếu tiếng pháo kia làm cho xác pháo tan tành thì tiếng cười của nàng là tiếng cười đưa nàng đến một cảnh đời chết.

- Kia chị Thảo!

Loan mừng rỡ khi thấy Thảo bước vào phòng, vì lúc này nàng cần một người hiểu biết tâm tình nàng và luôn luôn ở bên cạnh để an ủi nàng. Loan nũng nịu trách:

- Sao bây giờ chị mới đến?

Thảo đáp:

- Vì đồng hồ nhà tôi chậm mất nửa giờ

Loan bảo Thảo ngồi sát bên cạnh rồi nhân khi các cô phù dâu đương mãi nói chuyện, ghé vào tai Thảo hỏi nhỏ:

- Anh Dũng đi chưa?

- Anh ấy đi rồi.

Thật ra thì Dũng còn ở nhà Thảo.

Loan thần thờ nói:

- Anh ấy không đến mừng em.

Ngẫm nghĩ một lát, Loan chua chát nhắc lại:

- Mừng em!

Rồi nhân thấy cô Vị nhìn nàng nói đùa, nàng cất tiếng cười giòn giã. Cô Vị đưa mắt nhìn các bạn nói:

- Cô dâu hí hửng như người sắp được cửa.

Một cô khác tiếp luôn:

- Mà sắp được cửa thật.

Bỗng có tiếng ở ngoài buồng nói vào:

- Các cô đưa cô dâu ra làm lễ gia tiên.

Loan lẳng lặng đi theo các cô phù dâu ra. Lò mờ trong khói pháo, nàng thấy Thân mặc áo thụng xanh đương cúi rạp trước bàn thờ. Đèn nến sáng choang, lư đồng bóng nhoáng, khói ngậm nghi ngút tỏa, hoa cúc vàng tươi xen lẫn với hoa thược dược đỏ thắm, những cảnh lộng lẫy ấy đối với Loan không có nghĩa là gì, vì không phải là biểu hiện của một sự vui mừng chân thật. Hàng trăm con mắt đều chăm chú nhìn nàng. Người thẹn nhất lúc đó không phải là Loan, mà là Thân đương nấp sau hai người phù rể, mặt đỏ bừng khi thấy Loan tò mò nhìn thẳng vào mặt. Trong khi bước lên lễ, Loan nghĩ thầm:

- Kể ra thì trông vẻ mặt của Thân cũng không có gì đáng ghét lắm.

Rồi nàng thấy hiện ra trước mặt hình ảnh Dũng ngồi trước lò sưởi, vẻ mặt rắn rỏi cương quyết, vẻ mặt của một người có chí khí cao rộng, và so sánh Dũng với Thân, chồng nàng, người có một vẻ mặt tầm thường và một cuộc đời mà nàng biết chắc cũng sẽ tầm thường.

Nàng vừa cúi lễ trước bàn thờ vừa có những ý tưởng phức tạp ấy... Lễ tổ tiên bao giờ cũng chỉ là một cái lệ, nên Loan không thấy mấy may cảm động. Nàng cúi xuống ngưỡng lên như cái máy. Nhưng đến khi lễ bố mẹ, Loan tưởng không đời nào quên được vẻ mặt sung sướng của bà Hai lúc đó, cái sung sướng ấy thật đã an ủi được Loan, vì nàng cảm thấy sự hy sinh của nàng là có nghĩa lý.

Khi ra đến ngoài, lúc sắp lên cái ô tô hòm kết đầy hoa, trong lúc tiếng pháo tiễn đưa nổ ran bên tai. Loan thần thờ ngược mắt nhìn lên cao, qua cành mấy cây bàng điểm lộc non, da trời xanh trong nhẹ vờn mấy làn mây trắng. Nàng nghĩ đến biết bao nhiêu sự sung sướng nó đợi nàng ở những nơi đâu đâu, mà nàng không bao giờ đi tới, bị những dây vô hình rất chắc nó giữ nàng ở lại đây, không tài nào thoát ly được.

Lúc xe đi đến cửa Nam, Loan bỗng nắm chặt lấy tay Nhung. Nhung giật mình hỏi:

- Cái gì thế chị?

Loan vội đáp:

- Không.

Thật ra, Loan vừa thấy Dũng đứng ở đầu phố tươi cười nói chuyện với một thiếu nữ ăn mặc rất sang trọng. Khi nàng nhìn thấy Dũng, Dũng có ý chực lánh mặt sau một thân cây.

Loan quay lại nhìn với qua khung cửa kính sau xe, nhưng chỉ thấy bụi đường tỏa lên che mờ mịt.

CHƯƠNG VII

Trời đã mờ mờ tối. Trên rặng tre xơ xác, da trời tím sẫm thưa thớt điểm vài ngôi sao long lanh. Trong phòng, Loan ngồi một mình tựa cửa, tay trên vai quàng chiếc khăn dây mà nàng còn như thấy hết cả cái lạnh lẽo của buổi chiều Xuân thấm vào người. Dưới ánh đèn lù mù, con gà luộc nằm trên đĩa, mở toác mỏ như muốn kêu, trong lọ thủy tinh mấy bông hoa hồng vì cuống không tới nước nên đã ngã xuống, ủ rũ, héo tàn, mấy cánh hồng rải rác rơi trên khăn.

Loan đưa mắt nhìn quanh phòng: Đôi gối thêu song song đặt ở đầu giường với chiếc mền lụa đỏ viền hoa lý ẩn sau bức màn thiên thanh, diễn ra một quang cảnh êm ấm một cảnh bồng lai phảng phất hương thơm, Loan nhắm mắt lại, rùng mình nghĩ đến rằng đó là nơi chôn cái đời ngây thơ, trong sạch của nàng, ở trong cái động tiên bé nhỏ ấy, lát nữa thân nàng sẽ hoàn toàn thuộc về người khác, người mà nàng không yêu hay cố yêu mà chưa thể yêu được. Về trang hoàng lộng lẫy càng làm rõ vẻ cay chua của sự hiến thân vô nghĩa lý.

Nàng cau mày, hé môi tự hỏi:

- Sao ta lại ở đây?

Rồi tự nhiên nước mắt nàng ứa ra chảy rờn rờn trên má, giọt nọ theo giọt kia từ từ rơi trên vạt áo nhung.

Nàng mỉm cười đau đớn ví thân phận nàng với thân phận một gái giang hồ, nếu gái giang hồ hiến thân cho thiên hạ để mưu sự sống, thì nàng cũng đành nhắm mắt hiến mình cho Thân, một người mà nàng không yêu để mưu thấy sự vui lòng cha mẹ.

Loan lắng tai nghe thấy tiếng nói chuyện ở ngoài nhà tản mẩn cố nhận ra xem tiếng những ai: Một thứ tiếng nói ồ ồ mà nàng biết chắc là tiếng bà mẹ chồng xen với một thứ tiếng đều đều mà nàng đoán là tiếng nói của Thân.

Nghe tiếng bà mẹ chồng, Loan sực nhớ đến lúc nàng bước chân đến cửa nhà chồng, đáng lẽ bước qua cái hỏa lò để ở cửa, nàng đứng dừng lại cúi nhìn cẩn thận rồi vờ như vô ý lấy chân hất đổ cái hỏa lò, mấy viên than hồng rơi lăn lóc ra mặt đất. Nàng còn nhớ lại rõ về mặt ngơ ngác của bà Phán Lợi, vừa cười gượng vừa sai người nhà quét thu mấy viên than hồng vào góc cửa. Lại còn khi lễ tơ hồng, người ta đặt nàng ngồi sau lưng Thân, nàng sắp lễ, thản nhiên, đứng lên ngồi ngang hàng với Thân.

Bây giờ nghĩ lại, Loan tự trách mình hơi ngỗ nghịch. Trước kia, nàng hứa với nàng cố sống trong sự phục tùng, coi bố mẹ chồng như bố mẹ đẻ mà chưa chi nàng đã tìm cách trêu chọc. Nếu nàng không yêu mẹ chồng được một cách chân thật, thì nàng cũng cố kính trọng và chiều chuộng mẹ chồng để đỡ khổ đến mình. Nàng lắc đầu lẩm:

- Giả đạo đức. Ta bắt ta giả đạo đức.

Vì càng không muốn tự dối mình, nàng cho việc yêu mẹ chồng khó gấp mấy việc yêu chồng và có lẽ là một việc không thể làm được. Sự thực như vậy. Không nhận điều đó tức là mình lừa dối mình. Trong chế độ đại gia đình, không có những dây thân ái tự nhiên ràng buộc người nọ với người kia, thì đành lấy những dây liên lạc giả dối mà ràng buộc lấy nhau vậy.

Loan cho việc đối đãi với mẹ chồng không phải là việc khó khăn. Việc cần nhất là làm thế nào yêu được Thân, vì nàng có yêu Thân thì đời nàng từ nay mới có nghĩa lý.

Lúc đó nàng cứ ngồi yên, không nghĩ ngợi nữa, đợi đến lúc Thân vào phòng.

Đồng hồ ngoài nhà tuy mới điểm tám tiếng mà vì ở nhà quê nên hình như đã khuya lắm. Sau khi tiếng xe điện chuyển cuối cùng ở Hà Đông về âm âm ở đầu Ấp, tịnh không còn tiếng gì khác nữa.

Một lát, nàng thấy ngoài nhà tắt đèn và tiếng giày rón rén đi về phía buồng nàng. Nàng hồi hộp đứng dậy cúi mặt, lấy tay vịn vào bông hồng ở trong bình.

Thân, sau khi đã khóa cửa cẩn thận, tiến đến sau lưng nàng. Hai người lặng yên hơn một phút đồng hồ, không ai dám cất tiếng nói trước.

Bồng Loan thấy một bàn tay nhẹ để lên vai nàng. Nàng vẫn không quay lại, ngược mắt nhìn ra ngoài cửa sổ và lúc đó, hình ảnh Dũng lại hiện ra trong trí tưởng tượng của Loan rõ rệt như trông thấy trước mắt. Các ngôi sao trên trời biến hết, mắt nàng vẫn mở mà không nhìn rõ vật gì, nàng chỉ thấy toàn một màu đen thẫm như mực.

Một lát, nàng thấy cánh tay Thân đỡ nàng và đặt nàng ngồi xuống ghế. Thân lúng túng nói mấy câu rất sè, nàng không nghe rõ. Trong lúc nàng ngồi lặng yên cúi mặt, thì Thân ra phía giường loay hoay xếp dọn. Nàng đưa mắt nhìn mới hay rằng Thân đương trải một miếng vải trắng lên trên chiếu. Bồng nàng hiểu và cảm thấy tất cả cái mọi rợ trong cử chỉ của Thân lúc đó. Nàng mỉm cười khinh bỉ, nghĩ thầm:

- Chỉ có sự trinh tiết của tâm hồn là đáng quý thôi.

Nghĩ vậy rồi nàng đứng dậy, bỏ chiếc khăn quàng xuống bàn và lạnh lùng cởi áo ngoài.

.....

Trong lúc đó thì trên chuyến xe lửa đêm lên Yên Bái, Dũng ngồi khoanh tay yên lặng nhìn mặt trăng lạnh lẽo mùa Xuân chạy sau những rừng mù mù đen, nối tiếp nhau ở chân trời.

CHƯƠNG VIII

Một buổi chiều vàng, gió mát nhẹ nhàng thổi. Trong vườn, Loan mặc áo trắng, đầu quấn tóc trần ngồi trên chiếc chõng tre, đương mãi cúi nhìn mấy bông hoa hồng mơn mớn, chúm chim hé nở như còn giữ trong cánh mềm mại tất cả những vẻ êm ái của mùa Xuân đã qua. Một mùa Xuân qua và cùng với mùa Xuân nồng nàn yêu thương, đời làm vợ của nàng đã trôi qua những ngày khô khan, trống rỗng, không tình ái. Mấy bông hoa, Loan trông như mấy con mắt dịu dàng nhắc Loan tưởng đến những sự ái ân đầm ấm mà đời nàng thiếu thốn. Nàng muốn yêu mà không thể được. Mấy tháng, nàng luôn luôn phải sống trong một gia đình mà người nào cũng muốn làm cho nàng khổ, mà không lúc nào nàng không nghĩ đến bản phận, cái bản phận cay nghiệt của nàng đối với mọi người trong nhà. Bản phận đó, trong thâm tâm nàng, nàng không cho là bản phận, chỉ là sự bó buộc gây nên bởi tập quán nó làm cho mọi người quanh quẩn quây rầy nhau mà không có kết quả gì tốt.

Loan ngừng nhìn lên. Một vài cái điều nhỏ bé lự lửng ở trên dây tre lại càng rõ vẻ cao rộng của bầu trời bao la. Trời đất rộng rãi thế kia, can chi mà ràng buộc lấy nhau ở trong cái xó nhỏ hẹp này, rồi không có việc gì làm cho qua thì giờ, nghĩ cách làm khổ người khác để tự làm khổ mình. Loan biết là vô nghĩa lý và lấy làm lạ rằng chính nàng cũng đương ở trong đó mà không thoát ly ra được.

Bỗng Loan chú ý lắng tai. Ở xa xa tiếng sáo ai thổi đưa lại, Loan nghe như lời than vãn của một xuân nữ đã tình ngồi trong vườn đầy hoa thơm, nhớ tới tình nhân xa vắng. Rồi mơ mộng, Loan tưởng tượng người tình nhân đó giống Dũng...và thần thờ để tiếng sáo du dương đưa tâm hồn nàng phiêu lưu đến những cảnh mộng xa xăm...

- Mợ ngồi tính toán gì đấy.

Loan giật mình quay lại và cười khi thấy chồng đứng sau lưng. Loan chỉ đầu chõng và tình tứ bảo Thân:

- Mình ngồi xuống đây.

Thân ngồi xuống chõng tay rút mấy cái lá hồng lau bụi ở mũi giày. Loan hỏi:

- Cậu vừa đi đâu về?

- Tôi vừa đi lễ cầu mát về. Lại còn hỏi, lúc tôi đi, tôi bảo mợ đi mãi, mợ không đi. Mợ đã quên rồi à?

Loan cười đáp:

- Ừ nhỉ? Rồi em đãng trí quá. Có gì vui không cậu?

- Cầu lấy bình yên, chứ vui với việc gì. Hỏi dở lắm.

Loan thấy nói đến cầu mát, bỗng nghĩ đến sự nghỉ mát để có dịp thoát khỏi ít lâu cái chốn buồn tẻ này.

Nàng hỏi chồng:

- Năm nay cậu đi nghỉ mát đâu?

Thân quay lại lấy làm lạ về câu hỏi ấy, nhưng không trả lời. Loan cũng không hỏi gặng, cúi mình với ngắt một đóa hoa hồng đặt lên môi, lắng lơ nhìn Thân:

- Em đó anh biết môi em đâu?

Rồi nàng mỉm cười, trả lời câu hỏi của mình:

- Môi em là đóa hoa hồng này.

Nàng dịu dàng đặt hoa hồng lên má Thân rồi nói:

- Em hôn anh.

Không thấy Thân nói gì, nàng hơi ngượng, vút bông hoa xuống ao, rồi vợ vẫn đưa mắt nhìn mấy con nhện gió lướt trên mặt ao trong và mấy gợn sóng vòng tròn từ từ lan to ra làm rung động bóng mây màu phớt hồng in đáy nước.

- Trời hôm nay đẹp nhỉ, mình nhỉ?

Thân đáp:

- Trời thế này thì ngày mai nóng lắm đấy. Mẹ đã bảo mua dầu xăng cho vào quạt máy chưa?

- Chưa.

- Mẹ thì việc gì cũng quên.

Bống Loan cau mày lắng nghe tiếng bà Phán Lợi đứng ở điện thờ mắng đầy tớ:

- Tôi nuôi các người để các người giúp đỡ tôi chứ để các người ăn không ngồi đùa giỡn đấy à? Chượng mắt lắm, không chịu nổi!

Tiếng sau cùng bà kéo dài ra và cao giọng như có ý để Loan nghe thấy. Loan cũng biết là bà Phán Lợi mượn có mắng đầy tớ để nói cạnh mình.

Loan thở dài, ngẫm nghĩ:

- Sao người ta có thể ác như thế được. Nào mình có lười biếng cho cam.

Rồi Loan nhớ lại bao nỗi vất vả trong mấy tháng về làm dâu. Bao nhiêu việc khó nhọc là về phần nàng cả. Mấy hôm đầu, chính Thân cũng ngỡ ý rằng chàng cưới Loan về để hầu mẹ. Phải, người ta cưới nàng về để hầu chứ không phải để làm một người vợ. Việc này là việc phụ. Vì vậy, đầu tiên người ta dạy bảo Loan như người ta dạy bảo một con ở. Nhưng đối với Loan, việc dạy đó không phải là để cho nàng khôn lên, chỉ là việc bắt nàng ăn ở vào khuôn phép nhà chồng. Khuôn phép ấy nàng cho là vô lý mà nàng không thể không theo được.

Loan lật ngửa hai bàn tay nhìn những chỗ đã chai vì làm nhiều công việc nặng nề. Nhà chồng giàu, lắm việc đầy tớ có thể làm được, nhưng mẹ chồng muốn cho nàng đảm đang, một là để dạy nàng cho quen, hai là xưa kia bà về làm dâu bà đã chịu khổ sở, nên bà muốn bắt người khác cũng khổ như mình cho được thăng bằng.

Nhưng Loan cho một trăm việc khó nhọc không đau đớn bằng một lời nói.

Như buổi chiều nay trời đẹp, được lúc thư nhàn ngồi nói chuyện với chồng mong được yên thân một chốc cũng không xong, vì người ta không thể nào hiểu được một cô dâu lại có quyền đùa giỡn với chồng hay ngồi ngắm vẻ đẹp buổi chiều trong khi bà mẹ chồng đương bận hương hoa dầu đèn ở điện.

Bống Thân bảo Loan:

- Tay mẹ có sạch không?

- Không được sạch lắm.

- Thế thì mẹ đi rửa tay rồi hái lấy ít hoa hồng.

Loan ngắt lời:

- Phải đấy, buồng chúng mình không có hoa. Để em vào lấy cái lọ sứ ra đã... Nhưng sao lại phải rửa tay hờ cậu?

Thân đáp:

- Mẹ vào lấy cái đĩa ra đây, vì tôi định bảo mẹ ngắt hoa để cúng điện, hôm nay là ngày rằm mẹ không nhớ sao!

Loan thất vọng thốt ra một tiếng:

- À!

Rồi nàng tiếp luôn:

- Để tôi vào thắp hương nhé. Nhưng cậu này, chiều mai chúng ta lên Chùa Láng chơi. Tôi có chuyện muốn nói với cậu.

Thân đáp:

- Đi thế nào được. Mai bận lắm, công việc ở nhà còn bẽ bộn ra đấy, ai lại đi chơi. Chuyện gì mẹ cứ nói ngay bây giờ được không?

Loan đã đi được một quãng lại quay trở lại, ngồi bên cạnh Thân. Câu chuyện này đã nhiều lần ngỡ qua với Thân. Nàng nghĩ chỉ còn cách ấy là có thể thoát ly ra khỏi gia đình được, và có ra khỏi cái chốn gay go, ngày ngày quanh quẩn với những bổn phận không đâu, mới có thể nghĩ đến sự lập thân cho chồng, rồi dần dà đổi một

người chồng vụn vặt tí mĩ ra một người chồng có thể cùng nàng chung sống một cuộc đời rộng rãi, khoáng đạt: Một cuộc đời mới.

Thong thả nàng hỏi Thân:

- Cậu đã nghĩ kỹ chưa?

- Nghĩ gì cơ?

- Nghĩ đến việc ra Hà Nội buôn bán như tôi đã nhiều lần nói với cậu.

Thân cau mày đáp:

- Tôi đã bảo vợ đừng nhắc đến nữa. Thầy me không cho phép. Không những thế, me lại còn giận vợ nữa đấy, mẹ giận lắm.

- Giận vì cơ gì cậu?

- Cơ vợ tự tiện.

Loan vội nói:

- Tôi tự tiện? Đó mới là nói chuyện như thế. Nào tôi đã tự tiện gì đâu? Và lại khi nào cần đến tự tiện thì cũng phải biết tự tiện. Việc lập thân của cậu, cậu không lo.

Thân nói sảng:

- Vợ không phải nói nhiều. Tôi lấy vợ về không phải là để vợ dạy khôn tôi. Việc của tôi tôi lo. Nhưng lập thân? Thân danh như tôi thế này mà đi làm anh bán chiếu, vợ coi thế tiện lắm à?

Loan lạnh lùng đáp:

- Đã vậy thì được. Cậu không muốn làm, thì cậu để mặc tôi. Tôi sẽ xin phép thầy me.

Rồi Loan ngồi sát gần Thân, dịu lời nói:

- Vợ chồng lấy nhau cũng mong lập lên một gia đình có hạnh phúc. Cậu nên nghĩ lại mà thương tôi, thử hỏi xem từ khi lấy nhau, hai ta đã được cùng nhau sống mấy ngày vui chưa?

Thân cũng hơi trạnh lòng thương vợ, ngọt ngào nói:

- Nhưng gia đình chúng ta yên ổn thế này, vợ còn ước gì nữa.

Loan đáp:

- Tôi cũng muốn nghĩ như cậu lắm. Nhưng cậu khác, tôi khác.

- Thế nghĩa là thế nào?

- Nghĩa là...tôi chắc không bao giờ cậu nghĩ đến rằng gia đình này chỉ là gia đình cậu mà gia đình cậu chưa hẳn là gia đình của tôi.

Ngừng một lát Loan nói tiếp:

- Cậu ở nhà cậu, tôi là một người xa lạ đến, người xa lạ ấy ở dưới quyền những người khác thì chỉ còn một cách là cúi đầu theo lệnh. Tôi, tôi chỉ biết cậu là chồng, còn đối với những người khác, vì nể cậu mà tôi chịu nhịn. Nhưng, nếu một ngày kia, người ta làm cho tôi không thể nhịn được nữa, chắc sẽ có nhiều chuyện lời thôi. Cậu nên liệu trước đi là hơn.

Thân nói:

- Vợ lắm nhời lắm.

Rồi chàng uể oải đứng lên như không buồn nghe lời vợ nói, song trong lòng, chàng sợ hãi vì thấy vợ có những ý tưởng lạ lùng mà không bao giờ chàng nghĩ tới. Bây giờ chàng mới tỉnh ngộ, biết rằng người vợ hiền lành, thuần thực của chàng trước kia không phải là hiền lành thuần thực.

CHƯƠNG IX

Thân gục đầu vào gối, mới nằm yên một lúc đã bắt đầu ngáy. Bên cạnh chàng, Loan nằm ngửa, hai tay buông xuôi, mở to mắt nhìn thẳng lên đỉnh màn. Mấy sợi tóc mai của nàng dán chặt lên má còn ướt đầm mồ hôi. Môi nàng hé mở, tỏ ra vẻ chán nản ghê gớm, ghê tởm cho những đêm ái ân miễn cưỡng. Nàng không cần thiết ái tình: Bỏ phận nàng là cái máy đẻ, thì nàng phải coi nàng như cái máy đẻ và những cử chỉ của chồng nàng lúc nào cũng nhắc cho nàng biết rằng thân phận nàng chỉ là thể và chỉ có thể thôi.

Bỗng nghe đồng hồ ngoài nhà điểm năm tiếng, nàng giật mình ngồi dậy vì quen như mọi khi, cứ đúng giờ ấy là nàng phải dậy để làm việc, tuy rằng không có việc gì đáng để nàng dậy cả. Những lúc đó thì nàng đi làm những công việc lật vật. Nếu có tiếng động chạm để bà mẹ chồng thức giấc, thì thế nào cũng có lúc bà tỏ cho nàng biết rằng nàng làm bộ ra để dậy sớm. Nhưng nếu nàng cứ yên lặng mà làm việc, đến bảy giờ, bà mẹ chồng thức dậy, sẽ dùng những lời mát mẻ cho nàng là một con dâu lười biếng, hư thân, sáng bảnh mắt còn quán lấy chồng.

- Quán lấy chồng.

Nghĩ đến đây, tự nhiên Loan quay mặt ngắm Thân nằm bên cạnh, rồi thở dài, bĩu môi. Tuy nàng đã biết vì có gì mấy tháng trước đây nàng nhận làm vợ Thân, nhưng nàng vẫn lấy làm lạ rằng bấy lâu nàng có thể ở cạnh một người như Thân được. Thỉnh thoảng, nàng tránh nghĩ đến Dũng ở nơi xa xôi, tưởng ra Dũng đương đi trên một con đường dài đầy cát bụi, để mặc gió thổi tóc phát phơ và mỉm cười như vui vẻ đón chào những cảnh non sông rộng rãi, những ngày đầy đủ của một cuộc đời phiêu lưu hoạt động.

Đã hơn nửa năm nay, Loan không từng được tin gì về Dũng. Nàng tưởng rồi nàng sẽ quên được nếu nàng may mắn có được một người chồng xứng đáng, một gia đình êm ấm. Nhưng không!

Trong sáu tháng nay đã biết bao nhiêu việc làm cho nàng hối hận rằng nàng đã trót nghe lời mẹ giam hãm thân mình vào một nơi toàn người thù, càng ngày càng khó thoát ra khỏi.

Rồi nàng đau đớn nghĩ rằng nàng đã có thai hai tháng nay. Đứa con ấy sẽ là cái dây trói chặt nàng vào cái đời đầy đọa này.

Nàng lấy làm lạ rằng cái chí muốn thoát ly mạnh đến nỗi con nàng mà nàng cũng không mong nó ra đời. Nàng rưng rưng muốn khóc, tủi cho thân phận đứa bé ở trong bụng và tủi cho nàng cũng có, một cái vui sướng làm mẹ cũng không thiết đến nữa.

Loan quần tóc rồi với cái bút chì viết mấy chữ để lại cho chồng nói là nàng phải đi tiễn một người chị em bạn. Thật ra nàng thấy tâm hồn chán nản nên muốn đi bất kỳ đi đâu đó cho khuấy khuấy.

Ra đến ngoài đường cái, thấy còn lâu mới có chuyến xe điện ở Hà Đông lên, nàng gọi xe tay bảo kéo về Phố Mới.

Bà Hai thấy con về chơi sớm, ngạc nhiên không hiểu vì có gì, Loan đem cái có tiễn bạn nói với mẹ cho mẹ khỏi nghi ngờ. Nàng nhận thấy bà Hai gầy sút hẳn, trông mặt có vẻ lo lắng, nhưng nàng vờ như không để ý, chạy lăng quăng khắp nhà, cười nói như trẻ vô tư lự.

Không thấy ông Hai đâu, Loan hỏi mẹ:

- Thầy con ngủ?

- Không, thầy con xuống Hải Phòng đã ba hôm nay.

Loan đoán có việc gì khác thường liền hỏi:

- Thầy con đi có việc gì thế mẹ?

Bà Hai không trả lời, Loan hỏi:

- Con thấy mẹ có dáng lo nghĩ. Có việc gì xảy ra thế mẹ?
Bà Hai yên lặng một lát, rồi bảo Loan ngồi lại gần mình nói:
- Nhà ta sắp nguy. Thầy xuống Hải Phòng để chạy tiền trả nợ, nhưng mẹ chắc cũng không ăn thua gì.

Loan hỏi:

- Nợ bao nhiêu?
- Ba nghìn.
- Nợ ai thế mẹ?
- Nợ bà Phán, mẹ con bên ấy.

Loan sừng sốt:

- Nợ từ bao giờ thế?
 - Từ năm ngoái, độ con còn ở nhà.
- Thấy bà Hai lắc đầu chán nản, Loan cau mày bực tức nói:
- Nhưng không có tiền trả thì thôi chứ làm gì.
 - Làm gì? Bà ấy đe dọa tịch ký.

Nói đến đây, bà Hai không giữ nổi uất ức, ứa nước mắt khóc.

Loan ngồi yên lặng, ngẫm nghĩ. Nàng biết là bà Phán Lợi muốn báo thù nàng, chứ ngoài ra không có cơ gì để hai bên thông gia giận nhau đến nỗi đòi nợ nhau một cách kịch liệt như thế.

Loan nhìn mẹ nửa thương, nửa giận. Bây giờ nàng mới rõ vì cơ gì mẹ nàng tha thiết bắt nàng lấy Thân. Nàng mới hay rằng trước nàng phải bỏ học, vì nhà túng bần, mà bà Phán Lợi chính là người cứu giúp nhà Loan. Việc nhân duyên của nàng chỉ là việc mua bán.

Trước kia, cha mẹ Loan giao ước cho nàng làm vợ Thân đã làm một việc bán linh hồn của con đi, nay cha mẹ bắt nàng làm vợ Thân đã bán xác thịt nàng, bán nàng vì một số tiền ba nghìn bạc.

Nếu trước kia biết rõ như vậy thì không bao giờ Loan nhận lời. Nàng nhận chỉ vì tưởng vui được lòng cha mẹ. Thế mà bây giờ sự hy sinh của nàng đã không có kết quả gì tốt, lại còn cho hai bên cha mẹ thù ghét nhau.

Loan biết từ nay không còn tình nghĩa với nhà chồng nữa. Mẹ nàng đem nàng bán một cách gián tiếp cho nhà bà Phán Lợi, đã làm hỏng cả đời nàng mà không ích gì, thì vì cha mẹ một lần này nữa, nàng sẽ nhận cái nghĩa gả bán đó và cố lấy lòng mẹ chồng và chồng cho bà Hai được yên thân. Ôn tồn, Loan nói với bà Hai:

- Xin mẹ cứ yên tâm. Mẹ đã cho phép con lo đến việc đó thì mẹ để con trừ liệu.

Thoáng thấy bóng bà Đạo đến chơi, bà Hai vội vã lau nước mắt, đi vào nhà trong. Loan đứng dậy chào mời. Bà Đạo chưa kịp ngồi đã cất tiếng nửa đùa nửa thật, mắng Loan:

- Cô Cả không được một nét gì hết.
- Thưa cô làm sao ạ?

Bà Đạo quay mặt nhìn đi, cao giọng:

- Cô làm tôi ngượng mặt với người ta.

Loan ngồi yên đợi, bà Đạo tiếp luôn:

- Mang tiếng là con gái đảm mà không được tích sự gì cả. Cô liều liều chứ không ở ngoài người ta nói nhiều lắm đấy, cô ạ.

Như lúc thường thì Loan cũng cố nhịn và bỏ đi nơi khác, nhưng nàng vừa mới gặp việc khó chịu xong, nàng không thể nén được nữa.

- Thưa cô, ở ngoài người ta nói gì thì nói, cháu không cần biết đến. Còn như cô nói đảm, nhưng thế nào là đảm mới được chứ.

Bà Đạo nhieéc:

- Thế nào là đảm thì cô biết đấy.

Loan đáp:

- Vâng, đảm nghĩa là về hầu hạ nhà chồng từ người trên đến người dưới cho chu tất. Nếu chỉ thế thì một con sen cũng làm nổi, không cần phải một nàng dâu. Cháu, cháu nghĩ khác: Cháu không cho đó là bổn phận chính. Vì người ta bắt cháu như thế cháu không nghe, nên người ta cho cháu là một nàng dâu hư thân, mất dạy!

Rồi trong khi bà Đạo còn đang ngạc nhiên nhìn Loan, Loan thản nhiên nói tiếp:

- Và lại cô cũng chẳng việc gì phải ngượng hộ cháu. Đòi cháu, cháu phải lo.

Nói đến đây Loan cảm thấy thân mình trôi nổi sống ở trong một xã hội cũ kỹ mà người nào cũng tỏ cho nàng biết rằng người ta đều có quyền đối với nàng, có quyền nhiech máng nàng khi nàng không chịu theo.

Nghĩ vậy, Loan thấy Loan không còn can đảm nữa, mong mỗi có thể thay đổi được cả tâm tình mà buông tay thần thờ mặc cho cuộc đời mình trôi theo dòng cũ.

Mãi đến chiều, Loan mới về Ấp Thái Hà. Khi qua cổng nhà một ông chú, Loan gặp Đức, một người em họ làm thầy thuốc ở nhà thương Hà Nội. Đức nói:

- Tôi vừa ở đằng nhà ra đây. Hôm nay nhà có giỗ.

Loan ngơ ngác hỏi:

- Nhà ai?

- Nhà anh chị chứ nhà ai? Chị không biết à?

- Không, thế giỗ ai?

Đức cười:

- Tôi cũng không biết như chị. Thấy bên nhà gọi sang thì sang... Chắc là giỗ xép.

Trong họ chỉ có Đức là hiểu được Loan và biết rõ tình cảnh nàng, Đức nhìn Loan ái ngại:

- Chị nghĩ có gì trước để về nói với bác, không thì cũng khá rầy rà đấy.

Loan cười nói:

- Con dâu trưởng như tôi thì mất nờ.

Lúc Loan về đến nhà, trên bàn thờ đèn nến còn sáng trưng.

Bà Phán Lợi ngồi ở sập uống nước, thấy nàng về ngọt ngào hỏi:

- Mợ đi chơi mát về?

Loan cúi đầu không đáp, đi rẽ sang buồng bên cạnh. Bà Phán hỏi to:

- Mợ đã xơi cơm chưa để bảo nó dọn cơm.

Rồi bà lên tiếng gọi con gái:

- Bích ơi! Con dọn cơm lên để chị xơi đi.

Bích đang ngồi nói chuyện với em là cô Châu, thấy mẹ gọi, vội đáp:

- Thưa mẹ nhà hết cơm rồi, chỉ còn ít cơm cháy thôi ạ.

Rồi hai chị em khúc khích cười với nhau mãi.

Thấy Thân đi qua bàn, bà Phán vẫy lại:

- Này anh, anh xem vợ anh đấy. Tôi cưới nó về cho anh để làm vương làm tướng ở nhà này à? Có đời thừa nhà ai như thế không. Tôi, tôi không cần đến thứ ấy giúp đỡ tôi, nhưng anh nghĩ xem, ngày giỗ, ngày Tết mà nó là con dâu trưởng, nó bỏ đi không có nói với tôi lấy nửa lời.

Thân nhìn vào trong buồng gọi Loan:

- Mợ.

Loan quay ra thưa:

- Dạ.

- Mợ muốn yên lành thì ra ngay đây.

Rồi chàng hăm hăm bước vào buồng. Loan lạnh lùng nói với Thân:

- Tôi van cậu, cậu để tôi yên.

Nhớ đến lời hứa với mẹ ban sáng, nàng vội bước ra, đến gần bà Phán Lợi nói:

- Thưa mẹ, mẹ đã cho con về làm con làm dâu, thì xin mẹ coi con như là một người trong nhà, hay thì mẹ khen, có lỗi thì mẹ mắng. Con xin nhận lỗi và nhận những lời mẹ mắng con, dạy con. Bởi vì con biết đó không phải là những lời day dứt, làm con đau khổ vô ích, mà là những lời của một người mẹ vì yêu mà mắng.

Bà Phán chỉ nhận thấy con dâu lý sự, chứ không hiểu rõ ý nàng định nói gì. Loan thì cho rằng những lời mắng không làm nàng khó chịu: Khó chịu cho nàng nhất là những lời nói mát của bà Phán. Những lời nói đó bấy lâu đã làm cho nàng đau khổ và đã làm tuyệt hẳn con đường tình nghĩa của nàng với mẹ chồng.

Vì bà Phán chưa hiểu, nên bà vẫn mai mỉa mắng bảo Loan:

- Tôi thì tôi đâu dám mắng cô, mà ai mắng nổi cô ở nhà này, cô cứ dạy quá lời. Giỗ Tết nhà tôi cô không thêm biết đến thì thôi, ai bắt. Tôi chỉ nói để cô biết từ rày, cô có đi đâu thì cô cho tôi hay, kéo ở nhà này có kẻ ra, người vào, lỡ mất cái gì thì một mất mười ngờ, người ta nói ra, nói vào thêm khó khăn.

Bà Phán ngẫm nghĩ một lát rồi tiếp:

- Chốc nữa mợ soát lại hòm xiềng, vòng hột xem có thiếu thốn cái gì không, kéo mợ đi vắng, nhớ mát mát lại thêm phiền cho người nhà.

Loan biết là bà Phán nghi cho mình khuân của về nhà bố mẹ đẻ, nhưng vờ như không biết:

- Thưa mẹ, con đã biên mấy chữ để lại cho nhà con.

Bích đứng xếp khay chén gần đấy, đỡ lời bà Phán nói:

- Biên chữ thì ai xem được, nhà tôi có ai đỗ bằng nọ bằng kia như chị đâu mà bảo xem nổi.

Rồi quay mặt đi, nói một mình, nhưng có ý để Loan nghe rõ:

- Hơi một tí là đem chữ ra khoe!

Loan cau mày nhìn Bích rồi cười nhạt. Nàng biết rằng ngoài sự khinh bỉ yên lặng ra, không có thể lấy gì đối lại với thái độ của Bích.

Bích vừa đi vừa nói:

- Cũng tại anh Cả nhu nhược nên người ta mới xỏ chân lỗ mũi, khinh mẹ mình được.

Loan cúi đầu, nắm chặt hai tay như để giữ những nỗi tức bực. Lúc đó nàng cảm thấy hết cả những cái đề tiện của xã hội đàn bà vụn vặt, nhỏ nhen, nhiều sự, tìm hết cách làm khổ người khác, rồi lấy cái khổ của người khác làm sự sung sướng của mình. Loan thương cho Loan lạc loài vào đây, chưa biết ngày nào ra được để sống một cuộc đời rộng rãi, thanh thoi.

Bích vừa ra khỏi thì đến bà Huyện Tịch, một người cô của Thân bước vào. Loan xưa nay vốn ghét bà này nhất, nên thoạt trông thấy, nàng đã vội lẩn vào buồng, rồi đi xuống nhà dưới. Bà Tịch cười hỏi bà Phán:

- Thế nào cô trắng răng đã về rồi đấy ư?

Bà Phán than thở:

- Nhà tôi vô phúc nên mới vợ phải một nàng dâu như thế.

Bà Tịch lấy tay quệt vết nước trà rây hai bên mép, rồi nói:

- Đấy, tôi đã can chị, chị không nghe, cứ đi rước những thứ ấy về. Rước những hạng tân thời ấy về để nó làm bại hoại gia phong nhà mình. Nó học giỏi mặc nó chứ, nhà mình là nhà có phép tắc, nề nếp.

Rồi quay lại nói với Thân:

- Thế nào là dạy con từ thưở còn thơ, dạy vợ từ thưở bơ vơ mới về. Cũng tại anh cả quen chiều vợ, để mặc nó muốn làm gì thì làm, bây giờ thì nó đã quen thân, mất nét, chậm quá rồi...Hồng.

CHƯƠNG X

Thảo vừa ngồi nhìn Loan vừa ngẫm nghĩ cho lời Loan nói là đúng. Sự hy sinh của Loan vì muốn cho cha mẹ vui lòng, bây giờ không có nghĩa là gì nữa. Ông Hai mới mất gần một tháng nay, trong nhà chỉ còn trơ trọi có mình bà Hai. Bà Hai bây giờ lại mong cho con về ở nhà để cho mình vui và con mình đỡ khổ, nhưng không được nữa. Một lần, Loan đã bị đẩy vào cuộc đời đó thì càng ngày càng đi sâu không thể bỗng chốc quay về được.

Loan ngồi dựa vào thành ghế, có dáng mỏi mệt, hai con mắt lơ lơ nhìn lên ảnh Dũng treo trên lò sưởi. Trông nàng còn đâu là vẻ tươi thắm hồng hào buổi đầu xuân mấy tháng trước đây, tóc rối bời và chiếc áo vải thâm cũ kỹ càng làm tăng vẻ điêu linh của bộ mặt đã dãi dầu vì lo lắng, phiền muộn.

Thảo nhìn Loan bùi ngùi thương hại và lại càng thương khi thấy đôi mắt Loan cứ chăm chăm nhìn lên hình ảnh Dũng. Thảo vội hỏi một câu băng quơ để cho Loan quay mặt đi. Loan giật mình tỉnh mộng thờ dài, hỏi bạn:

- Thế là đã nửa năm nay, chị không nhận được thư của anh Dũng?

- Vâng.

- Chị cũng không nhận được tin tức gì về anh ấy cả?

Không đợi Thảo trả lời, Loan thần thờ sẽ nói tiếp:

- Biết đâu, hay là anh ấy không còn sống...

Hai người yên lặng một lúc, rồi Thảo chép miệng bảo Loan:

- Nghĩ cũng thương hại cho anh Dũng. Bỗng không đem thân đi đày đọa gió mưa sống chết lúc nào không biết.

Loan đáp:

- Nếu có phải gặp cái chết chẳng nữa, cái chết ấy cũng không đáng thương bằng cái chết dần, chết mòn.

Thảo nói:

- Sao chị chán đời thế?

- Không! Em không chán đời. Chán đời là không thiết sống nữa. Em, em còn muốn sống, muốn sống lắm...

Rồi nàng chua chát nói tiếp:

- Nhưng không phải sống thế nào cũng là sống!

Thảo nhớ lại những lời Loan nói trước mặt Dũng mùa Đông năm ngoái về cô Minh Nguyệt tự tử, bảo Loan:

- Đây chị xem không phải mỗi chốc ruộng bỏ được một cách dễ dãi, như trước kia chị vẫn tưởng.

- Vâng, bây giờ em cũng nhận thấy như thế. Em tưởng không thể nào chung sống với những người ấy được mà em thấy trước rằng em phải chung sống với họ mãi mãi, suốt đời.

Loan nói câu ấy là vì nghĩ đến đứa con trong bụng. Nàng bảo bạn:

- Nhưng dẫu sao, em sẽ cố can đảm như lời chị dặn em, tuy em đã hỏng cả một đời, em hết cả tuổi xanh chưa chan hy vọng của em giam hãm vào một đời cằn cỗi. Chị nghĩ xem, vợ chồng ở đời với nhau, để cùng nhau chung gánh công việc, để khuyến khích nhau, nhưng chồng em thì chị bảo em khuyến khích cái gì, mà dẫu có muốn nữa cũng không được, vì đối với mọi người trong nhà, em chỉ việc ngậm miệng mà nghe lệnh trên.

- Nhưng sao chị không tìm cách ra ngoài buôn bán?

- Có, đã mấy lần em xin phép, nhưng không được. Chính vì đó mà bà Phán bắt đầu có ác cảm với em. Họ không thể hiểu được rằng em có quyền tự lập thân em, vì họ vẫn đinh ninh rằng họ bỏ tiền ra mua em về để giúp đỡ công việc nhà họ

và hầu hạ mẹ chồng. Bỏn phận chính của em là thế. Cái quyền làm người của em, người ta không kể đến.

Loan cau mày nói tiếp:

- Lúc nào người ta cũng luôn luôn nhắc để cho em khỏi quên rằng người ta mất bao nhiêu tiền mới mua được em về. Đã mua em về thì đời nào người ta để cho em chạy thoát. Người ta lại tưởng có thể mua được cả tâm tính em nữa. Đến ngay như em để đường ngôi lệch thế này mà cả nhà cũng nói đi nói lại mãi chưa thôi. Cái đường ngôi nó ở giữa hay nó sang cạnh một tí, thì hỏi có hại đến ai không?

Thảo nhắc lại câu nói lúc nãy:

- Tôi nghĩ chỉ còn có cách ra ngoài buôn bán là ổn hơn.

Loan ngắt lời bạn:

- Còn cách nữa, là cách đợi khi nào em đổi địa vị thành một bà mẹ chồng.

Nói đến đây, Loan nghĩ ngay đến cô cả Đạm, đến cái vòng lẩn quẩn, cái dây xúc xích dài những mẹ chồng nàng dâu nối tiếp nhau để hành hạ nhau.

Loan nói:

- Nếu đưa con em để ra là con gái thì em cũng sẽ cho nó đi học, nhưng em sẽ hết sức làm thế nào cho nó khỏi gặp cảnh ngộ như em. Chớ nếu sự học đó chỉ là một cái tai ách thì thà đừng đi học còn hơn. Chị nghĩ mà xem nếu em không đi học thì có lẽ em không đến nỗi khổ sở.

Thảo cười nhạt hỏi:

- Thế ngộ chị đẻ con trai?

- Nếu em đẻ con trai thì điều thứ nhất là em làm thế nào cho nó không giống tính bố nó. Cái chí của nó phải ngược lại cái chí của bố nó, em mới cho nó là đứa con có hiếu...Bố nó có mỗi một cái chí là hết sức bênh vực đại gia đình, để bây giờ cha mẹ, mà sau này sống nhờ con.

Rồi Loan hăng hái nói tiếp:

- Nó có đời của nó, lớn lên nó phải hoàn toàn sống cái đời của đó. Theo lệ cũ thì con mình cả đời chỉ quanh quẩn với mình thôi, quanh quẩn với những bỏn phận trong gia đình. Khi bố mẹ còn trẻ thì bố mẹ bắt con theo ý mình, đến khi bố mẹ già, nếu bố mẹ không lo liệu lấy thân, thì tất nhiên con nó phải bận mưu sự sống cho bố mẹ. Tôi muốn nó có lòng kính yêu tôi mà không bao giờ phải bận vì tôi.

Bỗng Loan ngừng lại vì thấy Thảo nhìn mình ngạc nhiên. Nàng vội nói chữa:

- Em không bao giờ bỏ được tính hay nói lý. Nhưng chị nên biết cho em vì chịu khổ nhiều quá mới nảy ra những ý tưởng lạ lùng ấy. Em đã bị đau đớn, nên em muốn không ai phải đau đớn như em nữa.

Vừa lúc đó ông Giáo Lâm bước vào phòng, giờ tờ nhật báo lên bảo Thảo và Loan:

- Bắt được một người ở Phú Thọ mà người ấy hình như...

Thảo hốt hoảng đứng lên giật lấy tờ báo, đưa mắt tìm chỗ đăng tin, đọc vội vàng rồi vứt xuống bàn, gất chồng:

- Cậu chỉ làm cho người ta hết hồn vía.

Lâm cười nói:

- Thì tôi đã bảo gì đâu mà hết hồn vía.

Loan thản nhiên nói:

- Thà được tin anh ấy bị bắt, còn hơn là không biết anh ấy sống chết thế nào.

Loan đứng dậy toan xin phép về, Thảo giữ lại:

- Chị ở đây ăn cơm với vợ chồng tôi. Xong rồi ta lại Bảo Anh, hôm nay có phát quần áo cho trẻ con nghèo. Vả lại đã lâu chị cũng không gặp các bạn cũ, nhân tiện lại thăm họ một thể.

Loan vừa nói nhận lời thì thấy đứa người nhà vào. Nàng bảo bạn:

- Ở nhà lại cho tìm em.
- Rồi nàng quay lại hỏi đứa người nhà:
- Có việc gì thế?
 - Bẩm, bà con sai con đi mời mẹ để đi với bà xuống Thường Tín mời thầy địa lý. Mẹ về ngay cho, bà con chờ từ sáng đến giờ.
- Loan bảo:
- Anh cứ về trước đi, nói với bà rằng tôi về ngay.
- Lúc đưa người nhà ra khỏi, Loan nói với Thảo:
- Xin lỗi chị để cho khi khác. Em phải về có việc cần.
- Rồi nàng lắc đầu, mỉm cười chua chát:
- Đấy, những việc cần của em đấy.

CHƯƠNG XI

Một buổi chiều về cuối năm, một buổi chiều êm như giấc mộng, mấy cây thông ở đầu hiên nhà đứng lặng yên, đợi gió.

Dũng và Độ, hai người thần thờ, không nói, ngả đầu vào lưng ghế, nhìn khói thuốc lá từ từ lan ra ngoài nhà rồi tan vào quãng không.

Trên bàn phủ vải trắng, có để một chai rượu mùi, hai cái cốc đầy rượu và một đĩa quả, sắc thủy tinh trong, pha với màu xanh, vàng, đỏ của trái cây diễn ra một quang cảnh ấm áp.

Ngoài kia, ánh nắng vàng buổi chiều như tiếc ngày cuối cùng của một năm, còn lảng vảng trên các ngọn đồi, chòm cây lướt thướt trên những cánh đồng cỏ màu xanh già. Những thôn xóm rải rác dưới chân đồi hay bên bờ con sông trắng cong queo như bị đè nén dưới vẻ to tát của trời đất rộng rãi. Khói thổi cơm chiều ở một vài nhà gần không có sức lên cao nữa, tỏa ra thành từng đám màu lam ôm lầy các mái tranh.

Tiếng người gọi nhau ở dưới đồng đưa lên khiến Dũng nghĩ đến cái đời của dân quê, cái đời lạnh lẽo, vô vị kéo dài đã mấy nghìn năm. Đã mấy nghìn năm, họ sống như bám lấy mảnh đất già cỗi, xưa thế nào giờ vẫn thế, vui ít khổ nhiều, bao giờ cũng thắm đặm như buổi chiều Đông này, không hề khao khát một cảnh đời sáng sủa hơn, mong ước một ngày mai tốt đẹp hơn ngày hôm nay.

Chiều hôm ấy, Dũng như cảm thấy tâm hồn của đất nước, mà biểu hiệu cho đất nước ấy không phải là những bậc vua chúa danh nhân, chính là đám dân hèn không tên không tuổi. Dân là nước. Yêu nước chính là yêu chung đám thường dân, nghĩ đến sự đau khổ của đám thường dân.

Quanh năm xuôi ngược, dừng chân lại ít ngày ở đồn điền một người bạn thân, ngồi nhàn nhã uống cốc rượu tiễn năm trong một tòa nhà gạch sang trọng. Dũng vẫn thấy mình là một người dân và càng cảm thấy cái thú man mác được hòa với đám dân không tên tuổi, sống cái đời của họ sống, mong ước như họ mong ước, khác nào một cây cỏ lẫn trong muôn nghìn cây cỏ ngoài nội. Nhưng trong cái thú hòa hợp ấy có lẫn chút rạo rức, nao nức, vì chưa được thỏa nguyện về hiện tình của dân quê, nên khao khát mà sự khao khát không diễn được nên lời ấy, nó bắt Dũng tin ở sự thay đổi, tin ở công việc Dũng làm trong bấy lâu và có lẽ làm mãi, chưa biết bao giờ nghỉ.

Độ nhìn Dũng thương hại cho bạn bấy lâu sống cuộc đời gian nan, vất vả, phiêu dạt khắp bốn phương trời. Chàng gạt tàn thuốc lá, thở dài, nói vắn vơ một câu như để mong an ủi bạn:

- Sống không nghĩ ngợi như bọn dân kia thế mà lại sướng.

Dũng đáp:

- Tôi cũng nghĩ như anh, vì tôi tin ở sự tiến bộ. Ta có thể làm cho họ hơn lên được. Có lẽ họ đã quen với cái khổ lắm rồi, nên họ không biết khổ nữa, hay họ có biết cũng không tỏ ra được...Ta phải diễn tả ra cho họ thấy và những sự ta mong ước cho họ, ta phải làm cho họ mong ước như ta. Tôi vẫn hằng mong ước dân quê. Đỡ phải chịu hà hiếp, ức bách. Ta phải tin rằng sự ao ước ấy có thể thành sự thực và làm cho dân quê cũng ước mong một cách tha thiết như ta.

Bấy giờ dưới đồng, sương phủ xuống mờ mờ, tiếng người gọi nhau lúc nãy, giờ đã im...

Yên lặng...Buổi chiều yên lặng như ru người ta vào cõi mộng.

Bỗng thốt nghĩ riêng đến nỗi khổ của mình, Dũng nện gót giày xuống gạch, cầm cốc rượu uống cạn, cười bảo Độ:

- Anh rót cho tôi cốc nữa. Anh uống đi, uống nhiều đi chứ!

Độ vừa rót xong, Dũng lại dốc cạn lần nữa.

- Hôm nay, tôi muốn uống thật say để tiễn năm cũ đi.

Thật ra chàng muốn say để quên những ý nghĩ buồn rầu về Loan, nó đến ám ảnh chàng từ lúc Độ ở Hà Nội về kể chuyện Loan cho chàng nghe. Tuy chàng muốn không bao giờ xuôi Hà Nội, tuy chàng muốn quên hẳn không bao giờ nghĩ đến Loan, thế mà vừa rồi chàng vẫn khẩn khoản nhờ Độ dò xét hộ chàng về tình cảnh Loan. Từ ít lâu nay, tự nhiên chàng thấy cái tình yêu người cũ tràn ngập cả tâm hồn. Cái tình mà chàng tưởng đã nguội lạnh như ám tro tàn, nay lại còn ngùn ngụt bốc lên, không sao dập tắt được.

Tiếng pháo tiễn năm cũ nổ ran ở dưới chân đồi đưa lên. Độ lắng tai nghe rồi nói một mình:

- Chắc là pháo nhà ông Giáo.

Dững hỏi bạn:

- Anh có đến chơi anh Giáo Lâm ấy chứ?

Độ đáp:

- Có, lạ nhất là chị Giáo nghi hoặc không biết anh sống chết thế nào. Được tin anh, xem chừng lấy làm vui mừng lắm?

Dững nói:

- Tại vì đã gần một năm nay, tôi không viết thư về, mà cũng không muốn viết thư về, thà cứ để họ tin rằng tôi không còn sống nữa. Tôi muốn rằng đối với họ, tôi là người đã chết hẳn rồi...

Ngừng một lát chàng buồn rầu sẽ tiếp:

- Nhất là đối với Loan.

Hơi men chén choáng, Dững thấy tâm hồn rạo rục, muốn ngỏ nỗi buồn riêng với bạn để mong được nhẹ nhàng đôi chút. Chàng lắc đầu bảo bạn:

- Nhưng không thể được anh ạ. Mà vì thế nên chúng tôi còn đau khổ suốt đời. Nếu trước kia tôi biết là như thế này, thì không bao giờ...không bao giờ phải hối hận. Tôi có ngờ đâu.

Chàng ngừng lại, rụt rè không nói hết câu, nhưng vì lúc đó bàng hoàng say rượu, lại vì Độ là người bạn chí thân, không cần giấu giếm điều gì, nên Dững nói tiếp:

- Độ ấy tôi có ngờ đâu có ngày tôi yêu Loan như tôi yêu nàng bây giờ. Loan, một người đàn bà có chồng. Nếu tôi quên được!...Tôi muốn nhưng người ta không thể hoàn toàn tự sai khiến được. Ái tình nhiều khi mạnh hơn lẽ phải. Nghị lực chỉ có thể ngăn mình làm điều trái, chứ không thể đàn áp được tình yêu, nhất là thứ tình đó lại là một thứ tình tuyệt vọng chỉ...đến làm tôi đau khổ, không ích gì.

Độ hỏi:

- Nhưng sao trước kia, anh lại bỏ Loan đi?

Dững đáp:

- Một phần vì công việc, một phần vì tôi tưởng đối với Loan chỉ có thứ tình bè bạn mà Loan đối với tôi cũng vậy. Chúng tôi chỉ buồn ít lâu rồi sẽ quên, khổ thế còn hơn là làm phí cả đời nàng. Có biết đâu, chính bây giờ tôi lại làm hỏng cả đời Loan mà tôi không ngờ. Loan bây giờ khổ sở, lỗi đó chỉ tại tôi.

Lần thứ hai. Dững bảo bạn rót rượu vào cốc mình. Độ vừa rót vừa nói:

- Người ta ở đời, ai không có nỗi khổ riêng.

Dững đáp:

- Giá chỉ mình tôi chịu đau khổ thì tôi cũng vì bạn mà yên lặng chịu đau không than thở. Nhưng nào Loan có quên tôi. Tôi hối hận chỉ vì lẽ đó. Loan đau khổ chỉ vì tôi, và vì tôi, chịu bao nhiêu sự cay cực trong gia đình chồng, vì tôi phải là nơi đáng để nàng sống.

Độ kiểm lời an ủi bạn:

- Đã như thế này rồi tôi thiết nghĩ chỉ còn một cách là quên đi. Lâu lâu rồi cũng có thể quên được.

Dững nói:

- Tôi cũng mong thế lắm. Nhưng tôi thì dễ, chỉ những khi nào nhàn nhã mới nghĩ đến, nhưng Loan...anh tính ở trong một gia đình như thế, làm thế nào mà Loan quên được. Vì muốn cho Loan sung sướng mà tôi đã vô tình làm nàng đau khổ một đời. Tôi hối hận lắm...

Bỗng có tiếng mảnh trúc reo lách tách, hai anh em cùng quay mặt lại, vợ Độ và đứa con lớn của Độ bước vào.

- Hai anh em bàn luận gì mà hút thuốc lá khói um lên như khói pháo thế này?

Rồi vợ Độ lại gần chồng vui mừng nói:

- Mấy củ thủy tiên của cậu có lẽ nở đúng giao thừa.

Độ bảo vợ:

- Mợ ngồi xuống đây uống cốc rượu. Đấy mợ xem, một mình anh Dững uống gần hết nửa chai rượu.

Vợ Độ nhìn Dững nói:

- Thế mà anh ấy vẫn thường bảo không uống được rượu.

Dững mỉm cười không trả lời, gọi đứa con Độ lại:

- Phúc lại đây với chú.

Phúc ngoan ngoãn lại gần hỏi:

- Năm nay chú ăn Tết ở đây?

Dững gật. Phúc lại hỏi:

- Chú không về nhà ăn Tết?

Dững mỉm cười:

- Chú không có nhà.

- Thế mọi khi chú không có nhà chú ở đâu?

Dững nhìn đăm đăm xuống nền gạch. Câu hỏi vô tình của đứa bé nhắc chàng nghĩ cái đời cô độc của chàng, lênh đênh nay đây, mai đó, tối Ba Mười Tết tạm dừng chân trong một chốc lát để ngắm cảnh gia đình êm ấm của người ta, mà chẳng bao giờ chàng được hưởng.

Độ thấy Dững ngồi yên lặng đăm đăm hiểu ý, máng con:

- Phúc xuống ngay dưới nhà chơi. Mày chỉ được cái hay hỏi lẩn thẩn.

Rồi Độ đứng lên nói:

- Tôi say quá, khó lòng mà thức đến giao thừa được. Vậy tôi đi ngủ trước đây. Mợ nhớ đánh thức tôi dậy.

Dững cũng đứng lên đi sang buồng riêng của mình, nhưng Dững không ngủ ngay, chàng tắt đèn rồi mở cửa sổ, ngồi nhìn xuống đời.

Hút điếu thuốc lá này, Dững lại châm điếu thuốc lá khác, hút luôn không ngừng, cho đến khi bốn phía nổ ran tiếng pháo tiễn năm cũ và đón mừng năm mới.

Bấy giờ Dững mới ra đứng tựa cửa, chống hai tay vào cầm đưa mắt nhìn vợ vẫn.

Lờ mờ dưới ánh sao, dòng sông lẩn trong sương lạnh lẽo, mơ màng uốn khúc. Sau những chòm cây đen rải rác dưới chân đồi, đèn nến cúng giao thừa ở trong các nhà dân quê thấp thoáng ánh lửa vàng.

Dững lắng tai cố nghe tiếng pháo ở những xa xa rồi lại xa hơn đưa lại, và tưởng tượng theo những tiếng pháo đó cứ một lúc một đi xa mãi cho đến tận phía chân trời, nơi Loan ở.

Một luồng khói pháo thơm đưa thoảng qua cửa sổ đem lại cho Dững những cảm tưởng dịu dàng êm ái như ngọn gió xuân nhẹ nhàng đem mùa Xuân tới.

Dững lẩm bẩm:

- Hay ta về thăm Loan?

Nói xong, Dũng lấy làm ngạc nhiên về ý định của chàng, ý định mà trước kia không bao giờ Dũng ngờ sẽ có ngày đến vấn vương trong tâm trí.

CHƯƠNG XII

Thân bước vào buồng nhìn quanh quần rồi hỏi Loan:

- Con trai hay con gái thế mợ?

Loan quay lại chông đứng lạng ở đầu giường ngong ngóng đợi câu trả lời.

Nàng nhếch miệng mỉm cười đáp:

- Con gái.

Thân vẻ mặt lạnh lùng ngồi xuống ghế, nói:

- Thôi cũng được.

Rồi chàng nói vài tiếng nữa mà Loan nghe không rõ, Loan hỏi:

- Cậu bảo sao cơ?

Thân đáp:

- Không.

Loan nhìn thẳng vào mặt chàng nói:

- Thì cậu cứ bảo ngay là cậu thất vọng, có phải thế không?

Hai người cùng yên lặng. Loan vừa qua khỏi một cơn suýt nguy đến tính mệnh, song không thấy chông hỏi thăm lấy nửa lời, nên nàng cũng không buồn kể lại.

Một lúc sau, biết cô đỡ đã tắm xong đứa bé, Loan bảo Thân:

- Lúc này tôi đùa ấy. Để con trai, cậu ạ.

- Thế à! Mợ làm tôi...

Loan đáp:

- Tôi làm cậu hết hồn có phải thế không?

Thân không để ý đến câu nói của vợ, thấy cô đỡ bế đứa bé vào, vội chạy ra để nhìn mặt con. Chàng vui mừng cuống quýt, quay lại bảo Loan:

- Me cũng sắp đến bây giờ. Chắc là me mừng lắm.

- Cậu định đặt tên nó là gì? Tôi muốn đặt tên nó là Nghĩa.

Thân đáp:

- Việc đó hãy thong thả. Để me đến me đặt tên cho.

Thấy có người mang túi nước đá vào, Thân hỏi Loan:

- Mợ làm sao vậy?

Cô đỡ nói:

- Bà ấy sốt. Lúc đẻ khó khăn lắm, phải mổ. Nhưng bây giờ đã khỏi.

Khi cô đỡ qua rồi, Loan nói với Thân:

- Qua khỏi hay không thì không biết nhưng có một điều tôi cần phải nói để cậu rõ...

Loan chỉ cái ghế bên cạnh giường bảo chông ngồi rồi nói:

- Từ nay tôi không còn mong gì sinh đẻ nữa cậu ạ.

Thân sững sốt:

- Sao mợ biết?

- Tôi biết, vì khi mổ, hai ông Đốc tờ nói với nhau rằng tôi không mong có con được nữa. Họ nói với nhau bằng tiếng Tây vì họ tưởng tôi không hiểu tiếng Tây. Và lại cậu cứ hỏi họ thì chắc biết, chắc họ cũng chẳng cần giấu làm gì.

Thân lẩm bẩm:

- Rày rả nhỉ?

Rồi một lát sau, chàng đưa mắt nhìn đứa con nằm bên cạnh vợ nói:

- Cũng may mà mợ lại đẻ con trai.

Loan cười nhạt, nói giọng mỉa mai:

- May thật ấy. Nhất là may cho thầy me có cháu trai nối dõi. Còn đối với tôi, con trai hay con gái cũng vậy, vì tôi không có hy vọng gì ở lại nuôi con. Cứ xem lời hai ông Đốc tờ nói với nhau thì tôi khó lòng mà sống được.

Rồi nàng chua chát tiếp thêm:

- Dẫu để con gái đi nữa, cậu cũng chẳng phải lo. Thế nào me chẳng lấy cho cậu một người vợ khác để có con trai nối dõi. Lo gì.

Có tiếng người đi và tiếng cười nói ở phòng ngoài. Thân giật mình bảo vợ:

- Me đến.

Rồi chàng chạy ra mở cửa, hí hửng nói với mẹ:

- Nhà con đẻ con trai, mẹ à.

Bà Phán, bà Huyện Tính, và hai chị em Bích, Châu cùng bước vào, cười cười nói nói rộn rã. Loan cố gượng ngồi dậy chào mọi người. Bà Phán bế cháu lên ngắm nghía vuốt ve rồi quay lại bảo bà Huyện:

- Cái lão thầy bói nói thế mà đúng. Nếu mình không biết đền thiêng mà lại cầu khẩn thì thánh đâu có ban phúc cho như thế này...Trông nó giống bố nó như tạc khuôn...con trai giống bố rất tốt.

Từ này Loan chỉ ngồi lẳng lặng nhìn ra phía cửa. Thấy Thân nói cho bà Phán biết là mình yếu, Loan vội vàng nói:

- Thừa mẹ, con sốt xoàng thôi, không can gì.

Bà Phán nói:

- Tôi sợ thuốc tây lắm, vài ngày nữa khỏe mợ về nhà uống thuốc ta hay hơn. Để chốc nữa tôi đi lễ cầu cho mợ khỏi...Mai, lúc thay áo cho con, mợ nhớ đưa cho tôi cái áo để tôi đem ra chùa làm lễ bán khoán cho nó.

Loan nghĩ thầm giá ngày thường mẹ chồng đối đãi với mình có nhân đạo đôi chút còn hơn là đi cầu khẩn cho mình khỏi để kéo dài thêm cái đời đầy đọa. Loan chắc từ nay không có cách gì cho nàng thoát ra được, không những chỉ một mình nàng, đến ngay đứa con đẻ ra mà nàng cũng thấy nó xa nàng lắm. Nó không là con riêng của nàng nữa, mà là của chung gia đình nhà chồng, mới ra đời đã thấy người ta lôi kéo đi, lôi kéo về với cái đời cũ, nàng biết trước rằng không sao ngăn ngừa được.

Bỗng Loan lẳng tai nghe tiếng ai như tiếng bà Hai ở phía ngoài cửa sổ, nhưng đợi mãi cho đến khi bà Phán cùng mọi người ra cả rồi, nàng mới thấy mẹ đẩy cửa bước vào.

Loan mừng rỡ, chỉ thốt ra được một tiếng:

- Me.

Bà Hai nhìn Loan ân cần hỏi:

- Con có việc gì không? Thấy nói phải mỗ me lo quá.

Loan hỏi:

- Sao bây giờ me mới vào?

Thấy bà Hai ngạc nhiên, nàng nói tiếp:

- Con nghe thấy tiếng me từ lúc này.

Bà Hai không vào ngay vì muốn lánh mặt bà Phán Lợi, bà tìm cách nói thác với

Loan:

- Me còn hỏi chuyện với cô đỡ.

Rồi bà nhìn đứa bé nằm bên cạnh Loan, nói:

- Cháu bà đâu...ra bà bế một tí nào.

Loan nói đùa:

- Con cho me thằng bé này me nuôi cho vui.

Nói xong chợt nghĩ đến tình cảnh bà Hai bấy lâu ở một thân một mình xa con gái, không thân thích để an ủi tuổi già, nàng bùi ngùi nhìn mẹ.

Bà Hai cũng chợt có cái ý nghĩ ấy, nên nhìn cháu cảm động, đôi mắt luôn chớp, bà thở dài bảo Loan:

- Giá tao có đứa cháu thế này mà bế thì vui cả ngày.

Loan nhận thấy sự mong ước của bà Hai chỉ là sự mong ước không thể đạt được, vì con nàng đó cũng như nàng đó đối với bà Hai chỉ là những người xa lạ, đứa con nàng đẻ ra đã hoàn toàn thuộc về nhà chồng, và cay nghiệt thay! Người mẹ chồng xưa nay vẫn ghét ngon ghét ngọt nàng, lại là người yêu quý con nàng nhất. Ghét mẹ và yêu quý được con, chỉ vì coi người mẹ là người ngoài không kể đến, mà đứa con kia mới là máu mủ, là dòng dõi nhà mình. Từ xưa đến giờ, tất cả đời nàng dâu khác, cũng như đời Loan chỉ là những đời người ta em hy sinh để gây dòng dõi cho các gia tộc. Bọn này không bao giờ có quyền sống một đời riêng, bao giờ cũng chỉ là một phần tử nhỏ mọn, yếu hèn đáng thương của những gia đình khác.

CHƯƠNG XIII

Thảo vừa thở hắt hắt vừa nói:

- Chị làm tôi hết hồn. Cháu đâu?

Loan vội nói:

- Cháu đã đưa về Ấp mấy hôm nay. Em viết thư cho chị không phải vì cháu, mà chính vì em muốn gặp chị...có lẽ em gặp chị lần cuối cùng.

Thấy vẻ mặt ngờ ngác, sợ hãi của bạn, Loan mỉm cười nói:

- Ngoài cái buồn phải vĩnh biệt mẹ em và một người bạn như chị ra, em thật thản nhiên đợi cái chết nó em em đi, không oán hờn, không thương tiếc. Chị tính, đời em còn hy vọng gì mà còn phải thương, phải tiếc. Nếu số phận em như thế, thì chị cũng đừng nên thương em, đừng nên buồn rầu vì em.

Ngừng một lúc, Loan nhú đôi lông mày nói giọng chán nản:

- Đến con em, em cũng chẳng còn hy vọng trông thấy trước khi em nhắm mắt, mà em cũng không muốn thấy mặt con em nữa.

Thảo đoán là vì có chuyện bực tức gì khác chứ không phải là bệnh trạng nguy kịch mà Loan thốt ra những câu chán nản ấy. Thảo xem ra Loan cũng không ốm nặng mấy, tuy bệnh kéo dài đã gần một tháng, Loan như đọc được ý nghĩ của bạn:

- Chắc chị tưởng em có việc gì lỗi thời với gia đình? Không, không phải về việc gia đình, vì em đã quen lắm rồi, nên tuy có một việc lỗi thời mà em cũng chỉ coi là thường, không bận tâm đến.

Thảo hỏi:

- Nhưng việc gì thế, chị?

- Việc xoàng thôi. Em, em nhất định chữa thuốc tây, mẹ chồng em bắt em về chữa thuốc ta và để bà ấy cúng lễ cho chóng khỏi. Sinh sự lỗi thời chỉ vì thế. Mới đầu người nhà còn đến thăm, nói cho đúng là đến thăm con em, sau khi đã đem thằng bé về nhà thì không ai đến nữa. Chồng em thỉnh thoảng mới tới, nhưng hình như phải giấu mẹ.

Nói đến đây, Loan chép miệng:

- Bây giờ thì em cần gì đến những chuyện ấy nữa, chết là hết nạn. Sau khi em chết rồi chỉ có chị là bạn thân của em, xin chị vì tình thương mà giúp đỡ em tùy theo sức chị và xin chị trả giùm em tiền thuốc và tiền bồi dưỡng...

Thảo gật nói:

- Được, chị khỏi phải lo. Nhưng sao chị cứ nghĩ quanh quẩn đến cái chết làm gì thế?

Loan đáp:

- Không chị ạ, em biết trong người lắm.

Loan đưa mắt nhìn bạn rồi tiếp:

- Em ao ước lúc nhắm mắt, được có chị ở bên cạnh. Bạn em chỉ có hai anh chị và anh Dũng, nhưng anh Dũng thì ở nơi xa xôi...chị nhớ cho anh ấy biết tin.

Nàng mỉm cười, đôi mắt mơ màng nhìn qua cửa sổ:

- Hay là em gặp anh Dũng ở dưới ấy cũng chưa biết chừng.

Thảo vội nói:

- Không, anh Dũng còn sống. Vừa rồi tôi mới được tin anh ấy ở trên đồn điền anh Độ, nhưng bây giờ không biết là đi đâu.

Loan ngập ngừng một lúc rồi thông thả nói:

- Nếu một ngày kia anh Dũng có về Hà Nội và có nhớ đến em mà hỏi thăm thì nhờ chị nói giùm rằng đến phút cuối cùng, em cũng không quên.

Loan thở dài:

- Em không quên, không cần gì giấu chị vì đối với chị, em còn sự gì phải giấu nữa. Không biết anh Dũng có còn nhớ đến em hay không, nhưng em thì không đời

nào em quên được anh ấy, và cả đời em, đối với Dũng bao giờ em cũng nặng một lòng yêu như trước. Khi biết tin em chết đuối yêu em hay không yêu em, chắc anh ấy cũng không buồn não, vì anh ấy còn để tâm đến những việc to tát hơn, sá gì đến thân phận nhỏ mọn một người đàn bà như em.

Thảo vội cúi mặt để Loan khỏi ngỡ ngàng vì nàng thấy hai giọt nước mắt chảy từ từ trên má bạn. Lúc bấy giờ nàng mới cảm thấy hết cả cái tình yêu đầm thắm, sâu xa của Loan đối với Dũng.

Loan vừa nức nở khóc vừa nói:

- Một người đàn bà như em, mà lúc chết đến nơi không mảy may thương chồng, thương con! Chị tính như thế có đau lòng không?... Vì Thân nào có phải là chồng em, đối với mọi người em là vợ Thân... Nhưng đối riêng với em, với chị, thì trước sau em chỉ là vợ Dũng, người vợ trong tinh thần của Dũng.

CHƯƠNG XIV

Loan ngồi ngả đầu vào đệm xe yên lặng nhìn qua cửa kính ô tô ngắm những rặng núi xa lẫn trong mây.

Trời dần dần tối, dưới các thung lũng ven đường, sương chiều bắt đầu tỏa mờ mờ. Một vài đám mây bay thấp vương vào ngọn rừng kéo lan dài ra như những làn lụa trắng.

Loan thấy trong người mỗi mệt và hai chân nặng trĩu. Suốt mấy giờ đồng hồ, nàng đã được thỏa thích chạy chơi hết các đồi gần Đền Mẫu. Bà Huyện Tịch rủ nàng đi lễ. Loan chỉ cốt có dịp đi chơi, nên nhận lời và trong khi bà Huyện bận lễ và hầu bóng trong đền thì nàng vào rừng một mình chạy nhảy khắp nơi. Nàng nhớ lại lúc trèo lên ngọn quả đồi cao nhất ấy và đứng trên ngọn đồi vừa thờ, vừa đưa mắt nhìn bốn phương. Con đường trắng lúc quanh co dưới chân đồi, lúc vòng khuất sau một vài túp quán lá ở cạnh rừng đã gọi cho Loan nghĩ đến cái đời cầu sương điếm cỏ, và đã cho nàng cái cảm tưởng được sống trong giây phút cái đời của Dũng đương sống.

Thấy tối hẳn, Loan quay mặt vào để nói chuyện với bà Huyện, nhưng bà Huyện đã thiiu thiụ ngủ. Bỗng Loan thấy tài xế hãm xe một cách vội vàng. Nàng nhìn ra: Trước ô tô, dưới ánh đèn, một người mặc quần áo tây đang đứng giơ tay làm hiệu bảo xe đỗ. Bên cạnh người ấy thoáng thấy một cái xe ô tô. Bà Huyện sực thức dậy hỏi:

- Cái gì thế?

- Bầm bà, chắc người ta hết dầu xăng.

- Phải cẩn thận. Đừng cho xe đỗ ngay, vì đây là giữa rừng.

Xe vẫn đi từ từ đợi người ấy tiến đến. Tài xế hỏi:

- Ông hết dầu xăng có phải không?

Có tiếng trả lời:

- Xe tôi đâm vào rừng.

Bỗng Loan nhảy xổ, níu vào cửa xe thò đầu ra ngoài, vừa lúc mặt người đó hiện ra dưới ánh đèn. Nàng buột miệng kêu to:

- Anh Dũng...

Dũng đứng dừng lại lấy làm lạ, vì có người gọi tên mình.

Bà Huyện hỏi Loan:

- Ai đấy?

Bây giờ Loan mới nhớ ra có bà cô bên cạnh. Nàng lấy làm ngỡ ngàng, vội nói:

- Cháu không ngờ lại là người quen, ông Dũng bạn học với cháu ngày trước.

Dũng nhìn vào trong xe thấy có bà cụ đi với Loan, liền làm như không để ý đến Loan, tiến lại gần lễ phép thưa:

- Thưa cụ, chúng tôi vừa bị nạn, xe hư hỏng cả, xin nhờ cụ cho về Việt Trì buộc thuốc.

Nhìn thấy tóc Dũng bết máu dán chặt lên trán và thái dương, Loan bỗng kêu:

- Anh...

Nàng vội chữa ngay:

- Ông có việc gì không?

Dũng cười nói:

- Thưa bà, không can gì, tôi chỉ bị thương xoàng thôi.

Bà Huyện Tịch bảo khẽ Loan:

- Ông ấy không bị thương nặng thì bảo ông ấy đợi xe sau vậy, xe này toàn đàn bà đi không tiện.

Loan nói:

- Không sao. Để ông ta ngồi với tài xế.

Dững bảo người tài xế:

- Ông có miếng vải nào không, cho tôi để buộc chỗ máu chảy.

Loan vội rút chiếc khăn lụa đưa cho Dững:

- Ông lấy khăn này.

Dững đỡ lấy khăn buộc ngang trán, chiếc khăn lụa mỏng và mềm mại làm dịu hẳn chỗ đau. Mùi nước hoa thơm mát thoảng đưa ra làm cho Dững nhắm mắt lại, rùng mình. Chàng nhìn Loan mỉm cười ngượng nghịu nói:

- Cảm ơn bà.

Rồi Dững giơ tay nhìn đồng hồ hỏi người tài xế:

- Đồng hồ tôi chết. Máy giờ rồi?

- Thưa ông bây giờ rưỡi!

Dững như sực tỉnh, hốt hoảng nhảy lên xe.

Người tài xế hỏi:

- Ông bỏ xe? Không nhờ ai trông hộ!

- Ở đây giữa rừng nhờ ai được. Thôi để mai tôi quay về lấy chẳng ngại gì.

Xe bắt đầu chạy. Từ lúc lên xe, Dững không hề quay lại hỏi Loan một lần nào nữa. Chốc chốc, chàng cúi đầu nhìn đồng hồ ở xe và tỏ ý khó chịu về nỗi người tài xế cho xe chạy chậm quá. Loan thì ngồi lùi hẳn vào góc, giấu mặt trong bóng tối, vì nàng sợ bà Huyện nhận thấy vẻ cảm động trên nét mặt nàng. Tuy xe chạy rầm rầm mà Loan tưởng như bà Huyện có nghe thấy tiếng trái tim nàng đập mạnh trong ngực. Nàng cố hết sức ngồi thu hình, yên lặng nhìn ra ngoài đêm tối.

Bỗng Dững bảo người tài xế:

- Ông để tôi cầm hộ cho đỡ mệt.

- Ông còn đau cầm sao được.

Dững nói quả quyết:

- Không sao.

Từ lúc Dững cầm lái, xe mở hết máy vùn vụt chạy mau.

Bà Huyện Tịch sợ hãi vội kêu:

- Ông cho xe chạy chậm một chút.

Dững nói:

- Xin cụ cứ yên tâm.

- Yên tâm sao được. Ông vừa cho xe ông vào rừng xong. Xin ông cứ để tài xế cầm.

Dững làm như không nghe thấy lời bà Huyện nói, vẫn cầm cổ cho xe chạy hết máy.

Bà Huyện hỏi to:

- Ông có gì mà vội vàng thế?

- Thưa cụ, cháu xin thú thật, cháu phải về gấp vì thầy cháu ở nhà hấp hối, đánh giầy thếp gọi về.

Loan biết Dững nói dối, vì ông cụ thân sinh ra Dững đã qua đời được mấy tháng nay, nàng chắc là Dững có việc khẩn cấp lắm, mà việc đó là việc gì thì Loan đã đại khái đoán ra được rồi.

Vừa lúc ấy, xe chạy lên đỉnh đồi cao. Gió thổi vào xe vù vù làm cho các tà áo Loan bay hết cả lên mặt, bà Huyện kêu rú lên. Còn Loan thì tuy sợ, nhưng nàng thấy có một cái thú lạ lùng, cái thú mê hồn của sự nguy hiểm. Nàng đắm đắm nhìn Dững đương cúi rạp trên tay lái, đầu tóc rối bời trước gió và trong giây lát, nàng nhớ lại vẻ mặt rắn rỏi cương quyết của Dững khi ngồi bên lò sưởi ở nhà Thảo hai năm trước. Lúc này, nàng mới cảm thấy rõ rệt hết cả cái mãnh liệt của đời Dững, một cuộc đời đắm đuối trong sự hành động mê man. Mắt Loan lúc đó mở to và sáng lên khác thường. Nàng thầm mong cho chiếc xe kia đâm vào thân cây hay hốc đá và tan tành

ra như cám, để nàng được hưởng một cái chết mạnh mẽ bên cạnh người nàng vẫn yêu mà lúc này nàng càng thấy yêu, để khỏi trở về cái cảnh đời khốn nạn, nhỏ nhen nó giày vò nàng bấy lâu, chưa biết bao giờ buông tha nàng ra.

Chiếc xe vùn vụt xuống đèo một cách nhẹ nhàng như có gió đưa đi. Xuống dưới chân đồi, xe quật mạnh về phía trái, kêu rít lên một tiếng dài rồi từ từ đỗ trước mấy cái quán tranh còn mở cửa.

Dững nhảy xuống xe, nói:

- Xin mời cụ và mời bà vào quán nghỉ, để cho nước vào xe.

Để mặc bà Huyện vào trong hàng, Loan trừ trừ đứng lại phía bên kia xe. Vừa lúc đó, Dững đến gần khẽ nói:

- Xe không cần nước, nhưng vì tôi có việc vội lắm phải vào trong kia không thể đi được nữa.

Rồi chàng giơ tay chỉ về phía rừng mù mù đen.

Loan hỏi:

- Anh không về Việt Trì buộc thuốc?

Dững lắc đầu:

- Nhờ có ô tô, đến đây kịp là may lắm rồi. Mong rằng lúc khác được gặp bà không vội vàng như...

Loan ngắt lời:

- Anh Dững...anh định đi đâu bây giờ?

Dững hơi lầy lợm về câu hỏi có ý khẩn khoản của Loan, chàng đứng lặng yên không trả lời. Loan ngượng ngịu nói một cách bâng quơ:

- Dễ thường đã hai năm nay anh chưa về Hà Nội...

Dững nói:

- Vâng, đã hai năm. Vừa rồi tôi biết tin cô mệt nặng, muốn về lắm, nhưng bận quá...

Loan vội cúi mặt xuống vì thấy Dững tự nhiên nhìn nàng đăm đăm một cách khác thường. Nàng mê man như đang ở trong một giấc mơ. Thoáng một lúc, nàng có ý tưởng liều lĩnh bỏ cả gia đình, bỏ chồng con, bỏ cả xã hội nàng đang sống, bỏ hết, nhắm mắt theo Dững liều thân sống với Dững một cuộc đời rộn rã, rồi sau này muốn ra sao thì ra. Nhưng nghĩ vậy, rồi chính nàng lại sợ cái ý nghĩ của nàng. Nàng quay mặt đi nói to với bà Huyện:

- Thưa cô, ông Dững ông ấy xin ở lại đây.

Dững chạy lại gần quán nước nói mấy câu cảm ơn bà Huyện. Lúc đi qua chỗ Loan đứng để rẽ xuống con đường nhỏ, chàng dừng lại cúi chào Loan.

Loan thốt nhiên lùi lại sau, ngập ngừng sẽ nói:

- Thôi, anh đi...

Rồi nàng cất tiếng nói để bà Huyện nghe rõ:

- Hôm nào ông lên Hà Nội, mời ông lại chơi đàng nhà.

Dững đã đi lẫn vào trong bóng tối đen mà Loan còn bâng khuâng đứng lặng nhìn theo. Tiếng máy ô tô làm Loan giật mình, sực tỉnh. Nàng lên ô tô ngồi đợi bà Huyện trả xong tiền nước.

Từ đó cho đến khi xe về tới Hà Nội, nàng ngồi yên ở góc xe không động đậy, không nói năng một lời khiến bà Huyện tưởng nàng ngủ.

Khi về tới nhà đã quá mười giờ đêm. Loan vào phòng đánh diêm châm đèn, rồi uể oải cởi áo treo lên mắc. Nàng mở màn thấy Thân hai tay để lên ngực đang ngủ say, hơi thở đều đều, nét mặt bình tĩnh.

Nghĩ đến con, Loan cầm đèn sang buồng bên cạnh, trong bức màn "tuyn" trắng, đứa bé hồng hào đang ngủ yên. Loan đứng lẳng lặng bên giường nhìn con.

Trước cảnh êm ái, dịu dàng ấy, hình ảnh Dũng buộc chiếc khăn trắng đi vào trong bóng tối đến một dải rừng lù mù đen lại hiện ra trong trí tưởng Loan một cách rõ rệt.

Nàng thở dài, bé con ôm ghì trong lòng, rồi thờ thẫn ngồi dựa lưng vào tường, mắt lơ đãng, mơ mộng và miệng sẽ hát ru.

CHƯƠNG XV

Loan lên xe điện để về Ấp Thái Hà. Theo sau nàng một người thiếu phụ dắt đứa bé con lên xe ngồi đối diện với nàng. Loan đưa mắt ngắm nghía đứa bé khuôn khinh, da dẻ hồng hào và trong trí nàng vụt vẽ ra cái cảnh đứa con gầy gò, xanh xao đang nằm trên giường bệnh.

Đã mười hôm nay, từ khi đưa đứa bé vào bệnh viện, nàng vẫn cố níu lấy cái hy vọng mong manh cứu được con nàng, nhưng vừa rồi, người ta đã tỏ cho nàng biết đứa bé chỉ còn đợi ngày, đợi giờ chết, sức người không tài nào chữa được nữa. Người ta lại còn ngỏ cho nàng hay rằng nếu nàng muốn cho con nàng chết ở nhà thì nên đưa nó về. Loan trả lời nhất định để đứa bé ở nhà thương cho đến khi tắt thở, vì nàng không muốn đem con nàng về để người ta làm tội nó lần nữa.

Nghĩ đến đây, Loan cau mày, vặn hai bàn tay lại với nhau, thốt ra một tiếng tức tối, khiến người thiếu phụ quay mặt lại nhìn, ngạc nhiên.

Loan nghĩ thầm:

- Con mình đã bị người ta giết, bây giờ về lại bị người ta bảo mình đem giết con!

Nàng chép miệng thầm nhủ:

- Thà mất đứa con còn hơn...

Loan nhớ lại hồi con mới ốm, bà Phán Lợi nghe thầy bói giao nó cho một thầy bùa ở gần Cầu Giấy. Nàng không ngăn cản, vì nàng biết không có oai quyền gì ngăn cản nổi. Ngoan ngoãn cứ hai ngày một lần, Loan đi với mẹ chồng xuống thăm con. Sau thấy đứa bé một ngày một xanh xao. Loan sinh nghi, đi dò hỏi chị em mới biết phép chữa của bọn thầy bùa là cho uống tàn hương nước thải và có khi lại dùng roi dâu để đánh đuổi tà ma ám ảnh, nghĩa là đánh người ốm. Lần sau cùng xuống thăm con, thấy đứa bé nằm yếu lả, nàng mới tin lời bạn là đúng, vì nàng không bao giờ tưởng tượng có thể có cách chữa dã man như vậy. Đến lúc đem được đứa bé ra chữa thuốc tây thì đã chậm quá, chỉ còn đợi thần chết đến, đem đi. Không những thế mà thôi, bà mẹ chồng lại còn có cơ để cho chính nàng đã giết mất đứa cháu đích tôn, giết mất người nối dõi của cả một gia đình.

Khi về đến nhà, cố giữ vẻ mặt thản nhiên, vì nàng muốn giấu không cho ai biết bệnh trạng đứa bé. Nàng đi vội qua mặt bà Phán và ông Phán để về phòng, nhưng bà Phán gọi giật lại hỏi mai mữa:

- Thế nào mợ?

Loan đáp:

- Thừa mẹ không việc gì. Thầy thuốc bảo phải đợi hai, ba hôm nữa mới biết được.

- Biết gì cơ?

- Bẩm, biết bao lâu thì có thể...khỏi hẳn được.

Nhìn vào buồng thấy Thân đang đứng lên dây đồng hồ, Loan đi rẽ sang bếp. Gặp Tuất, con nuôi một bà mợ đang tĩa đu đủ ở đầu hiên, Loan ngồi xuống tĩa giúp. Nàng nhận thấy Tuất độ này hay sang luôn, và mỗi lần trông thấy nàng lại có ý ngượng ngịu.

Bỗng có tiếng người om xòm ở nhà trên, rồi một lúc có tiếng bà Phán gọi:

- Mợ cả!

Loan vội chạy lên. Chưa kịp bước vào, bà Phán đã hỏi:

- Thế nào, mợ bảo vừa đi thăm con mợ về có phải không?...

Loan đưa mắt nhìn mọi người và thấy cô Bích ngồi ở gần cửa sổ, nàng hỏi:

- Thừa mẹ vắng. Có việc gì cơ ạ?

- Việc gì, thế mợ về mợ bảo nó không việc gì?

Loan chưa kịp đáp, thì Bích đã nói:

- Tôi vừa đi thăm cháu về.
- Tôi cũng vừa ở trong ấy ra.
Bích nói:
- Thế mà chị dám nói với mẹ rằng cháu không việc gì.
Loan biết là em chồng sắp sinh sự, vội dịu lời đáp:
- Lúc tôi về thì nó tỉnh lắm, tôi tưởng...
Bích nói:
- Tôi, thì tôi cho là chỉ nội đêm nay, hay quá lắm thì sáng mai. Trông đứa bé xanh như tàu lá, hai con mắt đen quàng, lơ lơ...Khốn nạn, không biết người ta làm thế nào mà nó đến nỗi thế được.
Loan biết là Bích định đổ cả lỗi cho mình, Bích ray rứt nhắc lại:
- Không biết họ làm ăn ra sao?
Loan đáp:
- Người ta chữa chứ làm sao nữa.
Bà Phán nói:
- Người ta chữa! Chữa giết con người ta như thế à? Chỉ vì tôi cứ nghe mợ, tin ở mợ hóa nên...
Ông Phán thương con dâu, vội nói đỡ:
- Chữa thuốc tây phải kiên tâm mới có công hiệu.
Bà Phán lườm chồng:
- Ông chỉ được cái nói ngang như cua. Kiên tâm...kiên tâm cho đến lúc chết không thờ được nữa à?
Rồi bà quay lại hỏi Loan:
- Bây giờ mợ nghĩ sao?
Loan đáp:
- Con chẳng nghĩ sao cả. Con nhất định chữa thuốc tây cho đến cùng.
Bà Phán quát Loan:
- À! Mợ nhất định...
Bỗng Bích giơ tay kéo vạt áo lau nước mắt. Loan nhìn kỹ thấy Bích khóc thật, hai má còn hai dòng nước mắt. Bích vừa méo máo vừa nói:
- Thôi còn bàn bạc làm gì cho đau lòng...nó còn sống gì được mà mong.
Rồi Bích cúi đầu nức nở khóc. Loan lấy làm khó chịu vô cùng, nàng nghĩ thầm:
- Sao mà khéo mau nước mắt thế?
Loan biết rằng Bích khóc thương đứa bé thì ít mà khóc để rửa nàng thì nhiều. Nàng đau đớn tự hỏi sao người ta lại nở nhần tâm dùng hết cách để giày vò nàng, không biết nghĩ đến nỗi đau khổ của người mẹ có đứa con sắp chết. Nàng nhìn Bích căm hờn, và càng thấy Bích khóc to, càng thấy rõ sự giả dối của Bích.
Bích nói:
- Tôi biết trước mà.
Loan đã thấy mặt nóng bừng. Nàng không thể nhịn được nữa, bảo Bích:
- Cô biết trước gì cơ? Xin cô để tôi yên thân lo việc của tôi.
Bích ngừng mặt nhìn mẹ. Bà phán Lợi nói:
- Mợ liệu vừa vừa chứ. Việc của mợ?
- Thừa mẹ, đứa con của con nó ốm, bổn phận con, con phải lo.
Nói xong, Loan mới biết là mình lỡ lời, bà Phán quắc mắt:
- Mợ phải biết, con mợ nhưng nó là cháu tôi. Mợ muốn giết nó thì giết hay sao? Mợ không có quyền.
Loan vội nói chữa:
- Thừa mẹ con không định nói thế.

Nhưng bà Phán không nghe, quay lại phía sau gọi:

- Anh cả đâu?

Thấy Thân đứng ngay đó, bà tiếp luôn:

- Anh muốn để vợ anh lộng quyền, có phải không? Làm thân con trai như anh mà không biết tự xử. Con anh nó ốm sắp chết mà anh cứ để mặc vợ anh muốn làm gì thì làm hay sao? Anh muốn tốt thì anh em con anh về đây, về đây ngay cho tôi.

Thân nhìn Loan nói:

- Thừa mẹ, để đến mai chứ bây giờ...

Bà Phán ngắt lời:

- Tôi muốn em con anh về ngày hôm nay. Tôi muốn thế...

Loan nhìn chồng thông thả nói:

- Đem nó về làm gì. Tôi xin nói thật: Thầy thuốc bảo không tài nào cứu sống được nữa, còn chữa chạy gì mà bảo đem nó về. Tôi xin cậu để nó chết ở đây cho yên thân nó.

Bích đứng phất dậy:

- Chị đừng giở giọng tai ngược vu oan giá họa cho người ta. Chị thử hỏi xem ở nhà này ai hành hạ nó mà chị dám nói thế? Chị muốn đổ lỗi cho ai vậy?

Bà Phán chỉ vào mặt Loan xỉa xói:

- Ai hành hạ nó, ai giết nó, hở con kia?

Loan đứng dựa vào án thư hai tay nắm chặt lấy rìa bàn. Trong lúc mẹ chồng và em chồng nói nhao nhao lên một lúc, Loan thấy mặt mày tối tăm, rồi không nghĩ ngợi, nàng nói:

- Cô Bích! Cô phải biết vì sao nó chết? Chính cái thầy búa ấy nó đã đánh chết con tôi, cô đã rõ chưa? Xin cô đừng đổ cho tôi cái tội giết con mà tội nghiệp. Cô thử nghĩ xem, ai giết con tôi? Ai giết?

Trong lúc tức tối, Loan quên cả dè dặt lời nói. Bà Phán vừa khóc, vừa đứng dậy chỉ vào mặt Loan, the the:

- Ra mợ lại đổ cho tôi giết nó. Con mợ nhưng nó là cháu tôi, mợ có giỏi, mợ cứ đi kiện. À, ra bà Hai dạy con gái như thế, dạy con ăn nói hỗn xược với mẹ chồng. Mẹ nào con nấy...

Loan giận quá, hai tay run lấy bầy:

- Xin ai đừng nói động đến mẹ tôi.

Bà Phán nói:

- Tôi bảo cái con mẹ ấy không biết dạy con. Đứa nào làm gì tôi thì làm đi, tôi xem nào.

Loan vừa há miệng toan cãi, thì Thân hầm hầm chạy lại nắm chặt lấy tay nàng máng:

- Câm, mợ câm ngay.

Bà Phán nói:

- Nó nói hỗn với mẹ anh mà anh không tát cho nó được một cái hay sao? Anh tát cho nó cho tôi một cái xem nó còn nở mồm nữa hay không?

Loan vùng vằng toan giật tay ra, thì đã bị cái tát của Thân làm cho nàng tối tăm mặt mày. Nàng toan máng cho Thân mấy câu, nhưng cố nén giữ ngay được. Nàng biết là vô ích, chưa phải lúc, và hối hận rằng đã trót cãi lại mẹ chồng, tuy nàng chưa hề nói một câu nào vô lễ.

Nàng ngẩng đầu lên nhìn khắp mọi người một lượt, rồi sửa lại mái tóc, thản nhiên bước ra.

Thấy bà Phán Lợi đưa tay áo lên gạt nước mắt, và khóc sụt sịt, Bích lại gần nói với mẹ:

- Thôi xin mẹ đừng nghĩ nữa làm gì cho đau lòng. Chị ấy đã coi đứa bé như là của riêng nhà chị ấy, không muốn ai động chạm đến, thì mẹ còn hơi đâu mà khóc mà thương, thêm mệt vào thân.

CHƯƠNG XVI

Loan cúi xuống, đặt trên mộ một gói bánh bích quy và một bó hoa con, trong lúc Thảo ngồi lúi húi đánh diêm đốt hương. Nhìn mấy chiếc bánh mà trước kia con nàng thích ăn, nhìn làn khói lam gió xuân đưa là là trên cỏ, rồi tan dần vào quãng không. Loan thấy trong dạ bùi ngùi, thốn thức.

Loan ngẩng lên và muốn xua đuổi những cảm tưởng sầu thảm vấn vương qua tâm trí, nàng đưa mắt nhìn ra cánh đồng ruộng, phồng ngực hít mạnh gió xa thổi lại.

Thảo nói:

- Chóng thật, mới ba tháng trời mà cỏ đã mọc xanh um như một cái mộ cũ.

Loan thẫn thờ nói:

- Từ độ nó chết đến giờ, em coi như là đã lâu lắm. Bây giờ em mới đến thăm mộ là lần đầu đấy, chị ạ, vì em bận luôn.

Thảo nói:

- Hai tháng trời tôi không thấy chị đến chơi, tôi đã mừng rằng chị được yên thân, vì tôi nghiệm ra rằng cứ mỗi lần chị đến là một lần chị cho nghe một câu chuyện rắc rối và buồn cho chị.

Loan cười rồi bảo bạn lại ngồi trên một bức tường hoa thắp gần đó, nói:

- Em tưởng không có con nữa thì đời em sẽ đổi khác, nhưng bây giờ em mới biết dẫu không có con cũng khó lòng thoát ra khỏi cái cảnh đời em đương sống. Khó lòng lắm. Bây giờ em mới hiểu cô Minh Nguyệt và không trách cô ta như trước nữa.

Thảo thấy đôi mắt Loan sáng quắc có vẻ dữ tợn khác thường. Hai người cùng yên lặng chỉ còn nghe thấy tiếng đế kêu ở đằng xa theo gió đưa lại. Thảo tình cờ chạm tay vào tay Loan và thấy Loan nóng bừng, tuy gió ở ngoài đồng thổi lạnh. Bỗng Thảo thấy bạn cất tiếng cười, tiếng cười nghe ghê sợ rùng mình. Thảo vội nói:

- Chị làm sao vậy?

Loan vẫn đăm đăm nhìn thẳng trước mặt rồi như nói một mình:

- Có gặp những bước chán nản đến không thiết gì sống nữa mới hiểu được. Không thiết gì sống thì còn nghĩ làm gì đến cách thoát thân.

Rồi Loan quay lại nhìn bạn:

- Em xin lỗi chị. Rủ chị đi chơi lại làm chị phiền lòng...Em sợ lắm...chị ạ, em chắc chị không ngờ rằng khi đi với chị ra đây, em đã có cái ý tưởng đại dột muốn bắt chước cô Minh Nguyệt.

Loan lắc đầu:

- Bây giờ thì may đã qua rồi...Nhưng em vẫn còn sợ lắm. Ước gì em được ở gần chị luôn để em tránh được những lúc chán nản như thế này.

Thảo nói:

- Chị phải năng đi chơi mới được.

- Nhưng em có thì giờ rồi đâu mà đi chơi.

- Một phần nữa chỉ tại chị cứ hay nghĩ quanh, nghĩ quẩn. Chị phải quả quyết bỏ mặc cả những chuyện đó đi.

- Em vẫn biết. Em vẫn muốn mình chỉ biết sống đời mình, còn thì mặc cả, nhưng nào người ta có để em yên thân. Bây giờ chỉ có một cách bỏ chồng. Hôm qua em vừa nói chuyện ấy với mẹ xong.

Thảo đưa mắt ngạc nhiên hỏi:

- Thế cụ bảo làm sao?

- Chắc em không nói chị cũng đoán ra. Mẹ em không đời nào hiểu được cái khổ, nhất là cái khổ về tinh thần của em. Mẹ em không thể tưởng tượng được em có thể bỏ chồng được. Nếu em bỏ chồng thì lại làm mẹ đau lòng hơn là trước kia em không nghe lời mẹ em. Em đã biết thế nên chỉ nói qua loa để dò ý kiến mẹ em thôi. Em viện lẽ cần phải về nhà để giúp đỡ, chứ không đả động đến cái khổ của em ở

nhà chồng, mà xưa nay em vẫn cố giữ kín. Không những thế, đối với pháp luật em cũng không sao bỗng chốc bỏ chồng em được. Bao nhiêu thứ nó trói buộc em lại với cái đời này không thể ruồng rẫy một cách dễ dàng như trước kia em tưởng.

Loan nói tiếp giọng chua chát:

- Tình cảnh em bây giờ lại giống hệt như tình cảnh em khi mới lấy chồng, chỉ khác một nỗi là trước kia em còn hy vọng tìm được sự yên vui trong gia đình nhà chồng, cho dẫu là một gia đình cũ, mà bây giờ thật là tuyệt vọng, tuyệt vọng hẳn.

Thấy mình đã nói nhiều và thấy Thảo từ nãy cứ ngồi yên có dáng nghĩ ngợi, Loan quay lại nói với bạn như để phân trần:

- Em chỉ còn có cách ấy mà thôi. Đời em đành coi như là một đời bỏ đi...từ nay, em chỉ còn nhẫn nại, yên lặng sống mãi với sự đau khổ cho đến trọn đời.

Rồi Loan thở dài, nghĩ đến chẳng bao lâu nữa, ngày tháng trôi mau sẽ em lại cho nàng cái tuổi già với tấm lòng thờ ơ, nguội lạnh để kết liễu một cuộc đời cằn cỗi, âm ảm, không từng có chút ánh sáng của một ngày vui tươi chiếu rọi.

CHƯƠNG XVII

Hai chị em thong thả đi bộ từ nghĩa trang Quảng Thiện về Ấp Thái Hà. Đến tận cổng nhà Loan, Thảo mới từ biệt bạn, quay ra để lên xe điện về Hà Nội. Loan tuy mệt, nhưng thấy trong lòng nhẹ nhõm. Nàng nghĩ thầm:

- Sao chồng mình đối với mình ít ra lại không là một người bạn như Thảo và Lâm cho đời mình đỡ khổ đôi chút. Thân chắc cũng yêu mình, nhưng yêu ấy...chỉ là một cái yêu theo lối riêng...Một cái yêu đàn độn.

Loan vòng ra phía sau để về buồng. Khi qua cửa sổ đầu trái, nàng bước rón rén đi thật khẽ, vì thấy có tiếng bà Phán ở trong đưa ra. Bỗng nàng đứng dừng lại, vì nàng vừa nghe rõ bà Phán nói:

- Tôi cho anh lấy nó làm nàng hầu.

Loan đứng núp sau một cây chanh, nín thở lắng tai nghe. Đột có tiếng Thân nói rất khẽ:

- Con chỉ sợ nhà con nó không bằng lòng.

Bà Phán cao giọng:

- Tôi cho phép anh lấy. Quyền đâu ở vợ anh mà anh sợ. Vả lại anh vừa bảo vợ ấy không sinh đẻ gì được nữa. Nếu việc này không xảy ra thì tôi cũng phải nghĩ đến việc lấy vợ bé cho anh kia mà. Thế nó có thai độ mấy tháng rồi?

- Thưa mẹ, độ bốn, năm tháng nay.

- Sao anh không bảo cho tôi biết trước?

Yên lặng một lúc rồi có tiếng Thân:

- Để hôm nào con nói chuyện với nhà con.

- Anh không cần nói. Để tôi bảo vợ ấy. Việc đó không khó. Việc khó là không biết bà Lục có bằng lòng không? Vả lại con nuôi thì con nuôi, chứ ở ngoài thế nào họ cũng dị nghị.

Loan nói thầm trong miệng:

- Con Tuất.

Bấy giờ Loan mới hiểu vì có gì Tuất hay sang chơi, Loan thấy Loan như người có tính tò mò, vừa có cái thú được nghe một câu chuyện kín, chứ không hề mảy may sừng sốt hay đau đớn vì cái tin đó. Nàng nhận rằng sở dĩ có chuyện này là vì nàng không sinh đẻ nữa, mà Thân thì không bao giờ chịu suốt đời không có con, còn bà Phán sở dĩ bằng lòng ngay chỉ vì Tuất nay mai sẽ cho bà một đứa cháu, biết đâu không là cháu trai (để nối dõi) Còn nàng thì là một người vô dụng và nên biết thân phận như thế.

Loan đi quay trở lại để vào cửa trước, và khi bước lên hiên, nàng cố ý nện mạnh gót giày cho trong nhà nghe thấy. Nàng đứng ở phòng khách một lúc rồi mới bước sang buồng phía trái là chỗ bà Phán với Thân đương bàn định.

Khác hẳn mọi lần, bà Phán không mĩa mai hỏi nàng đi đâu về. Loan thấy Thân ngượng nghịu đứng dậy đi lảng ra ngoài. Bà Phán ngọt ngào bảo Loan:

- Mẹ ngồi đây tôi nói câu chuyện.

Tuy đã biết trước là chuyện gì, Loan cũng ngồi giả vờ lắng tai chú ý. Bà Phán nói:

- Cậu ấy đi lại với con Tuất, nay con Tuất đã có mang, vậy mẹ nghĩ sao về việc ấy.

Không đợi Loan trả lời, bà Phán nói tiếp:

- Tôi thì tôi cho con nào cũng là con. Cậu ấy đã trót lỡ mà bỏ nó thì tội nghiệp, nên tôi định cưới nó về cho cậu ấy. Nếu mẹ còn sinh đẻ mà cậu ấy đa mang như thế thì cũng đáng trách, mà biết điều chắc cũng không kiếm chuyện khó khăn. Sự đã qua rồi, nghĩ không còn cách nào khác để thu xếp cho ổn cả.

Bà Phán nói đến đây ngừng lại, đợi Loan trả lời, Loan cúi mặt lẳng lặng một lúc, rồi đáp:

- Thưa mẹ, việc đó tùy mẹ cả.

Là vì nàng biết rằng bà Phán hỏi ý kiến để lấy lệ, chứ thật ra không kể nàng vào đâu. Nàng không có một quyền nhỏ mọn nào về việc lấy vợ lẽ cho chồng. Nàng không ngăn cản nổi, mà nàng cũng không thiết, không cần ngăn cản làm gì.

CHƯƠNG XVIII

Loan cúi mặt không dám nhìn cái cảnh Tuất cúi rạp trên chiếu lễ tổ tiên và lễ ông Phán, bà Phán, vì cảnh đó làm Loạn nhớ đến mấy năm trước hồi nàng mới bước chân về nhà chồng. Nàng thấy nàng hồi đó cũng như Tuất bây giờ, địa vị nàng với Tuất tuy có khác, nhưng cũng là những người bị người ta mua về hi hục lạy người ta để nhận làm cái máy đẽ, làm con sen hầu hạ không công. Trước khi Loan được người ta cưới về làm vợ một cách chính thức, những lễ nghi đó không có vẻ giả dối bằng bây giờ khi người ta đem nó ra che đậy và hơn nữa để công nhận một sự hoang dâm.

Bỗng có tiếng bà Phán nói:

- Mợ cả đâu? Mợ ngồi lên cho chị ấy làm lễ.

Loan đưa mắt nhìn mọi người không hiểu. Nàng ngạc nhiên tự hỏi:

- Tuất lạy mình? Tuất lạy Thân?

Bấy giờ Tuất đã tiến đến trước mặt nàng, cúi nhìn xuống đất hai má ửng đỏ, có vẻ tủi thân xấu hổ nhưng rất ngoan ngoãn hình như chỉ đợi nàng truyền cho một câu là sụp xuống lạy như lạy một ông thần tác phúc tác họa. Nàng nghĩ thầm:

- Hai người cùng chung một phận như nhau còn lạy nhau làm gì cho thêm tủi nhục.

Trong lúc luống cuống, nàng vô tình đưa mắt nhìn Đức, Đức cũng đương dăm dăm nhìn nàng. Loan và Đức cùng nhận ra rằng trong bọn hai chục người đứng đó chỉ có Loan và Đức là hiểu nhau. Thân thì ngồi yên ở ghế, vẻ mặt trịnh trọng như sắp sửa vào dự một cuộc lễ trang nghiêm.

Loan giơ tay ra hiệu từ chối vừa nói:

- Thôi thế là đủ, tôi không dám nhận đâu.

Bỗng có tiếng bà Đạo:

- Thế không được! Cô cứ ngồi lên cho chị ấy lễ. Cô không muốn, cái đó tùy cô, nhưng lễ nghi thì phải cho ra lễ nghi, phải trên ra trên, dưới ra dưới. Người ta còn ăn ở với mình lâu dài, không nhận để cho người ta người ta nghĩ ngợi, thêm phiền ra.

Bấy giờ Loan mới hiểu vì cớ gì bà Đạo đến. Bà là người thay mặt họ nhà vợ cả và công việc của bà đến đây là chỉ để hạch sách thôi. Loan toan đứng dậy đi ra chỗ khác thì Tuất đã ngồi bệt xuống chiếu cúi đầu lễ. Loan đành ngồi lại vì sự đã như thế rồi, nàng không muốn tỏ ý bất bình, sợ người khác lại nghi cho nàng không bằng lòng về việc lấy vợ lễ cho chồng. Loan thấy nóng bừng cả mặt và ngượng thay cho Tuất. Nàng nhú đôi lông mày nhìn Tuất cúi rạp dưới chân nghĩ thầm:

- Người hay vật?

Rồi nàng quay lại nhìn Thân tự hỏi không biết trong óc Thân, lúc đó có những cảm tưởng ra sao? Nàng tự hỏi không biết ái tình của Thân đối với một người lạy mình nó sẽ là thứ ái tình gì?

Có một điều chắc chắn là lúc đó Loan không thấy mảy may ghen tuông, vì nàng ghen làm gì một người hầu như không có cái phẩm giá của con người.

Nhưng đến chiều, Loan thấy trong lòng khó chịu. Nàng lánh mặt Thân, vì nàng nhìn thấy mặt, nàng lại tưởng đến Tuất và lần lần nghĩ rằng nàng và Tuất tuy khác nhau về trí thức, nhưng về đường tình ái thì chỉ là hai người xếp ngang hàng, hai người cùng thuộc quyền sở hữu của một người chồng chung.

Ăn cơm chiều xong, Loan lẳng lặng không nói cho ai nghe, thuê xe lên Phố Mới và định tâm ở đó một vài ngày.

Bà Hai thấy nàng về, nói một cách rất tự nhiên:

- Con không nên đi, vì người ta sẽ cho là không được quân tử. Vả lại mình là bực trên, làm như thế, vợ lẽ tưởng lầm rằng mình sợ nó, rồi quen dần đi, nó lần quyền, sau có uốn nắn lại cũng không kịp nữa.

Loan đáp:

- Con thì có quyền gì mà sợ người ta cướp nữa. Vả lại quyền hành mà làm gì?

Rồi Loan hỏi sang chuyện khác, vì nàng biết rằng bà Hai không thể nào hiểu nàng được. Nàng buồn rầu nhớ lại hôm hồi ý kiến mẹ về việc chồng lấy vợ bé. Bà Hai không những không có lời an ủi nàng, lại còn cho việc làm của Thân là đúng lý. Bà khuyên Loan không nên ngăn cản, vì nàng đã không sinh đẻ được nữa, thì nên để chồng lấy vợ lẽ kiếm đứa con nối dõi. Nghĩa là mẹ nàng cũng cho rằng nàng không đẻ nữa thì cái chức làm vợ không có nữa, nàng là người vô dụng rồi.

Sáng hôm sau, bà Hai vừa giục nàng về xong thì có người nhà ở dưới Ấp lên mời nàng về ngay. Loan lẩm bẩm:

- Mẹ đẻ đuổi về, mẹ chồng cũng bắt về, muốn thoát thân một lúc không xong.

Loan vừa ra cửa thì gặp ngay Thảo đến. Thảo chào bà Hai rồi bảo Loan:

- Chị đi với tôi vào nhà thương. Chị cả Đạm ốm sắp chết muốn gặp chị.

Loan sửng sốt hỏi:

- Chị ấy ốm từ bao giờ thế?

- Đã mấy tháng nay rồi. Chị đi ngay thôi.

Loan nhìn bác người nhà nói:

- Rầy rà quá. Em lại phải về gấp ngay giờ. Mẹ em cho gọi về.

Thảo hỏi:

- Có việc gì cần không?

Loan đáp lại rất khẽ cho bác người nhà không nghe rõ:

- Chắc là không...Nhưng về thì em cần phải về.

Ngẫm nghĩ một lát, rồi Loan gọi bác người nhà lại bảo:

- Anh về nói với bà rằng đến trưa tôi mới về được. Sáng hôm nay tôi phải đi thăm một người chị em đang hấp hối.

Lúc bác người nhà đi rồi, Loan bảo bạn:

- Mẹ chồng cho gọi mà không về ngay thì thế nào cũng bị mắng. Ấy thế, người ta tưởng người ta có quyền sai khiến từ cái đi cái đứng của mình.

Lúc lên xe, Thảo nói với Loan:

- Trước tôi cũng tưởng chị Đạm ốm qua loa, vả lại thấy chị bận việc nhà luôn, nên tôi không nói chuyện.

- Thế chị ấy ốm về bệnh gì?

- Ốm ho lao. Bà Chánh họ phải lên Hà Nội chữa thuốc, chị Đạm phải lên theo trông nom, hầu hạ rồi không biết giữ mình, nên mắc lây. Bà Chánh vừa mới chết được vài tháng nay. Chị ấy thì cũng chỉ nay mai...

Loan hỏi:

- Chị ấy đã đi học mà không biết giữ vệ sinh.

- Ấy ngay khi lên đây, tôi đã bảo cẩn thận. Nhưng chị ấy đã đổi khác trước. Chị ấy rụt rè không dám cẩn thận, sợ người nhà cho là vẽ vờ, không hết lòng, mất cả tiếng dâu thảo bấy nay.

Loan thở dài:

- Thế chồng làm gì?

- Chồng ở Hà Nội mở một hiệu cho thuê xe đạp đã hơn năm nay. Chị ấy xin phép mãi mà bà Chánh không bằng lòng cho theo chồng lên.

- Phải, ai người ta thả lỏng cho. Còn phải ở nhà hầu hạ chứ.

- Nhưng đến khi bà mẹ chồng mắc bệnh lên đây thì tự nhiên người ta nghĩ đến chị ấy và bắt chị ấy lên để trông nom thuốc thang, cơm nước, vì tính bà Chánh rất kiệt, không muốn nuôi đầy tớ.

Loan nói:

- Phải, đầy tớ thì bao giờ bằng được nàng dâu.

Ngừng một lát rồi Loan mỉm cười chua chát tiếp theo:

- Em cũng sợ có ngày thành như chị Đạm. Bây giờ em đã thấy em đổi tính khác nhiều. Mỗi tuổi một già lại thêm nhiều mối lo buồn, hết cả nghị lực để chống cự lại, rồi sống uể sủng oải thế nào xong thôi. Tiến chẳng mấy tiến, chỉ thấy lùi, lùi dần. Chị có nhận thấy bây giờ em khác trước nhiều không?

Không thấy bạn trả lời, Loan lại nói:

- Ấy thế mà trừ chị ra, ai cũng tưởng em gặp được cảnh yên vui trong gia đình. Không những thế, có người lại cho em là dâu thảo nữa ấy. Thảo vì mẹ chồng bảo gì, em cũng nghe theo ngay, em lại còn là người vợ tốt, vì người ta thấy em mới cưới vợ bé cho chồng, hẳn hoi lắm.

Thấy hai thiếu nữ suýt bị xe cán phải, quay lại nhìn, rồi vô cớ cất tiếng cười khúc khích với nhau, Loan buồn rầu nói với Thảo:

- Em bây giờ đã già rồi, mất hẳn cái vui tươi hồi trước.

Lúc xe đi qua phố hàng Ngang, Loan cố ý nhìn vào mấy cái gương ở cửa hiệu Khách để xem vẻ mặt mình lúc đó. Nàng rất vui lòng khi thấy mấy chàng tuổi trẻ đăm đăm nhìn nàng, lúc xe đi qua, họ còn quay cổ trông theo. Vô tình, Loan giơ tay sửa lại mái tóc, nhưng nàng lại chép miệng tự hỏi:

- Để làm gì nữa?

Khi tới nhà thương thì vừa đúng giờ mở cửa. Cô cả Đạm thấy Loan và Thảo vào, gương ngời dậy mỉm cười, muốn nói nhưng nói không ra tiếng. Nàng ôm lấy ngực rồi lại ngã lưng xuống, dương mắt nhìn hai bạn, lắc đầu.

Thấy con ở bước vào phòng, Thảo hỏi:

- Ông Cả đi đâu vắng?

- Bẩm, cậu con về nhà quê.

Loan, Thảo đưa mắt nhìn nhau, tỏ ý ngạc nhiên. Con sen nói tiếp:

- Hôm nay trăm ngày bà cụ Chánh con.

Loan gật đầu thốt ra một tiếng:

- À!

Đạm lấy tay ra hiệu bảo bạn ghé lại gần, rồi cố nói, giọng thều thào:

- Chị Thảo đến thăm em luôn nhé!

Rồi Đạm đăm đăm nhìn Loan như muốn hỏi Loan về việc gia đình, song sợ nói không ra tiếng. Loan đoán rằng bạn muốn hỏi:

- Chị Loan, chị thì chắc được sung sướng.

Nửa giờ sau, Loan và Thảo từ biệt ra về. Đạm đưa mắt nhìn theo một cách đáng thương. Hai con mắt Đạm đen nhánh trước kia, giờ đã mờ và sắp gần ngày nhắm hẳn, lộ ra một vẻ não nùng như trách móc, oán hờn ai.

Lúc qua sân, Loan thấy tâm hồn lạnh lẽo, đi sát vào người Thảo. Một chiếc lá vàng thong thả là là rơi qua mặt hai người. Loan nói:

- Gió hôm nay lạnh chị nhỉ?

Qua hàng rào sắt, thấp thoáng bóng mấy cô nữ học sinh tươi cười, vui vẻ. Loan nhớ lại cả một quãng đời thơ ấu mới ngày nào khi nàng với Đạm còn là hai cô học trò cấp sách đi học, thơ ngây mong ước một cuộc đời tốt đẹp.

Loan buồn rầu ngẫm nghĩ:

- Cái học kia chỉ làm cho mình biết và cảm thấy rõ những nỗi khổ phải gặp trên đường đời.

CHƯƠNG XIX

Dưới ánh đèn lờ mờ Loan đương ngồi cặm cùi thái mực. Lúc bấy giờ vào quãng một giờ đêm. Mai là ngày giỗ to nhất trong năm. Loan là con dâu trưởng, hôm đó phải cáng đáng mọi công việc, tuy nàng vẫn nghĩ rằng nếu có quyền thì nàng sẽ bỏ hết cả cỗ bàn. Nghĩ vậy nhưng bây giờ nàng hãy biết phải nai lưng ra làm cho trọn công việc một cô nàng dâu đã.

Quay lại, thấy con sen đương ngồi vừa thái su hào, vừa ngủ gật, Loan hỏi:

- Bình, từ tối đến giờ, mà đã ngủ chưa?

- Thừa cô, chưa, bà con dặn phải xong chỗ này mới được đi ngủ.

Loan nhìn rỏ rau nói:

- Còn chừng kia mà mà vừa ngủ vừa thái thì đời nào xong. Để tao làm hộ. Cho mà đi ngủ kéo mệt.

Khi con sen đi ra rồi, Loan lấy su hào ngồi cặm cùi thái. Bốn bề yên lặng, Loan thở dài, ôn lại trong trí những việc mới xảy ra trong vòng mấy tháng, trong khi tay nàng nhấc dao lên, ần dao xuống như cái máy, Loan không biết trong mấy tháng nay có phải nàng đã sống thật hay là liên miên ở trong một giấc mộng dài. Nàng thấy ngày nào cũng giống ngày nào, nối tiếp nhau một cách nặng nề buồn tẻ. Nếu đời nàng cứ như thế mà kéo mãi thì có lẽ nàng đến hóa điên mất. Những nỗi đau khổ nàng phải chịu, những người chung sống với nàng, bấy lâu đã làm cho nàng hầu thành ra một người khác, tính nét cay chua và tâm hồn cằn cỗi.

Chính Loan cũng lấy làm lo sợ về sự thay đổi đó. Như hồi mới cưới Tuất về, mỗi lần Tuất bị bà Phán mắng (có khi bị đánh nữa) thì Loan tự nhiên thấy sung sướng trong lòng. Nghĩ lại, Loan tự mắng mình là khốn nạn, vì Loan thấy Loan cũng như những người kia lấy cái khổ của người khác làm cái sướng của mình, không biết tìm cách che chở cho một người hèn yếu. Hay đâu cái lòng thương người đó làm cho nàng đã khổ lại khổ thêm. Tuất mới đầu còn cảm động về tấm lòng tử tế của Loan, nhưng dần dần làm sự tử tế với sự hiền lành, tìm cách lẩn vợ cả, và được thể mẹ chồng cũng ghét Loan nên về bề với mẹ chồng. Đến khi đẻ được đứa con trai, thì Tuất nghiêm nhiên là người có công với gia đình nhà chồng, bà Phán Lợi cũng bắt đầu bênh vực Tuất ra mặt, nhất là khi Tuất có việc lôi thôi với Loan.

Loan còn nhớ rõ ràng vẻ mặt kiêu hãnh của Tuất, mấy hôm vì có việc bắt bình, bà Phán nhắc đến chuyện nàng không biết đường dạy vợ lẽ. Tuất lúc ấy đương bế con, vênh mặt ngược mắt nhìn trần nhà, rồi lên giọng theo thọt, nói:

- Ở nhà này chỉ có mẹ tôi dạy tôi...chồng tôi dạy được tôi!

Bà Phán và Thân ngồi im như cho lời Tuất nói là phải. Loan toan mắng lại, nhưng cổ nuốt giận và tự nhủ:

- Chấp làm gì một đứa vô giáo dục, không hiểu được lời mình nói. Thân phận đã tui nhục như thế mà không biết, lại còn hợm mình làm cao.

Loan ngừng tay cắt, ngẫm nghĩ:

- Phiền nhất là mình cứ mãi mãi sống với những người vô học đó để họ quấy rầy mình.

Loan không bao giờ yêu Thân, ở với Thân không mong gì sinh con đẻ cái, nhưng bây giờ cũng như trước kia, nàng cũng là một vật sở hữu của Thân. Từ ngày có Tuất, nàng thấy Thân hững hờ với nàng...chỉ trừ ra độ Tuất có chữa sắp ở cũ thì nàng mới thấy Thân nhớ đến nàng là vợ mình, một người vợ tuy không yêu nhưng vì thói quen phải cần đến.

Loan cau mày, thương cho thân nàng, cái tuổi xanh của nàng đã phải phí đi để hiến cho một người không yêu nàng và không đáng có quyền được yêu nàng. Nghĩ đến đây, Loan cầm đầu chăm chú đưa dao cắt thật mau, rồi muốn cho khỏi nghĩ ngợi, nàng vừa cắt vừa lẩm bẫm nói một mình:

- Miếng su hào này chưa được vuông vắn...Ừ mà phải cắt mỏng ít nữa. Cắt nốt chỗ su hào này phải tĩa cho hết bát củ cải kia...

Loan đã bắt đầu thấy mỏi lưng. Nàng ngồi dựa vào tường cho đỡ mệt và thấy thiu thiu buồn ngủ. Ngọn đèn gần hết dầu mờ mờ dần...chuông đồng hồ nhà trên thông thả gõ năm tiếng.

Tiếng bà Phán quát tháo bên tai làm Loan sực thức dậy. Con sen lúc đó đương đứng nép vào góc bếp, trên má còn in lằn mấy ngón tay. Loan vội nói:

- Thưa mẹ, con cho nó đi ngủ ấy ạ. Con thấy nó vừa thái vừa ngủ gật.

Bà Phán quay lại:

- Ngủ gật thì đập vào xác nó ấy.

- Thưa mẹ, con thái hộ nó, vì từ tối nó chưa được ngủ.

Bà Phán gắt:

- Tôi nói câu gì mợ cũng cãi lại xa xả...thế này làm sao đủ dùng cho người ta nấu nướng...Mợ lại bắt tôi phải hầu nó à...? Ừ, phải rồi, đã có gái già này!

Bích đi theo sau bà Phán, đưa mắt nhìn mấy rễ rau còn cắt dở, nói:

- Biết thế này thì mình cố thức cho xong. Cứ chắc ở nó...chẳng được tích sự gì, lỡ cả việc.

Bà Phán hỏi:

- Chị Hai đã dậy chưa?

- Thưa mẹ chưa. Đêm qua, cháu nó quấy nên cô ấy phải thức.

- Thôi được, để nó ngủ.

Loan nghĩ bụng:

- Đưa bé quấy mà cả đêm không thấy tiếng khóc. Phải để cho cô Hai nghỉ. Để cô Hai tốt sữa, nuôi cậu quý tử.

Dần dần, mọi người trong họ xuống đông đủ và bắt đầu làm việc.

Loan ngồi riêng ra một nơi cúi đầu yên lặng, không dự vào câu chuyện của các chị em họ. Nàng biết trước rằng hễ có dịp gặp nhau là họ nói cạnh nói khoe nhau, và đem những chuyện tư, chuyện riêng nói cho hả dạ. Ngoài những chuyện ấy ra, họ cũng không biết chuyện gì, cũng như sống ở trên đời, ngoài những cỗ bàn bếp núc, họ cũng không còn công việc khác nữa. Loan tính ra trong một họ Thân mỗi năm gần ba mươi cái giỗ. Một đời chỉ sống để lo công việc kỵ giỗ cũng là một đời đầy đủ, bận rộn lắm rồi.

- Gớm, chị Trưởng hôm nay sao mà nghiêm trang thế?

Loan phải vội ngừng lên mỉm cười vì nàng biết là họ bắt đầu muốn sinh sự. Một cô nữa vừa cười vừa nói tiếp:

- Nghiêm trang không đúng. Phải nói là khinh khỉnh. Người ta là nữ văn sĩ kia mà, ai thèm nói chuyện với bọn quê mùa như các chị.

Bỗng có tiếng trẻ khóc ở nhà trên, bà Phán bảo Loan:

- Mợ trông hộ con hai nôi hải sâm để nó lên cho con bú.

Ngồi được một lúc thấy trong nồi thiếu nước, Loan cầm bát ra bể để lấy nước mưa.

Ngoài vườn trời nắng rực rỡ, một cơn gió thổi mạnh làm rung rinh những bông hoa cải màu vàng tươi. Vài con bướm trắng bị gió thổi bay tủa ra trên luống cải, rồi chập chờn lượn quanh chỗ Loan đứng. Trên trời xanh trong vắt từng đám mây trắng bay thật nhanh như rú rú nhau đi tìm những quãng không rộng rãi hơn.

Loan nghiêng mình toan múc nước bồng ngừng lại, dăm dăm nhìn xuống đáy bể. Cũng như nước mưa in bóng những đám mây trắng bay qua, làn nước thu của đời mắt Loan lúc đó long lanh thoáng in hình ảnh một giấc mộng xa xăm. Nhìn bóng mây, Loan thờ thẩn nhìn đến Dũng, bây giờ không biết trôi dạt tận nơi nào. Bấy lâu mê mải với cuộc đời phiêu lưu, không biết có khi nào chàng dừng chân tưởng nhớ

tới người bạn gái xưa lần quét trong nơi tù hãm, và năm tháng vẫn mòn mỏi trông chàng, tuy biết rằng không còn ngày tụ họp nữa.

Loan thở dài, lẩm bẩm:

- Thế mà thám thoát đã bốn năm rồi!

Lúc trở vào bếp thấy mọi người nhìn ra mà mình thì rơm rớm nước mắt, Loan cười gượng:

- Gớm, vào đây khói cay cả mắt.

Nghĩ đến nồi hải sâm, Loan giật mình nói:

- Thôi chết tôi rồi!

Bà Phán đến mở vung coi, ròi kêu:

- Khê mẹ nó rồi còn gì nữa!

Loan bảo khê Bích ngồi gần ấy:

- Sao cô không trông hộ tôi một tí.

- Tôi biết đâu. Mẹ bảo chị, chị không cẩn thận, chị lại sắp đổ lỗi cho tôi ấy phải không?

Mọi người đều ngửng lên nhìn. Bà Huyện Tịch nói:

- Bà Trưởng ơi là bà Trưởng ơi! Khéo sao mà khéo thế.

Tuất cũng vừa đỡ con xong chạy xuống. Bà Phán nói:

- Nó dở bạn con một tí mà cũng tìm cách làm hỏng của nó.

Thấy Tuất đến mở vung xem lại, bà Phán nói:

- Còn ăn gì được mà xem. Đem của khê ra không sợ người ta nói cho mục mã.

- Thế bây giờ làm thế nào?

- Làm thế nào? Đổ nó đi chứ còn thế nào nữa. Thế là cô Hai có mỗi một món khéo hỏng be bét cả.

Tuất vung vàng nhắc nồi hải sâm ra hiên đổ cả xuống rãnh.

- Thế này là xong!

Rồi nàng ngồi xuống bực cửa, ôm mặt khóc sục sịt. Bà Phán hằm hằm chạy lại chỗ Loan đứng, nhấc:

- Sao mà mợ ác, mợ xấu bụng lắm thế!

Tuy rất căm tức về cử chỉ của Tuất, Loan cũng cố nén lòng, ôn tồn đáp lại bà

Phán:

- Thừa mẹ, con trót lỡ tay. Con làm hỏng thì con nhận chứ nếu muốn làm hại thì thiếu gì cách khác.

Bà Phán nói:

- Lỡ tay! Mợ bỏ đấy, đi đến nửa giờ đồng hồ, mợ định tâm làm khê của nó, mợ lại còn cãi. Điều ngoa vừa vừa chứ.

Loan cũng không biết phân trần ra sao, đành cúi đầu nhận lỗi. Nàng toan nói với bà Phán nhận mua đền, nhưng nghĩ trong người không có lấy một xu, nên lại thôi.

Bà Phán quát:

- Mợ muốn sống thì mợ cầm ngay cái nồi kia đem ra ao rửa sạch đi. Mợ còn muốn đợi ai hầu nữa. Tôi, chứ người mẹ chồng khác thì người ta hết cả nồi hải sâm vào mặt ấy!

Rồi như nói thế cũng chưa đủ hả giận, bà Phán dí ngón tay vào trán Loan, quệt mạnh một cái và mai mỉa:

- Ác như thế...không trách được tuyệt đường sinh đẻ!

CHƯƠNG XX

- Mợ tắt đèn!

- Để tôi đọc nốt đoạn này đã. Cậu cứ quen như ở Ấp. Bây giờ mới hơn tám giờ, ở Hà Nội ai lại ngủ sớm.

Nói vậy song không phải vì Loan muốn đọc sách nên để đèn sáng. Tuy mắt nàng nhìn vào trang giấy, nhưng trí nàng để vào những chuyện đầu đầu. Thỉnh thoảng nàng lại với con dao díp để ở đầu bàn và thông thả đưa dao rọc sách, mắt vẫn nhìn vào trang giấy như một người đương xem mê mải.

Loan thấy Thân nằm bên cạnh chốc chốc lại vật mình, thở dài. Nàng biết Thân bực lắm, vì Thân chỉ đợi nàng tắt đèn đi ngủ là xuống nhà dưới với Tuất, vì từ hôm dọn nhà lên Hà Nội để chữa lại nhà ở dưới Ấp, Tuất về quê vắng, hôm nay vừa mới lên.

- Sao bảo mợ tắt đèn, mợ lại không tắt đèn?

- Ô hay! Cậu cứ đi ngủ đi, tôi cần đèn để xem sách.

- Mợ để đèn tôi không ngủ được.

- Cậu xoay mặt vào tường mà ngủ.

Loan hơi lấy làm lạ về câu nói gắt gỏng và lần đầu có ý trịch thượng của mình đối với chồng. Là vì bị bắt nạt lâu, đến khi muốn chống cự lại thì bao giờ cũng làm quá để tỏ ra rằng mình không thể chịu nhịn được nữa. Loan đã đến cái thời kỳ ấy. Mới hơn một tuần lễ nay, nàng có cái ý tưởng rằng: Hễ người ta còn để bắt nạt, thì người ta còn bắt nạt mãi, và muốn cho người ta vị nể mình, thì không gì hơn là chống cự lại. Loan có ngờ đâu rằng làm như thế, chính là bắt đầu bắt phục tùng cái chế độ hiện có trong gia đình. Loan đã đến thời kỳ không cần nữa, nên nàng không hiểu được cơ sao bấy lâu nàng đã chịu nhịn được như thế. Nàng vẫn tự hỏi:

- Cái gì bắt ta phải đau đớn, khổ nhục mãi mãi?

Cái cơ hy sinh để được vừa lòng mẹ trước kia bây giờ không đủ sức mạnh để diu dắt nàng nữa. Nàng chỉ nhận thấy bấy lâu nàng đã hèn nhát sống theo tục lệ, không có cái can đảm phá tan những tục lệ mà cái học của nàng đã cho nàng biết được rằng đáng bỏ, đáng phá.

- Tôi bảo mợ không nghe à? Phép ở đâu thế?

- Tôi xin cậu để yên cho tôi xem. Cậu muốn tắt đèn thì ra mà tắt.

Yên lặng một lúc rồi Loan thấy chồng giật lấy quyển sách ở tay nàng vứt mạnh xuống đất. Loan đặt con dao lên bàn, cúi xuống nhặt sách, phủ bụi rồi lặng lẽ quay lại đọc, làm như không xảy ra sự gì cả. Loan thấy Thân ngồi nhòm dậu, liền quay lại hỏi:

- Cậu làm gì thế?

- Mợ không được láo.

- Tôi láo cái gì?

Thân đập mạnh hai tay xuống chiếu quát:

- Mợ cãi à?

Rồi tiện chân đạp mạnh vào lưng Loan, làm Loan ngã lăn xuống đất. Nàng vừa lóp ngóp dậy đương vẫn lại tóc thì ở ngoài nhà có tiếng bà Phán:

- Làm cái gì mà huỳnh huých trong ấy thế? Có dạy vợ thì lúc khác hãy dạy, để yên cho người ta ngủ.

Loan nói:

- Ai dạy ai? Động một tí thì dạy. Tôi không cần ai dạy tôi.

Thân cầm cái gối lăm le ném vào Loan:

- Phải, có thế mới là đồ mất dạy.

Loan đáp:

- Mất dạy là đánh người đàn bà yếu ớt, hèn nhát một lũ...

Bà Phán vội quá, đi chân đất vào buồng, nhìn Loan hỏi:

- Mợ nói gì thế?...Mày nói gì thế, con kia?

Loan quay mặt vào trong không đáp. Bà Phán nói tiếp:

- Bà thử đánh mày một cái tát xem mày còn bảo là hèn nhát nữa không?

Loan nói:

- Không ai có quyền chửi tôi, không ai có quyền đánh tôi.

- Tao có quyền, mày cứ chửi lại xem nào.

Loan quay lại:

- Tôi không quen chửi. Chửi người khác tức bản mồm mình.

Lần đầu bà Phán thấy một câu như vậy ở miệng Loan nói ra. Bà nhảy chồm lên, hai mắt tròn xoe rồi sấn lại nắm lấy Loan tát túi bụi. Con Bình thấy có tiếng động chạy vào xin hộ Loan:

- Con lạy bà, lạy cậu tha cho mợ con.

Bà Phán ngừng tay ngoảnh lại:

- Tha gì, đánh cho chết!

Rồi bà vừa thở vừa bảo Thân:

- Tao không thèm tát nữa bản tay. Mày dần xác nó ra cho tao.

Loan vuốt tóc ngừng lên nhìn thẳng vào mặt mẹ chồng:

- Bà cũng là người, tôi cũng là người, không ai hơn kém ai. Bà đánh tôi, tôi không...

Nói chưa dứt lời, Loan giật mạnh tay ra, đứng lùi lại sau. Bà Phán ôm lấy ngực rồi nằm vật xuống giường kêu:

- Trời ơi! Nó đánh chết tôi!

Loan nói:

- Bà đừng vu oan.

Rồi thấy Thân chạy lại, Loan bảo:

- Tôi xin cậu đừng chạm vào người tôi.

Vừa nói hết câu thì một cái đấm mạnh vào ngực làm Loan chau mày, cúi gục đầu vào tường, rồi người nàng bị đẩy ngã lăn xuống đất. Nàng cố sức đứng dậy đi lùi vào góc giường và cảm thấy cái phẩm giá mình lúc ấy không bằng phẩm giá một con vật.

- Mợ muốn sống thì đứng lại!

Bà Phán đã ngồi dậy, trở tay, mồm nói:

- Đánh chết nó đi cho tôi. Chết đã có tôi chịu tội.

Loan vẫn lùi. Thân hục hặc nhìn quanh, rồi tiện tay cầm ngay lấy cái lọ đồng sấn lại phía nàng. Loan thấy Thân đã đến gần mình, trong lúc hốt hoảng liền vớ ngay con dao díp rọc sách để ở bàn định giờ đỡ, Thân như con hổ dữ đạp đổ một cái lọ đồng đập vào Loan. Loan né mình tránh được và trượt chân ngã xuống giường, con dao cầm chắc trong tay. Thân quá đà cũng ngã mạnh vào người Loan, Loan thấy cái cán dao ấn mạnh lên tay nàng và Thân kêu lên một tiếng. Con sen cũng kêu theo:

- Trời ơi, cậu giết chết mợ con rồi!

Loan buông dao, rút mạnh tay đứng dậy, còn Thân thì nằm ngửa ra hai tay ôm ngực. Bỗng Loan mở to mắt nhìn một vết đỏ loang trên áo Thân. Nàng sợ hãi đưa tay lên che mồm, bỗng dừng lại: Mấy ngón tay nàng vấy máu đỏ lòe.

Loan đứng sững không nhúc nhích trong lúc bà Phán kêu gọi thất thanh. Bích, Châu và Tuất ở ngoài chạy vào ngơ ngác, rồi xúm quanh chỗ Thân nằm. Loan vẫn đứng yên mê man, bên tai nàng văng vẳng tiếng nói cuống quýt lẫn với tiếng kêu khóc. Bà Phán đứng lên quay lại nhìn Loan, Loan suốt đời không quên được hai con mắt của bà Phán nhìn nàng:

- Con bà mà chết thì mày bỏ xác mày với bà.

Một Y Sĩ ở gần đó thấy tiếng kêu chạy lại. Mọi người đều dẫn ra. Y sĩ cúi xuống xem xét một lúc rồi lắc đầu nói:

- Trúng tim...cụ cho đi trình Cẩm và bảo người về nhà tôi lấy thuốc và bông lại đây ngay. Cụ cho thuê xe đưa ông vào nhà thương.

Nhưng nghĩ một lát, Y Sĩ lắc đầu nói:

- Không kịp.

Loan hiểu ngay, liền chạy vội lại chỗ Thân nằm. Thấy bà Phán kêu rú lên xua tay đuổi, Y Sĩ vội nói:

- Không sao, cụ cứ để bà ấy đến.

Vì chàng biết rằng Thân không còn sống được mấy lúc nữa.

Loan ngồi ghé bên giường nhìn Thân, Thân lúc bấy giờ mặt đã xám lại, hai con mắt nhìn hết cả tinh thần.

- Tôi xin lỗi cụ.

Loan ngừng lại vì nàng vừa thấy Thân trợn ngược mắt và Y Sĩ thốt ra một câu bằng tiếng Pháp:

- Thế là hết!

Y Sĩ cúi mình, giơ tay vuốt mắt Thân. Loan phải đứng dậy, lùi ra phía sau để nhường chỗ cho bà Phán và Bích cùng Tuất. Thấy cái cảnh chồng nằm chết tự tay mình, với mấy người xúm quanh khóc lóc thảm thiết, Loan ngồi gục xuống bàn, mắt mở to nhìn thẳng ra trước mặt. Nàng lẩm bẩm:

- Đó, kết quả của một đời nhẫn nhục, đau khổ.

Rồi hai dòng nước mắt từ từ chảy xuống má.

Viên Cẩm và lính cảnh sát vào lúc nào Loan cũng không biết. Bỗng có tiếng hỏi thật to bằng tiếng Pháp:

- Ai giết?

Loan giật mình ngừng lên. Người Đội dịch ra tiếng ta xong, thì Loan thấy bà Phán chỉ vào nàng nói:

- Nó giết chồng nó.

Loan đứng phắt dậy nói tiếng Pháp với viên Cẩm:

- Không! Chồng tôi định đánh tôi và ngã vào con dao tôi cầm ở tay.

- Bà giảng nghĩa với ông Dự Thắm sau.

Rồi viên Cẩm bảo người Cảnh Sát:

- Đứng canh lấy người này...và bảo những người kia đứng ra xa để ông dự thắm đến làm biên bản.

Khi ông Dự Thắm đến, Loan cũng cứ theo đúng sự thực cung khai. Thấy bà Phán nói liều và bịa thêm vào để đổ tội cho mình, Loan tức mình nói to:

- Bà nói sai cả. Ai giết con bà?

Nhưng ông Dự Thắm ra hiệu bảo nàng im, để lấy cung Bích, Châu, Tuất và con sen. Chỉ có con sen là khai giống như lời khai của Loan, nghĩa là đúng sự thật.

Làm xong biên bản, người sen đem theo lệnh ông Dự Thắm cho còng xích vào tay Loan. Vòng sắt lạnh làm Loan rùng mình, cúi đầu, nhắm mắt, nhưng nàng ngừng lên ngay, thản nhiên nhìn mọi người. Tuy lần này là lần đầu nàng cho tay vào xiềng xích, nhưng cái thân nàng vẫn bị giam hãm từ lâu.

Nàng lẳng lặng theo người sen đem ra cửa không quay mặt lại. Đã bốn năm nay, từ ngày bước chân về nhà chồng đến giờ, lần này mới là lần nàng đi khỏi cửa mà biết rằng đi hẳn, không bao giờ còn có ngày trở lại nữa.

Tuy hai tay bị xích và thân mình sắp bị giam cầm, lúc Loan bước qua ngưỡng cửa, nàng vẫn có cái cảm tưởng rằng vừa bước ra khỏi một nơi tù tội.

CHƯƠNG XXI

Thảo đặt vội chén nước xuống bàn, lắng tai nghe, mắt ngơ ngác. Lâm hỏi:

- Việc gì thế mợ?

Bỗng có tiếng trẻ báo bán báo rao ở xa xa:

- Tân Văn...6 trang...cô Loan giết chồng...

Lâm hỏi:

- Cô Loan nào? Mợ thử mua một số xem. Hay là Loan...

Thảo ra cổng một lúc rồi chạy vào hoảng hốt:

- Chính chị Loan, cậu ạ!

Rồi hai người vội trải tờ báo xuống bàn, cầm cúi đọc:

"Cô Loan, một gái tân thời, sau một cuộc cãi lộn với chồng và mẹ chồng, cầm dao đâm chồng chết. Hiện cô đã bị bắt giam..."

Lâm nói:

- Làm thế nào bây giờ?

- Cậu viết thư xin phép nghỉ chiều hôm nay. Ta lại cụ Hai hỏi thăm tin tức rồi ta lại thăm chị ấy...Tôi có ngờ đâu nông nỗi này.

Lâm nói:

- Tôi thì vẫn sợ từ lâu. Loan rất nóng tính mà bấy lâu chịu nhịn được như thế, thế nào chẳng có ngày lôi thôi. Nhưng biết đâu là Loan đã giết chồng. Về chỗ Loan đâm chồng, báo nói mập mờ lắm...

Thảo cau mày đáp:

- Báo này xưa nay vẫn ghét bọn gái mới. Hễ được dịp là họ công kích, họ cần gì đăng đúng sự thực. Chưa chi họ đã đặt điều nói xấu Loan rồi ấy. Cậu viết thư ngay đi rồi ta lại cụ Hai.

Lúc Lâm và Thảo đến nơi thì bà Hai đương ngồi khóc. Sau khi đã nghe bà Hai kể chuyện lại, Thảo nhìn chồng nói:

- Thế này không sợ lắm. Loan có quyền chống cự lại.

Rồi nàng quay lại nói với bà Hai:

- Xin cụ đừng lo. Thừa cụ, chỗ chị Loan với con là bạn chí thân. Cụ cho phép con lo liệu mọi việc. Con xin chạy Thầy kiện. May ra thì không việc gì.

Bà Hai kể chuyện xong lại khóc. Hai tay đấm vào ngực than vãn:

- Nó làm khổ tôi. Nó làm dơ riều cả nhà tôi. Hai bác tính, tôi hiếm hoi có một đứa con, cũng tưởng gây dựng cho nó nên người tử tế, có ngờ đâu bây giờ tôi hóa ra mẹ một đứa con giết chồng. Nhục nhã chưa?

Thảo đưa mắt nhìn Lâm, khó chịu. Người mẹ mà Loan yêu nhất đời, mà Loan vì muốn cho vui lòng, hy sinh cả hạnh phúc ái tình, ngờ đâu lại là người thốt ra những câu trách móc, thóa mạ Loan như thế. Thảo muốn nói một vài câu phân trần, nhưng lại thôi, nàng biết là không phải lúc: Nàng biết là bà Hai không sao hiểu được Loan. Bây giờ Thảo mới thấy đúng câu của Loan vẫn nói với nàng hồi trước: "Hai mẹ con, hai thế giới, khó có thể hiểu nhau được".

Lâm và Thảo từ biệt bà Hai để vào thăm Loan. Gặp Loan ở nhà pha, sau mấy tháng cách biệt, Thảo cảm động quá, ứa nước mắt khóc.

Loan nhìn bạn, ôn tồn nói:

- Chị vẫn bảo em nên can đảm. Em xin can đảm cho đến phút cuối cùng, xin chị đừng buồn vì em.

Thảo đưa vạt áo lau nước mắt, trông thấy bạn gầy gò, xanh xao và nghĩ đến bạn bấy lâu đã khổ sở, lại còn có ngày sa chân vòng tù tội, Thảo thở dài bảo Loan:

- Tôi hối hận lắm. Lúc khuyên chị, tôi không tưởng đến nông nỗi này.

- Không, chị không có lỗi gì cả. Mà cũng không có lỗi gì với ai. Em chỉ buồn rằng vì em mà một người đã chết, chứ em không hối hận gì cả. Chồng em chết oan

không phải em giết, em không phải là một người giết chồng. Ra tòa em cứ sự thực em khai, nếu có phải tội, em cũng đành chịu thứ hình phạt mà xã hội đã định cho kẻ lỡ tay giết người.

Rồi Loan kể rành mạch việc đã xảy ra cho hai bạn nghe.

- Đấy, chị xem, là một việc cãi nhau xoàng như người ta thường thấy ở các gia đình. Xảy ra ánh mạng như thế này là một sự bất ngờ chỉ vì lỡ tay mà ra.

Lâm nói:

- Chỉ sợ người ta dựa vào cơ mình bắt phục tòng chồng, cho mình định tâm giết người vì căm tức.

Thảo ngắt lời chồng:

- Dẫu sao, chị ấy cũng có quyền chống cự lại những khi thấy nguy đến tính mệnh. Việc này không lo, đã có Trọng Sự.

Rồi Thảo cầm tay Loan âu yếm nói:

- Chị cứ để chúng tôi lo liệu hết cách cho chị khỏi tù tội. Vì một người như chị đã chịu đau khổ trong bao lâu, không lẽ nào lại còn phải chịu đau khổ nữa.

Lúc sắp từ biệt Loan. Thảo ghé vào tai bạn dặn nhỏ:

- Cốt nhất là chị đừng đả động gì đến việc của chị với Dũng.

Loan mỉm cười chua chát, đôi mắt mơ màng nhìn bạn sẽ gật.

CHƯƠNG XXII

Hoạch ra bàn giấy vừa tìm quyển sổ tay vừa hỏi Dũng:

- Bây giờ thì anh định đi đâu?

Dũng cười đáp:

- Đi cắt tóc để còn diện với tiểu thư Hà Thành. Anh tính ở rùng về, đầu tóc thế này thì ma nào nhìn. Còn anh, anh đi đâu bây giờ?

- Tôi ra tòa.

- Hôm nào anh cũng ra?

- Không, hôm nay bất thường.

Dũng hỏi gặng:

- Có việc gì quan hệ không?

Hỏi vậy nhưng Dũng đã biết bạn ra tòa về việc xử Loan.

- Chắc anh biết cô Loan ở Phố Mới?

Dũng thần thờ đáp:

- Có hơi quen. Từ độ cô ấy còn đi học, mà hồi ấy thì ai không biết Loan.

Hoạch nói:

- Sau cô ấy lấy chồng ở Ấp Thái Hà, lòi thối với chồng, với mẹ chồng, cô chồng, và họ hàng nhà chồng. Mới đây cầm dao giết chồng. Hôm nay tòa xử việc ấy. Rồi Hoạch kể cho Dũng nghe đầu đuôi câu chuyện, tuy Dũng đã xem báo biết rõ cả.

Dũng đáp:

- Tôi phải lại đằng kia, nhưng nếu kịp tôi sẽ đến xem. Anh phải đi viết tường thuật?

Hoạch đáp:

- Không, nhà báo nào đã có người riêng về việc ấy. Tôi ra coi cho biết, vì việc này là một việc to tát. Các báo cãi nhau dữ dội lắm.

Dũng về Hà Nội giấu không cho ai biết, giấu cả Lâm và Thảo. Thấy Hoạch là người bạn thân mà lại không biết chàng có quen Loan, nên Dũng về Hà Nội tìm ngay đến nhà Hoạch, Dũng lại có cảm tình với Hoạch, nhất là từ khi thấy tờ báo mà Hoạch đứng chủ bút, về phe mới, bên Loan một cách sốt sắng.

Dũng hỏi Hoạch:

- Báo anh về phe nào?

- Bên Loan. Không phải bên Loan vì Loan giết người. Loan giết chồng hay không, hôm nay còn đợi tòa xử. Bây giờ chỉ biết, Loan một cô gái mới, lòi thối với nhà chồng, một gia đình cũ. Một bên thì cho là lỗi ở Loan, cho Loan là một gái hư thân mất nết, một bên thì cho là lỗi gia đình cũ và công kích cái chế độ gia đình đã bắt một người không có quyền sống một đời riêng. Một bên thì cho là Loan lộng quyền, một bên thì cho là mẹ chồng và chồng lạm quyền.

Dũng nói:

- Tôi thì cho không lỗi ở bên nào cả, vì nếu thế thì hiện giờ biết bao nhiêu người có lỗi. Trong bất cứ gia đình nào, hễ cứ có người mới người cũ, là xảy ra những câu chuyện bất bình như thế. Lỗi đó ở chế độ, ở hai quan niệm khác nhau của hai bọn người phải chung sống.

Nói đến đây, Dũng buồn rầu nghĩ tới việc riêng của chàng đối với gia đình.

Người nhà bưng lên hai cốc cà phê. Dũng vừa cầm thìa khuấy đường vừa nói:

- Biết bao nhiêu người chịu khổ yên lặng mà không ai biết. Loan cũng vậy. Nếu không xảy ra án mạng này mà các báo nói đến, thì Loan cũng chỉ là một người yên lặng chịu đau khổ một thời...

Dũng nghĩ thầm:

- Minh sinh làm trai nên có cái may thoát khỏi ra ngoài vòng.

Chàng hỏi hận rằng chính chàng đã vô tình đẩy Loan vào nơi sâu khổ. Chàng lẩm bẩm:

- Cũng may mà Loan không tự tử như bao nhiêu người con gái khác.

Chàng cất tiếng bảo Hoạch:

- Anh chắc còn nhớ việc cô Minh Nguyệt, cô Lệ Hồng tự tử. Đây, cách thoát ly thông thường của những cô gái mới.

Hoạch buồn rầu nói:

- Cô Minh Nguyệt, cô Lệ Hồng là những người đã chết rồi mà họ cũng nhẫn tâm không tha, còn mai mỉa, chê bai, huông chi như bây giờ đối với Loan, một gái mới mà họ cho rằng đã định tâm giết chồng để thoát ly...Đối với những người tận tâm với chủ nghĩa đại gia đình như thế, thì hễ thuận với gia đình là tốt, mà ngược với gia đình là xấu, cái quyền sống riêng không kể đến được. Phen này mà Loan được tha...

Dững đặt cốc rượu vội hỏi:

- Anh chắc Loan được tha?

- Không chắc lắm. Nhưng nếu Loan được tha thì đổ Loan yên thân với họ. Anh tính Loan còn có thể nào sống lẫn với những người nệ cổ ấy được nữa. Mà những người này ở xã hội mình còn nhiều lắm. Loan thoát móng vuốt mẹ chồng, khỏi tù tội, nhưng sự giày vò cay nghiệt của cái xã hội cũ kỹ này thì suốt đời Loan, Loan khó lòng tránh nổi.

Lúc Hoạch đi rồi, Dững ngồi ánh diêm châm thuốc lá hút. Còn một giờ đồng nữa thì tòa án bắt đầu xử. Dững định ngồi hút thuốc lá đợi đến giờ ra tòa án, nhưng chàng nóng ruột không sao ngồi yên được, cầm mũ ra phố chơi cho khuấy khỏa. Càng có ý chọn những con đường vắng để khỏi gặp người quen và định đến tòa án chậm một chút cho mọi người khỏi để ý đến. Chàng chỉ phập phồng sợ việc của Loan lại hoãn đến phiên tòa khác, chàng không thể đợi được lâu, mà lần sau, không chắc chàng đã về được.

Lúc Dững đến nơi, tòa bắt đầu xử. Người đến xem đông quá, phải đứng chen chúc cả ngoài hiên gác. Dững kiễng chân, ngược mắt nhìn vào trong, nhưng vì lúc đó còn xử việc khác mà Loan lại đứng hiên bên kia nên chàng không nom thấy.

Đã hơn hai năm nay, Dững chưa gặp mặt Loan.

Đứng nấp sau bức tường, chàng phập phồng, hồi hộp đợi đến giờ xử việc Loan, chàng cố ý nhìn quanh xem có gặp người quen nào không. Chàng thoáng thấy Hoạch ngồi ở bàn các nhà báo mắt nhìn lên trần, và cũng như đang nóng ruột đợi họ xử việc này cho chóng xong đi.

Bỗng có tiếng mõ tòa gọi:

- Nguyễn Thị Loan!

Bao nhiêu người trong phòng đều nghiêng đầu về đằng trước. Dững được cái may đứng ở chỗ có thể nhìn mặt Loan một cách rõ ràng. Chàng thấy quả tim đập mạnh và thoáng trong một lúc, chàng quên cả việc xử Loan, mà chỉ biết rằng lúc đó là lúc chàng được cái mừng gặp Loan, gặp một người chàng vẫn yêu trong bao lâu mà bây giờ mới được thấy. Tuy vậy, nhưng chàng vẫn đứng nấp sau một người khác nhìn ra, chỉ sợ Loan trông thấy mình. Lúc Loan theo người sen đầm bước vào và vô tình quay nhìn về phía Dững, Dững vội vàng ngoảnh mặt đi.

Lúc gọi những nhân chứng lên, Dững nhận thấy có Lâm và Thảo trong đó.

Sau khi những người là chứng đã ra cả ngoài rồi, Loan thông thả bước ra đứng vịn vào vành móng ngựa. Lúc ấy Dững mới dám nhìn kỹ: Chàng thấy Loan gầy và xanh hơn trước nhiều. Nét mặt nàng lúc đó thản nhiên, không lộ một chút sợ hãi lo lắng.

Những người đến coi ngạc nhiên, nhất là khi thấy Loan cất tiếng trả lời ông Chánh Án bằng tiếng Pháp một cách đĩnh đạc, điềm đạm.

Nàng cứ thong thả kể lại một cách rõ ràng những việc xảy ra. Nàng không nhận đã giết người, nàng chỉ tỏ ý hối hận rằng vì muốn giữ mình mà một người phải chết oan.

Đến lượt bà Phán lên kể, thì những việc lại xảy ra một cách khác hẳn. Bà nói là Loan đã định tâm từ lâu và hôm đó trước khi sinh sự, vờ xem sách để tiện có dao giết chồng.

Trong đám người đến xem, tiếng nói chuyện bỗng rào rào lên một lúc. Ông Chánh Án phải ra lệnh bảo yên.

Dững chỉ dăm dăm nhìn Loan ngồi ở giữa hai người sen đầm, dựa lưng vào thành ghế, hai tay xếp vào lòng, thần thờ như không để ý đến những lời khai của mọi người lên làm chứng.

Một lúc sau, ông Chương Lý giữ tay áo đứng lên, quay mặt về phía mấy người Bồi Thẩm, Dững cũng nhìn lên và nghĩ thầm:

- Không may cho Loan gặp mấy ông Bồi Thẩm già này là những người xưa nay vẫn có tiếng bênh vực cho nền luân lý cổ.

Ông Chương Lý, sau khi từ tốn kể lại việc xảy ra, bỗng giơ thẳng tay chỉ vào mặt Loan và cao tiếng buộc tội:

"Người này đã giết! Tay người đã nhuộm máu của một người chồng, một người chồng hiền lành, cả đời chỉ có mỗi một cái lỗi là cái lỗi lấy phải một người ác. Thị Loan này đã có đi học, mà đi học đến năm thứ tư bậc Cao Đẳng Tiểu Học, ở xã hội An Nam, như thế hẳn là một người thông minh. Đã là một người thông minh có lẽ nào để cho hết thầy mọi người trong nhà, trong họ, không một ai là không chê, không ghét. chỉ tại Thị Loan vì thông minh nên sanh ra kiêu hãnh, không coi ra gì cả. Khinh mẹ chồng, khinh chồng, khinh bố chồng. Người nào Thị cũng cho là vô học thức, các ngài hẳn hiểu rõ cái đại học tiểu thuyết của những bọn thanh niên biết tiếng Pháp, một luồng gió lãng mạn cuối mùa thổi qua để lại biết bao tai hại.

Vì kiêu căng, vì lãng mạn, lại vì so sánh những cảnh thần tiên thấy trong tiểu thuyết với sự thực tầm thường trước mắt, nên Thị Loan tìm cách thoát ly.

Cho là Thị Loan muốn thoát ly nữa, nhưng thiếu gì cách. Thị không nghĩ thế. Thị nỡ giết chồng trong một lúc giận dữ. Thị dùng một cách thoát ly nhẫn tâm, vô nhân đạo. Lúc đó Thị chỉ cốt cho hả giận riêng. Thị không biết rằng người làm cho Thị giận lại chính là Thị đó.

Thị Loan không thể cãi rằng không định tâm giết chồng. Nói rằng cầm dao để đỡ cái lọ đồng trong khi né mình tránh khỏi là một sự vô lý. Mà không cái gì tỏ ra rằng người chồng vác lọ đồng để đánh chết vợ, một người vợ đã hỗn với mẹ mình! Thị Loan đã khôn khéo, phải, rất khôn khéo, vì đã giết chồng mà khéo làm ra như là chồng tự giết mình. Tôi rất phục. Nhưng cái khéo đó là của một người nham hiểm, một người gian trá.

Tôi xin tòa trị tội thật nặng để làm gương cho người khác. Không phải là lần đầu, tòa phải xử một việc như thế này. Những việc lỗi thời trong gia đình không biết bao nhiêu mà kể. Biết bao gái non quay cuồng vì cái luồng gió lãng mạn mà tôi nói đến lúc nãy, đã quên hẳn cái thiên chức một người dâu thảo, một người vợ hiền, làm cột trụ cho gia đình như những bậc hiền nữ trong xã hội An Nam cũ. Họ quay cuồng muốn phá bỏ gia đình mà họ tưởng là nơi tù tội của họ. Gia đình lung lay, xã hội sẽ bị lung lay vì cái xã hội An Nam này được vững chãi chỉ là nhờ ở gia đình.

Người Pháp đến đây là để giữ lấy nền tảng xã hội dân bảo hộ. Mình không thể khoan dung được, vì khoan dung tức là yếu ớt. Để cho gia đình tan nát, xã hội tan nát, ấy là lỗi ở ta. Nhất là những bọn gái này lại dựa vào những thuyết ta đem

dạy họ để phá những cái mà bốn phận ta phải giữ. Vẫn biết là họ hiểu lắm! Chính vì vậy, ta phải tỏ cho họ biết rằng họ hiểu lắm mà việc cải cách xã hội không phải là việc của những bọn tuổi còn non nớt, học thức còn dở dang, chỉ được cái kiêu căng là không bờ bến.

Thị Loan là một người có tội với gia đình. Nhưng cái tội lớn của thị là tội giết người, cố ý giết người”.

Lúc ông Chưởng Lý ngồi xuống, trong phòng yên lặng không một tiếng động. Ai nấy đều chăm chú nhìn ông Trọng Sự. Dũng để ý nhìn Loan, vẫn thấy Loan ngồi không nhúc nhích, như xa xăm, không mảy may lộ chút cảm động. Thật ra thì lúc đó, khi nghe mấy câu cuối cùng của ông Chưởng Lý, sự liên tưởng đưa trí Loan nghĩ đến Dũng, nàng không ngờ đâu, cách nàng chỉ có mấy thước, Dũng đương dăm dăm nhìn nàng và hồi hộp, lo sợ cho nàng.

Thấy Trọng Sự cúi xuống hỏi, Loan giật mình ngừng mặt lên đáp mấy câu vắn tắt. Trong phòng lại có tiếng ồn ào. Dũng lắng tai nghe hai người đứng cạnh thì thảo nói chuyện. Một người nói:

- Thế này ít ra cũng phải mười năm...Tội nghiệp cho con người đẹp thế mà phải ngồi tù.

Trọng Sự bắt đầu cãi, tiếng nói to lớn làm át cả những tiếng thì thảo trong phòng. Tuy không biết tên ông Trọng Sự, nhưng thấy ông còn trẻ và nói mấy câu đầu có vẻ thiết tha, Dũng đã vững tâm và mừng cho Loan có người hết lòng cãi hộ và cãi bằng một giọng hùng hồn cảm động.

Trọng Sự đem hết lẽ ra để chứng minh rằng Loan không định tâm giết chồng, chỉ vì Thân muốn đánh Loan và vô ý ngã vào con dao. Ông đọc giấy chứng nhận của Thầy Thuốc khám nghiệm rồi kết luận:

- Loan không giết chồng! Điều đó là một sự tự nhiên rồi. Giấy chứng của Đốc tờ, lời khai sự thực của con sen đứng với lời khai sự thực của bị cáo nhân, đã tỏ ra một cách rõ ràng rằng, những lời khai khác hẳn nhau của gia nhân người thiệt mạng toàn là những lời vu khống vì thù ghét. Còn như Thị Loan cầm dao, đó không phải là một cái tội. Cái lọ đồng kia có thể làm chết người. Thị Loan có quyền giữ mình, giữ mình bằng cách nào cũng được.

Tôi vừa nói đến chữ thù ghét, và nếu tôi không làm, thì lúc này ông Chưởng Lý cũng nói rằng cả nhà ghét Thị Loan. Nhưng không có gì tỏ rằng lỗi đó về cả phần Thị Loan.

Người ta lại ghét Thị, đó không phải là một chứng cứ rằng Thị kiêu hãnh. Thị Loan là một cô gái có học, nghĩa là một cô gái đã tiến, nhưng tiến không phải một nghĩa với lãng mạn. Thị Loan là một cô gái mới mà đã vui lòng nghe theo lời mẹ đi lấy một người chồng cổ, sống trong một gia đình cổ. Tôi nói thế là dựa theo chứng cứ hẳn hoi.

Rồi Trọng Sự giơ ra một tờ giấy và nói tiếp:

- Đây là bức thư của Thị Loan viết cho một người bạn là bà Giáo Thảo hiện có mặt tại đây. Tôi xin đọc một câu của Thị Loan viết trong đó: “Em sẽ sống như mọi người khác, em sẽ cố thuần thực, lấy gia đình chồng làm gia đình mình, coi bố mẹ chồng như bố mẹ đẻ, biết đâu em không thấy được hạnh phúc ở chỗ đó”.

Đấy các ngài nghe rõ chưa? Thị Loan muốn yên mà người ta không để Thị yên.

Tôi không muốn nhắc đến người đã thiệt mạng, mà nhất là nhắc đến một cách không hay ho cho người đó, nhưng cái ngài hãy nhìn lại Thị Loan ngồi đây, một người có nhan sắc như Thị Loan...

Nghe tiếng cười trong phòng, Trọng Sự nhắc lại câu đó:

- Phải, tôi cần nhắc đến nhan sắc của Thị Loan. Thị Loan có học thức, có nhan sắc, đương vào độ chan chứa lòng nguyện ước về một cuộc đời tốt đẹp, thế mà vì hiếu với cha mẹ đã vui lòng lấy một người chồng dốt nát và bao năm đã cố yên vui với số phận mình. Và hơn nữa, Thị Loan, một cô gái mới, vì không có con nên đã lấy vợ lẽ cho chồng để gia đình nhà chồng có người nối dõi! Một người như thế không phải là một gái non quay cuồng như ông Chưởng Lý đã nói.

Trong bao nhiêu năm, Thị Loan đã chịu bao nhiêu điều khổ sở cay đắng. Tôi chỉ xin nhắc lại việc đưa con trai Thị Loan chết oan.

Rồi Trạng Sư kể lại việc bà Phán giao đưa cháu cho thầy cúng: Câu chuyện đó, Thảo đã kể cho ông ta biết một cách rành mạch:

- Chính bà mẹ chồng đã giết cháu bà mà không biết. Mà lại còn đổ cho Thị Loan cái tội giết con! Đến nay, bà đổ cho Thị Loan cái tội giết chồng, nhưng bà có biết đâu, con bà chết là lỗi ở bà, lỗi ở cái luân lý trái mùa và quá ư nghiêm ngặt kia. Người có tội chính là bà mẹ chồng Thị Loan và cái luân lý cổ hủ kia.

Nhưng nếu vượt lên trên, và nghĩ rộng ra không kể đến cá nhân nữa, thì bao nhiêu những việc xảy ra không phải lỗi ở người nào cả, mà lỗi ở sự xung đột hiện thời đương khốc liệt của hai cái mới, cũ.

Ta không thể không nhận thấy điều đó. Chính người Pháp đến đây để đem văn hóa Tây phương, chính người Pháp đã dạy họ những lý lẽ mới, đã cho họ những quan niệm mới về cuộc đời.

Ông Chưởng Lý có nói rằng người Pháp đến đây để giữ lấy nền tảng dân bảo hộ, và nền tảng ấy là gia đình. Tôi cũng nhận như thế. Nhưng ta đã hết sức dạy cho họ tiến thì phải cho họ tiến lên. Giữ họ lại là một việc thất sách, mà giữ lại cũng không được nào.

Xã hội An Nam bây giờ không như xã hội An Nam về thế kỷ thứ 19. Gia đình bây giờ không thể để nguyên như gia đình về thế kỷ trước được nữa. Ở các nước Viễn Đông, Nhật, Tàu, Xiêm, nhất là nước Tàu thủy tổ của nền văn hóa Á Đông, cái phạm vi gia đình bây giờ cũng không như trước nữa.

Giữ lấy gia đình! Nhưng xin đừng làm giữ gia đình với lại giữ nô lệ. Cái chế độ nô lệ bỏ từ lâu, mỗi lần ta nghĩ đến không khỏi rùng mình ghê sợ! Ấy thế mà, có ai ngờ đâu còn cái chế độ khốn nạn đó trong gia đình An Nam.

Bà mẹ chồng Thị Loan, vì vô tình, vì thói quen lưu truyền đã dùng đến cái quyền đó cũng như trăm nghìn bà mẹ chồng khác ở xã hội An Nam.

Những người đã được hấp thụ văn hóa mới đã được tiêm nhiễm những ý tưởng về nhân đạo, về cái quyền tự do cá nhân, lẽ cố nhiên là tìm cách thoát ly ra ngoài chế độ đó, ý muốn ấy chánh đáng lắm. Nhưng thoát ly không phải dễ dàng như ta tưởng. Ngoài những người nhẵn nài sống trong sự phục tùng như Thị Loan đây, biết bao nhiêu người không chịu nổi cái chế độ cay nghiệt ấy đã liều mình hy sinh cho thoát nợ.

Trạng Sư rút trong cặp ra mấy tập thuật trình cũ có đánh dấu bút chì đỏ và đọc vài đoạn thí dụ:

- Đó, các ngài coi, chính chúng ta mới là có tội lớn. Cho họ học cái mới mà không tạo ra cho họ một hoàn cảnh hợp với quan niệm mới của họ.

Buộc cho Thị Loan cái tội giết người ư? Thị Loan không giết người!

Buộc cho Thị Loan cái tội quấy rối gia đình ư? Chính Thị Loan lại là người tha thiết muốn được yên sống trong gia đình.

Thị Loan chỉ có mỗi một tội là cấp sách đi học để rèn luyện tâm trí thành một người mới, rồi về chung sống với người cũ. Thị Loan chỉ có mỗi tội đó. Nhưng tội ấy, Thị Loan đã chuộc lại bằng bao nhiêu đau khổ.

Tha cho Thị Loan tức là các ngài làm một việc công bằng, tức là tỏ ra rằng cái chế độ gia đình vô nhân đạo kia đã đến ngày tàn và phải nhường chỗ cho một chế độ gia đình khác hợp với cái đời mới bây giờ, hợp với quan niệm của những người có học mới.

Các ngài tha cho Thị Loan tức là tha cho một người đã bị buộc tội oan, tha cho một người đau khổ vì đã bị phí cả một đời thanh xuân và đã đem thân hy sinh cho cái xã hội mới cũ khắt khe này.

Tiếng Trọng Sự im bật, Dũng nhìn thoáng thấy Thảo ngồi cạnh Lâm đương đưa khăn lên thấm nước mắt. Đến lúc ông Chánh Án hỏi bị cáo nhân có muốn nói gì thêm không, Loan lạnh lùng đứng dậy, ra vịn vào vành móng ngựa và thông thả nói:

- Trọng Sự đã nói thay cho tôi. Những ý tưởng về mới, cũ, Trọng Sự vừa phân bày rất đúng với tình cảnh bọn chị em bạn gái mới chúng tôi. Tôi tiếc rằng chính tôi là người ở trong cảnh mà không có giọng hùng hồn để nói cho mọi người cảm thấy rõ những nỗi thống khổ mà chúng tôi đã phải chịu. Không phải tôi cốt để tòa rũ lòng thương riêng đến một mình tôi, vì tôi đã đành cam chịu lấy hết các thứ hình phạt mà xã hội bắt tôi phải chịu. Tôi nói cốt để chị em gái mới, đến đây nghe, biết rằng nếu các chị muốn được hưởng hạnh phúc với chồng con, thì điều trước nhất, các chị em phải tìm cách sống một đời riêng, một đời tự lập, tránh sự chung sống với bố mẹ, họ hàng nhà chồng và nhất là cố vượt hẳn ra ngoài quyền của cha mẹ chồng thì mới mong gia đình hòa thuận.

Rồi Loan quay lại phía bà Phán:

- Tôi xin lỗi bà và rất hối hận rằng vì tôi mà con bà đã thiệt mạng oan. Đến bây giờ, tôi không còn là con dâu bà nữa, tôi có thể nói ra một cách chân thật cảm tưởng của tôi đối với bà trong bao lâu. Bà với tôi là hai người không thể hiểu nhau được. Đã như thế mà phải ở với nhau, tất không sao tránh được sự xung đột. Lỗi đó không phải ở ai cả. Biết vậy nên dẫu có bị tù tội chẳng nữa, tôi cũng không oán hờn ai chút nào, còn như bà, nếu bà vẫn coi tôi như kẻ thù, đó là quyền riêng của bà. Tôi xin lỗi cô Hai đã vì tôi mà góa bụa, trên tay còn đứa con thơ mồ côi cha sớm. Tôi xin hết cả những người trong họ chồng tôi nghĩ lại và nếu không hiểu được tôi chẳng nữa, thì cũng nên khoan dung mà biết cho rằng trong hết thảy những người bấy lâu phải xô xát nhau, vì không hiểu nhau, tôi là người đã chịu nhiều đau đớn nhất, là người đáng thương nhất.

Loan cúi đầu yên lặng. Ông Chánh Án ân cần hỏi:

- Cô còn muốn nói gì nữa không?

Loan đáp:

- Tôi nói thế đủ rồi.

Rồi Loan lại thông thả về ngồi chỗ cũ.

Ông Chánh Án quay mặt hỏi ý kiến hai ông Bồi Thẩm, rồi đứng lên. Cả tòa cùng đứng dậy một loạt, tiếng người rào rào lẫn với tiếng hô bồng súng. Dũng vội vàng ra phía cửa sổ, chàng cúi nhìn xuống dưới vườn hoa và chống hai tay vào má cho mọi người khỏi nhận thấy mặt.

CHƯƠNG XXIII

Tòa tha trắng án.

Sau một hồi vỗ tay ran, người trong phòng kéo ra ngoài quá nửa, vì phần nhiều họ chỉ đến để xem xử việc Loan.

Dững đi lần vào đám ông, cố lánh ra hiên gác bên kia, rồi đưa mắt nhìn lại chỗ Loan đứng. Chàng thấy bà Hai và vợ chồng Lâm quần quýt bên người Loan, vui mừng hơn hờ, luôn luôn cười nói.

Loan, vẻ mặt vẫn thản nhiên như không, chỉ thỉnh thoảng hơi mỉm cười nhìn Thảo bằng đôi mắt dịu dàng mà Dững thấy ngụ không biết bao nhiêu tình âu yếm. Lúc đó Dững chỉ muốn Loan trông ra phía chàng để trong giây lát chàng cũng được hưởng cái nhìn âu yếm của Loan. Chàng đã toan không giấu giếm nữa, lại gần để mừng Loan, nhưng nghĩ lại chàng mới biết ý định của chàng là vô lý, chàng chưa thể gặp Loan ngay bây giờ được.

Chàng lẩm bẩm:

- Để lúc khác vội gì.

Rồi chàng đi rẽ sang bên tòa nam án để lánh mặt vì sen đầm đang dẫn Loan đi về phía chàng, xuống dưới nhà. Đợi cho mọi người đã ra cả, Dững thong thả xuống gác, rồi ra cửa sau lần theo Phố Hàng Bông Thợ Nhuộm về nhà Hoạch.

Nửa giờ sau, ở trong Tòa Án, bốn cái xe song song đi ra. Ngồi trên xe, nhìn gió đùa ánh sáng trong rặng cây sơn điệp, nhìn mây bay lẹ làng trên trời xanh, Loan mỉm cười sung sướng:

- Bây giờ mình mới thật là tự do, hoàn toàn tự do.

Đôi mắt Loan bỗng thoáng qua vẻ buồn xa xăm nghĩ đến người ở bên trời, Loan thở dài thì thầm:

- Anh Dững...

Một tiếng gọi to làm Loan giật mình nhìn sang Thảo hỏi:

- Việc gì thế chị?

Thảo đáp:

- Ông Hoạch nhờ tôi nói với chị để ông ta đến phỏng vấn.

- Báo nào thế?

- Báo Minh Nhật.

Thấy Loan nghĩ ngợi, Thảo nói luôn:

- Nên để ông ta đến, vì báo này xưa nay vẫn bình chị.

Xe đến Phố Mới, Loan cảm động khi nhìn thấy nhà nàng và cái cửa hàng xơ xác của mẹ nàng, đã bốn tháng nay Loan chưa về đến nhà. Lần này là lần nàng về hẳn, như con chim bay về tổ cũ.

Bà Hai bảo con:

- Tao lo buồn nên cửa hàng để mặc cho người nhà trông nom.

Loan nói:

- Để từ nay, con sẽ ráng hết sức trông nom việc buôn bán cho mẹ.

Rồi nàng đưa mắt nhìn cửa hàng khắp một lượt, mỉm cười nói với Thảo:

- Em trở lại một cô hàng chiếu, giá mẹ em cứ để cho em buôn bán từ trước thì đâu đến nỗi.

Loan ngừng lại vì nàng biết nói lỡ lời: Câu nói của nàng có một câu nói trách bà Hai.

Loan đã biết rằng mẹ nàng không thể nào hiểu được những việc xảy ra từ xưa đến nay, nhưng thấy vẻ mặt, Loan cũng đoán chắc rằng mẹ nàng rất hối hận mà không nói ra.

Lúc mọi người đến thăm đã về cả, trong nhà chỉ còn lại hai mẹ con trợ trợ, bà Hai ứa nước mắt gọi Loan lại, toan kể lỗi thôi, nhưng Loan gạt đi:

- Con xin mẹ từ nay đừng nghĩ lời thôi gì thêm phiền lòng. Mẹ nên quên đi, quên hẳn những chuyện ấy đi, coi như là không có, coi như là con vẫn ở nhà với mẹ như độ con còn con gái, chưa lấy chồng.

Ngừng một lát Loan lại nói tiếp:

- Vả con cũng không bao giờ lấy chồng nữa. Suốt đời ở cạnh mẹ để cho mẹ được vui tuổi già.

Nói vậy, nhưng trong thâm tâm Loan, Loan biết rằng mình vừa tự dối mình.

CHƯƠNG XXIV

- Sao chị đến chậm thế?

Thảo vừa cười nói vừa dẫn Loan sang bàn ăn. Loan đáp:

- Em bị phỏng vấn.

- Ông Hoạch phải không?

- Vâng, ông ấy hỏi mãi, cho nên em đến chậm. Em bây giờ thành ra nổi tiếng...Nhưng chẳng biết tiếng tốt hay xấu.

Đưa mắt nhìn bàn ăn thấy trên bàn phủ vải trắng có để một bình đầy hoa cúc với chai rượu và mấy chiếc cốc pha lê trong phản chiếu ánh đèn sáng loáng. Loan tắc lưỡi bảo bạn:

- Làm gì mà sang thế này?

Rồi Loan nhìn hết món đồ ăn nọ đến món đồ ăn kia, hí hửng như đứa trẻ ngây thơ:

- Đã mấy năm nay em mới được bữa cơm ăn vui vẻ như thế này. Mà vui thì chắc là ngon...Em sẽ uống thật say.

Loan tránh nhớ lại những bữa cơm ở nhà chồng, những bữa cơm buồn tẻ, ăn cốt lấy no, trong một bầu không khí nặng nề, người ngồi cùng mâm nhìn nhau một cách hằn học khó chịu.

Loan uống cạn hai cốc đầy, trong người đã thấy choáng váng, còn đưa cốc rót thêm:

- Em sẽ uống thật nhiều để kỷ niệm cái ngày hôm nay...ngày em đoạn tuyệt với cái đời cũ...

Hai con mắt Loan lúc đó sáng quắc, đôi má đỏ hồng, mấy sợi tóc mai rủ xuống thái dương bóng loáng ánh đèn. Thảo thấy Loan trẻ hẳn lại, nói đùa:

- Trông Loan trẻ đi được hai mươi bốn tiếng đồng hồ, hồng hào như độ còn con gái.

Loan hơi thẹn, nhắc cốc lên và thoáng trong giây lát nhớ cái đêm trước hôm về nhà chồng, Dũng nâng cốc mời nàng uống rượu. Nàng nói:

- Xin anh chị uống cạn chén rượu này, để mừng em, mừng em thoát ly...

Rồi Loan cất tiếng cười giòn giã tiếp luôn:

- Và để tiễn em lên đường...

Thảo sửng sốt hỏi:

- Đi đâu mà lên đường?

Loan vừa cười vừa nói:

- Không, để tiễn em lên con đường mới...Đó là em nói bóng ấy, và đó chị đoán ra...em sắp thành nữ văn sĩ...

Thấy bạn không hiểu, Loan nói tiếp:

- Nghĩa là em tập sự...Ông Hoạch bảo em cố viết, rồi ông ấy đăng lên báo cho. Ông ấy lại hứa cho em công việc làm ở nhà, đánh máy chữ tính tiền. Viết thì em chịu, nhưng rồi em sẽ đi học đánh máy để kiếm thêm giúp mẹ em, em phải nghĩ đến cách kiếm ăn chứ...

Loan chỉ giữ được tỉnh táo đến lúc ấy thôi, hơi rượu bốc lên làm nàng quên cả đứng đắn, nghiêm trang, nàng nói:

- Để cái ông mặc áo thụng đen khỏi mắng em nữa.

Rồi nàng đứng dậy, giơ thẳng tay bắt chước giọng nói của Chương Lý:

- Tôi xin tòa trị tội thật nặng để làm gương cho người khác. Thị Loan là một người kiêu hãnh, Thị Loan là một người nham hiểm, gian trá...Có tội với gia đình.

Ba người cùng cười vang.

Phần thì say quá, phần thì nói nhiều hóa mệt, Loan ra ngồi ở ghế đệm dài, gục đầu vào tay, thiếp đi. Mãi đến lúc người nhà bưng cà phê lên, nàng uống hết cốc cà phê nóng và ăn hết nửa quả cam mới thấy tỉnh hẳn.

Nàng đưa tay vuốt tóc, nhìn hai bạn băng khuôn như người ta vừa tỉnh mộng.

- Vui quá nhỉ?

Lâm nói:

- Hôm nay thật là hoàn toàn vui...chỉ còn thiếu...

Thảo đoán được ngay ý chồng, vội đưa mắt nhìn chồng ra hiệu. Lâm hiểu ý vợ, nói chữa:

- Chỉ còn thiếu cái lò sưởi.

Thảo đỡ lời chồng:

- Phải ấy, hôm nay rét mà quên băng đi mát.

Ngồi trước lò sưởi đã bắt đầu cháy đỏ lửa, nghe tiếng củi lách cách, Loan mơ mộng nhớ lại cả quãng đời quá khứ, hồi cùng Dũng từ biệt, mỗi người đi một ngã, nay nàng lại trở về đời cũ, nhưng trở về một mình.

Nàng thu người co hai tay ôm lấy ngực như người sợ lạnh, nhưng thật ra, nàng thấy một nỗi buồn lạnh lẽo thấm vào tâm hồn. Hơi rượu tàn, cuộc vui gương đã qua, Loan chua chát nhắc lại mấy câu của Hoạch tình cờ nói đến Dũng khi phỏng vấn nàng. Vì mấy câu đó, Loan chắc rằng Dũng bây giờ không phải như Dũng ngày trước nữa, nàng biết rằng Dũng đã đổi khác và nàng đối với Dũng, nay chỉ như một người xa lạ...Là trong khi phỏng vấn Loan và nói chuyện xa gần về mới cũ, Hoạch đã vô tình nhắc đến tên Dũng, một người bạn của chàng để làm thí dụ, và khi Loan hỏi gặng, Hoạch vô tình cho biết rằng Dũng có về Hà Nội, nhưng không ra tòa án, về Hà Nội vì có việc riêng rồi lại phải đi ngay.

Loan không thể hỏi tường tận để biết hơn nữa, vì không tiện, nhưng thế cũng đủ cho nàng hiểu rõ rằng Dũng không yêu nàng, và không những thế, lại hững hờ không thèm để ý đến nàng nữa.

Thảo hỏi:

- Chị lạnh hay sao mà ngồi co ro thế kia?

Loan nói:

- Uống rượu vào nên dễ thấy lạnh. Chị ngồi xuống đây nói chuyện cho vui.

Lúc nói chuyện, Thảo lấy làm lạ không thấy Loan đã động gì đến Dũng, nàng đoán Loan có sự gì muốn giấu. Nhìn Loan thu hình trước lò sưởi, hai con mắt lơ lơ nhìn lửa cháy, Thảo không thể không nhớ lại mấy năm về trước đây, cũng một đêm mùa Đông như đêm nay, Loan ngồi với nàng nói chuyện về Dũng, nàng còn như nghe rõ bên tai câu nói rất buồn rầu của Loan:

- Em sẽ đợi...

Năm năm qua...Loan bây giờ lại gặp một cảnh ngộ như trước, mà người Loan đợi trước kia không biết bây giờ Loan còn đợi nữa không? Tò mò muốn biết, Thảo khơi câu chuyện hỏi lần la:

- Ngồi lại đây nhớ lại mấy năm trước...Kể lại cũng chóng thật.

Yên lặng một lúc, rồi Loan thông thả nói, mắt vẫn đăm đăm nhìn lửa cháy:

- Em thật như vừa tỉnh một giấc mộng. Em không muốn bao giờ nhắc đến cái đời cũ nữa. Coi như là không có. Em không muốn nghĩ nữa để có can đảm kéo nốt những ngày sống thừa của đời em.

Thấy hai giọt lệ long lanh ở khóe mắt Loan, Thảo tưởng bạn muốn nói đến cái đời làm dâu của bạn, nên ngạc nhiên không hiểu, vội nói một câu an ủi:

- Từ nay trở đi thì chị không còn lần nào phải khóc nữa.

Loan lấy khăn thấm nước mắt nói:

- Giá em có tỏ nỗi lòng cho chị biết được thì cái khổ của em nhẹ đi đôi chút.
Nói xong Loan lại sợ Thảo đoán rõ ý riêng mà Loan biết là chưa thể ngỏ cho Thảo được, nên vội nói tránh:
- Nhưng không sao, dần dần rồi em cũng có thể quên, quên hẳn được...Em chỉ ước ao rằng nhờ em mà có người thoát được cái cảnh đời đau lòng như cái cảnh đời em vừa qua.

CHƯƠNG XXV

Một mình Loan ngồi trên cái hòm da đen, dựa lưng vào tường, khoanh tay, đưa mắt nhìn quanh gian nhà trống không. Đồ đạc đã cho lên cả xe bò đem lại nhà nàng mới thuê, vì cái nhà này, cái nhà của cha mẹ nàng, của nàng nay đã bán cho người ta rồi. Loan nhờ Thảo tìm hộ người mua, trong hai tháng mới bán được đúng ba nghìn bạc đủ tiền trả món nợ bà Phán Lợi. Từ ngày bà Hai mất đi đó đến nay trên bốn tháng đó Loan chỉ quanh quẩn với cái ý tưởng bán nhà để trả nợ. Nàng muốn không còn dính dáng một tí gì với đời cũ nữa. Còn lại một mình, nàng mong giữ sạch bụi đường cũ, để thành thoi tiến bước một cảnh đời mới mà nàng vẫn khao khát bấy lâu.

Từ sáng đến giờ, trong lúc dọn nhà, nàng có cái cảm tưởng như người sắp sửa bắt đầu một cuộc đi chơi xa, nàng hồi hộp lo sợ, nhưng trong cái sợ có lẫn cái vui sắp được sống một cuộc đời tự lập, không lụy đến ai và không ai quấy rầy mình được.

Tiếng người hỏi ở cửa làm nàng giật mình ngoảnh mặt trông ra. Bà Đạo và bà Cả Toại, một người dì của Loan vừa đi vào vừa ngơ ngác nhìn quanh:

- Làm sao thế này?

Loan mỉm cười đáp:

- Thừa cô, cháu dọn nhà.

- Làm sao lại dọn nhà?

- Nhà bán thì phải dọn đi, không đi người ta cũng không cho ở.

Bà Đạo còn ngạc nhiên:

- Chị bán nhà mà chị không nói qua với tôi một lời.

Loan yên lặng không đáp. Nàng cũng biết rằng nói qua với bà cô cũng không sao, nhưng nàng có ý giấu để tỏ ra rằng nàng muốn toàn quyền hành động, mà việc của nàng là việc riêng, không dự đến ai cả.

- Làm sao chị bán nhà.

- Cháu cũng vừa định nói để cô rõ. Cháu bán nhà để trả nợ bà Phán ở dưới Ấp...Cháu phải bán vội, nếu không thì bà ấy cũng tịch ký. Bà ấy đã có thư dọa ngay từ khi mẹ cháu mất. Cháu bán vừa đủ trả nợ, bây giờ chỉ còn có hai bàn tay không.

Bà cả Toại nói:

- Hôm nay xấu ngày thế mà chị dọn nhà. Bây giờ chị định đi đâu?

- Cháu đã thuê được nhà ở dưới kia. Cháu định mở trường dạy học.

- Thế chị ở một mình.

Loan mỉm cười đáp:

- Thừa cô, không ở một mình thì ở hai mình sao?

Bà Đạo ngắt lời:

- Chị này lúc nào cũng đùa được. Chị ở thế bất tiện lắm. Tìm nhà dạy học thôi, còn chị thì về nhà tôi mà ở.

Loan biết bà Đạo thật tình muốn Loan về ở với mình, nhưng chính vì thế mà Loan sợ. Loan tìm cơ thoái thác:

- Thừa cô, khác nhà chớ có khác gì đâu. Bấy lâu cháu ở nhà một mình được, thì đến đây kia không ở một mình được sao?

Thấy bà Đạo nói khản khoản mãi mà lời nói có ngụ ý bắt buộc, Loan không nhin được nữa, nói vắn tắt mấy câu:

- Thừa cô, cháu đã nghĩ kỹ rồi.

Nghe giọng nói quả quyết của Loan, bà Đạo hiểu ngay rằng bà không thể sai khiến được Loan nữa, đối với đứa cháu ấy, bà không có quyền hành gì cả.

Bà nhìn vào trong, thấy bàn thờ ông Hai, bà Hai còn để đó, liền nói:

- Chị chưa đem bàn thờ đi?

Loan đáp:

- Lư hương với cây nến cháu đã bán đi rồi, đây chỉ có cái bàn không, cháu để lại cho chủ mới.

Bà Đạo nói giọng trách móc:

- Tôi chỉ thương hại anh chị tôi không người thừa tự, để tôi đem bát hương về thờ vậy.

Loan nói:

- Cháu thì cháu chỉ biết thờ ở trong lòng. Cần gì phải bàn thờ, cần gì phải cần người thừa tự. Thừa tự làm gì để cho họ ngồi đây hưởng, rồi lạy bày vẽ lắm trò lồi thối.

Loan nhớ lại đưa đám bà Hai, một mình nàng chống cự với tất cả họ, nàng nhất định không tể lễ, cổ bàn gì cả, lẳng lẳng thuê xe đò đưa mẹ đi nghỉ địa mặc những lời nhiếc móc, mỉa mai.

Có tiếng xe đò, bà Toại nhìn ra hỏi Loan:

- Ai ấy?

- Bà chủ nhà này.

- Thôi, chúng tôi về. Chị dặn bà chủ nhà để tôi cho người lại lấy bát hương. Chị vẫn minh thì thôi từ rày mặc chị.

Loan cố giữ vẻ tươi, tiễn hai bà ra cửa.

Sau khi đã giao nhà cẩn thận cho bà chủ nhà, Loan lên xe về chỗ ở mới. Nàng có cái cảm tưởng rằng lúc lên xe mới thực hẳn là lúc bắt đầu cuộc đời mới của nàng.

Chỗ ở của Loan là một lớp nhà hai gian ở vào góc vườn một cái đền cổ. Gian nhà nhỏ Loan dùng làm buồng ngủ, còn gian rộng dùng làm lớp học. Bàn ghế và bảng đen thì Loan đã nhờ Thảo mua rẻ lại của một trường học tư. Tuy ở trong đền, nhưng vì vườn rộng và có cửa ra vào riêng, nên cũng không có gì bất tiện. Đây tở của nàng thì vẫn là con sen trước kia ở với bà phán Lợi, sau Loan gọi về nuôi từ khi nó bị bà Phán đuổi đi.

Lúc Loan về tới đền thì Lâm và Thảo đã có ở đây rồi. Thảo cười nói:

- Vợ chồng tôi đến xem nhà mới của chị...Và trường học của chị.

Thảo vừa nói vừa chỉ tay ra hiệu bảo Loan nhìn vào trong nhà. Loan ngạc nhiên mừng rỡ:

- Kia có bàn ghế rồi kìa! Ai đem lại bao giờ thế?

- Tôi vừa cho khiêng lại trong khi dọn nhà. Bây giờ bàn ghế đã có, chỉ còn đợi học trò nữa là có thể gọi bạn tôi là bà giáo được rồi.

Lâm nói chữa:

- Cô Giáo chứ lại, cô giáo nghe trẻ hơn...

Thảo cười:

- Cậu khá đấy. Đã mấy năm nay, bây giờ mới thấy cậu nói một câu có duyên.

Loan bẽn lẽn cúi mặt, đôi má hay hay đỏ:

- Anh Giáo nói thế mà đúng. Em chỉ muốn làm cô Giáo suốt đời...Không làm bà...

Rồi nàng nói lảng sang chuyện khác:

- Em được như thế này thực là mãn nguyện lắm rồi. Có lẽ từ nay em sẽ được sung sướng.

Rồi Loan mời Thảo ngồi ở bức tường lan can. Bên cạnh nàng, một cây lựu gió đưa phơ phất, hoa đỏ nở đầy như những nụ cười tươi thắm đón chào mùa hè rực rỡ sắp tới. Loan nói:

- Có lẽ em còn vất vả nhiều, nhưng em không ngại. Trong bao lâu em chỉ ao ước sống cái đời tự do, rộng rãi, không cái gì bó buộc, bây giờ được như thế, em hãy vui đã...

Nàng giơ tay ngắt một bông lựu vừa tắn mẩn bút cánh vừa nói:

- Thế mới biết cái hạnh phúc ở đời giá cũng đắt thật... Kể ra muốn như thế này thì phỏng có khó gì đâu, đáng lẽ có thể được ngay từ bao giờ rồi, thế mà...

Loan dịu giọng nói thông thả như người kể chuyện:

- Đáng buồn nhất là phải đợi đến lúc những người thân yêu mất đi rồi mới thấy được hạnh phúc. Sao ngay từ độ thầy mẹ em còn, lại không thể thế được. Có sao vậy?

Nhìn những cánh hoa lựu rơi rải rác trên vạt áo trắng, Loan tự nhiên thấy thoáng hiện trong trí cái ý tưởng so sánh những cánh hoa với những giọt máu còn tươi. Nàng cau mày chua chát nói tiếp:

- Dễ dàng như thế mà trải qua bao nhiêu khổ sở, tay nhuộm máu, thân phải tù tội mới có thể được.

Thấy con sen bưng khay nước ra, Loan giữ những cánh hoa trên áo, đứng dậy vui vẻ mời Lâm và Thảo:

- Anh chị xơi nước... Em bây giờ sống cô độc thế này, chỉ mong anh chị đến chơi cho vui.

Thoáng nghĩ đến Dũng, nàng dăm dăm nhìn nước ở trong chén bốc lên, giọng nói xa xăm:

- Ở đời không biết thế nào cả. Bao nhiêu người thân yêu mất dần. Bây giờ chỉ còn có anh chị mà thôi. Còn ai nữa?

Thảo muốn nhân câu nói của Loan để hỏi dò ý tứ Loan đối với Dũng, điều mà nàng vẫn muốn biết rõ từ hôm ăn tiệc mừng Loan. Nàng làm như người vô tình, thẩn thờ nói:

- Còn anh Dũng không biết độ này ẩn núp ở đâu mà không thấy tin tức gì cả.

Loan đáp:

- Bây giờ thì anh ấy còn nghĩ gì đến chúng mình nữa. Từ ngày anh ấy đi tới giờ để thường đã năm, sáu năm rồi, còn gì...

Thảo nói:

- Giá bây giờ anh ấy về thì chắc thấy nhiều sự thay đổi. Không biết anh ấy có xem nhật trình không?

Lâm cười đáp:

- Anh ấy mà lại không đọc nhật trình.

- Thế thì chắc anh Dũng biết việc chị Loan?

- Sao lại không biết.

Câu chuyện đến đây thì ngừng hẳn lại, ba người lẳng lẳng uống nước và cùng một ý tưởng như nhau, nhưng không ai dám nói cho ai hay.

Loan làm như không nghĩ đến việc ấy nữa, vội vàng hỏi Thảo:

- Mai là chủ nhật phải không chị? Tôi quên cả ngày, giờ.

Lâm nói đùa:

- Cô Giáo thế thì hỏng. Cần nhất ngày chủ nhật lại quên.

Loan vui mừng nói:

- Thế thì sáng mai anh chị lại xơi cơm với em mừng trường học mới và... Mừng em lên chức cô Giáo.

CHƯƠNG XXVI

Loan ngừng mặt chăm chú nhìn qua rặng cây và rất lầy lợm khi thấy hai cô học trò nhỏ đi qua lại ngoài cổng mấy lượt, thập thò không dám vào. Khi đã nhận thấy mặt, Loan cất tiếng gọi:

- Phương, Hảo vào đây?

Hai chị em đi tắt qua bãi vào, vẫn có dáng rụt rè, e sợ. Loan hỏi:

- Việc gì thế, hai em?

Phương sợ hãi nói:

- Thưa cô không.

Lúc đó Loan mới sực nhớ ra hai chị em trò này sáng nay không đến học.

- Sao sáng nay hai chị em nghỉ học?

Phương đáp ngập ngừng:

- Thưa cô...Thưa cô...

Loan hiểu ngay, Phương và Hảo đến xin phép nài thôi học, cũng như những học trò khác. Loan dạy học được hai tháng, thầy trò đã bắt đầu mến nhau thì bỗng nài thấy số học trò một ngày một kém, hết trò nọ xin thôi lại đến trò kia. Loan không cần nghĩ ngợi cũng biết được rằng không phải là nài dạy kém, vì học trò nào thôi cũng có ý mến tiếc nài. Loan chắc có người mưu hại nài bằng cách nói xấu nài với bố mẹ học trò. Mà không cần nói xấu nữa, cứ việc kể lại chuyện cũ của nài cũng đủ cho bố mẹ học trò sợ không dám cho con đi học. Loan biết vậy từ trước nên đã phải hết sức giấu giếm quãng đời quá khứ của mình, nài phải thuê nhà ở chỗ hẻo lánh này cho khỏi gặp người quen thuộc và nài đã phải cẩn thận đổi tên và bảo học trò gọi mình là Cô Giáo Hồng. Nghĩ đến bà Phán Lợi, Loan cau mày lẩm bẫm:

- Mình muốn quên, nhưng người ta lại không muốn quên.

Rồi nài dịu dàng bảo Phương:

- Em không sợ, cô không phạt về tội nghỉ học sáng nay đâu. Phạt làm gì nữa, vì hai em đến xin phép cô thôi học, có phải thế không?

Phương và Hảo đưa mắt nhìn nhau như lầy lợm rằng sao Cô Giáo đoán trúng. Phương lúc đó mới dám nói thật:

- Thưa cô vâng, chúng con đến xin phép cô cho chúng con nghỉ học...ít lâu.

Loan hỏi gặng:

- Cô biết hai em không bao giờ nói dối, vậy hai em cứ nói rõ cho cô biết vì lẽ gì hai em nghỉ học?

- Thưa cô chúng con sắp phải về quê.

Loan không nghe câu trả lời của học trò, tắc lưỡi, nói một mình:

- Mình cũng lẩn thẩn lắm. Chúng nó biết thế nào được.

Rồi nài nói to:

- Thôi hai em về. Còn tiền học tháng này chưa trả, hai em nói với thầy mẹ rằng Cô Giáo không lấy nữa đâu.

Phương và Hảo vừa ra khỏi một lúc thì một cô bé, vẻ mặt sáng sủa cấp sách vào chào Loan. Loan âu yếm hỏi:

- Có gì lạ không, em Bảo?

Bảo đáp:

- Cô Giáo sáng nay có cho con một bài tính khó quá, con nghĩ mãi không hiểu.

- Vào đây cô giảng cho.

Bảo mấy tuần lễ trước còn là học trò của Loan và cũng bị cha mẹ bắt thôi để đi học trường khác. Bảo thông minh học giỏi nhất lớp cho nên khi Bảo thôi, Loan lầy lợm buồn hơn cả. Nhưng vì thầy trò mến nhau, nên Bảo lên nhà sang trường Loan để hỏi han Loan và học thêm.

Hai thầy trò vừa mới ngồi vào bàn, thì ở ngoài có tiếng người đàn bà hỏi con sen:

- Tôi muốn hỏi Cô Giáo Hồng.

Loan chưa đoán được tiếng ai cả, thì một người đàn bà to béo đã đứng ở bậc cửa nhìn vào, Loan vội hỏi:

- Bà muốn gì?

Người đàn bà, nét mặt hàm hàm sẽ gạt đầu chào Loan, rồi cất tiếng giận dữ gọi:

- Bảo ra ngay đây.

Loan thấy Bảo mặt tái mét, run sợ vội vàng ôm sách vào lòng, rụt rè ra cửa. Người đàn bà không nói một lời, tay trái níu lấy vai Bảo, rồi giơ tay phải tát hết sức vào má. Loan vừa sửng sốt, vừa giận đứng lên nói:

- Bà không được làm thế.

- Nó là con tôi.

Thấy bà kia toan tát Bảo cái nữa, Loan sấn lại cản:

- Tôi vẫn biết nó là con bà...Nhưng đây là nhà tôi, bà không có quyền đánh con bà ở nhà tôi.

- Tôi dạy con tôi.

Loan chỉ tay ra cửa:

- Bà về nhà bà dạy con bà.

Người đàn bà đẩy con ra ngoài, nhìn thẳng vào mặt Loan:

- Tôi không cho con tôi học cô. Nếu cô còn cứ để nó đi lại đây thì tôi sẽ trình Cẩm cho cô biết.

Loan giận lắm, nhưng vẫn mỉm cười:

- Bà cứ việc giữ con bà, còn tôi, tôi không muốn nói chuyện với một người vô lễ. Bà ra ngay khỏi nhà tôi tức khắc, bà biết điều đừng để đến nỗi tôi đuổi bà ra.

Thấy Loan nói giọng quả quyết, người đàn bà hơi chột dạ lùi dần ra cửa, rồi cầm tay con kéo đi, vừa kéo vừa lăm lăm bửi mắng. Loan đứng nhìn theo.

- Cô nào tốt số về làm dâu bà này thì phải biết. Đây là đối với mình, một người không thuộc quyền họ, mà còn thế ấy.

Loan cau mày:

- Bây giờ mình không thuộc quyền ai nữa, nhưng còn dính dáng với bọn này thì chưa yên thân.

Đưa mắt nhìn sang lớp học thấy học trò đã tới đông đủ, Loan thông thả vào lớp, rồi đứng cạnh bàn đưa mắt thăm đếm số học trò. Loan ngồi xuống, một tay ưỡ oải mở cửa sổ, một tay ôm trán, nghĩ ngợi. Học trò vẫn yên lặng đợi mãi không thấy cô giáo gọi đọc bài. Một lúc Loan mới ngừng lên, nhìn khắp một lượt rồi ôn tồn nói:

- Thôi cho các chị nghỉ học...

Học trò ngờ ngác nhìn Cô Giáo không hiểu.

- Cho các chị nghỉ học hẳn. Bắt đầu từ nay, tôi không dạy học nữa.

Thấy học trò nhao nhao muốn hỏi, Loan giơ tay:

- Các chị thu xếp sách vở rồi về ngay, nói với thầy mẹ ở nhà rằng Cô Giáo phải đi xa, nên không dạy học nữa. Tôi khuyên các chị có đi học trường khác vẫn được chăm chỉ và ngoan ngoãn như ở đây. Thôi, các chị về, cô còn phải xếp dọn.

Học trò đứng cả lên xúm quanh bàn Loan hỏi chuyện, nhưng Loan gạt đi và bảo ra ngay.

Lúc học trò về cả rồi, ở lại một mình trong lớp học vắng tanh, Loan ngồi gục đầu xuống bàn yên lặng như pho tượng.

Tiếng con sen làm Loan giật mình ngừng lên:

- Cô cho học trò nghỉ học?

- Ừ, cho nghỉ hẳn, từ nay tôi không dạy học nữa.
Rồi Loan bảo con sen:
- Chị liệu xem đâu có việc thì đi tìm việc mà làm. Cô không thể mượn chị được nữa.
- Thưa cô, cô định đi đâu bây giờ?
- Cô không đi đâu được cả, nhưng cô hết tiền thì thầy trò phải liệu đi tìm việc làm riêng kiếm ăn.
Con sen đứng cúi đầu ngẫm nghĩ một lát, rồi nói giọng chân thật:
- Thưa cô, miễn ở với cô có đủ cơm ăn là con xin ở mãi. Tiền công cô cho con mấy tháng nay, con chỉ ăn quà tiêu nhảm.
- Thế còn chồng con chị?
- Thưa cô, con chưa có cháu nào. Còn chồng con nó đi làm thợ mộc cũng đủ tiêu, con không phải lo.
Rồi con sen cười để che cảm động:
- Ở với cô chẳng bao giờ sợ đói. Thế là đủ. Mà dẫu có đói nữa thì hai cô cháu cùng đói. Xin cô đừng ngại.
Loan cũng cười theo, nói:
- Bây giờ phải lo việc nhà cửa. Cái nhà này thuê đất quá, phải đi tìm cái rẻ hơn.
Con sen đáp:
- Con nghe phong phanh hình như bà Đồng đến cuối tháng này muốn đòi lại nhà.
- Tôi đã biết trước. Bà Đồng thế nào chẳng quen bà Phán Lợi. Lạ gì!
Rồi Loan dặn con sen:
- Cốt nhất là đừng nói cho bà Giáo Thảo biết. Cứ nói là cô tìm được việc làm ở nhà báo nhiều tiền hơn, nên thôi dạy học.

CHƯƠNG XXVII

Dững và một người bạn cùng xuôi thuyền về đồn điền Độ. Lúc thuyền ở sông Thao rẽ sang Sông Đà, đi sang đò thông Bến Đò Trung Hà được ít lâu, thì trời đã chiều. Dững bảo bạn:

- Khó lòng mà về kịp được, anh Chúc ạ. Tối Thanh Thủy thì tối mất.

Chúc nói:

- Hôm nay có trăng.

- Có trăng cũng không thể đi được, vì phải qua rừng. Đành phải ngủ lại dưới thuyền vậy.

Chúc cười đáp:

- Ngủ lại càng hay. Đêm lạnh, tôi đã có cái áo này.

Rồi hai người yên lặng trông ra cảnh chiều trên sông cùng nghĩ đến cái thú sắp được nghỉ ngơi sau mấy tháng trời vất vả.

Về phía tay phải, núi Tản Viên đã bắt đầu mờ mờ trong sương. Những bãi cát nổi trên mặt sông lúc này nhuộm vàng dưới ánh chiều tà lướt qua, bây giờ đã biến ra sắc trắng dịu. Trong một vài chiếc thuyền, cắm sào đậu bên cạnh bãi, ánh lửa thổi cơm chiều thấp thoáng giải vàng trên mặt nước đen.

Bỗng trên sông yên lặng, một tiếng hát ở đâu vắng vắng đưa lại, Chúc tắc lưỡi, rồi muốn đáp lại câu hát, Chúc nghịch bắt chước giọng buồn rầu se se ngâm:

... Thuyền ai đỗ bến mặc ai

Quanh thuyền trắng giải, nước trôi lạnh lùng

Hát xong, Chúc nói:

- Chúng mình tưởng như được ở Bến Tầm Dương vậy.

Không thấy Dững nói gì, Chúc quay lại. Dững như không biết có Chúc ở bên cạnh, ngồi chống tay vào cằm, mắt nhìn ra chân trời, yên lặng lắng tai nghe một tiếng gọi từ ở nơi đâu xa đưa lại.

Con thuyền vẫn từ từ lướt trên mặt nước.

Dững quay lại hỏi Chúc:

- Trong đò anh, anh đã yêu ai chưa?

Chúc lấy làm lạ:

- Anh hỏi đùa chơi?

Dững nói:

- Anh thì cái gì cũng cho là đùa. Tôi chắc anh chưa biết thế nào là tình yêu?

Chúc cười đáp:

- Cũng có lẽ...vì tôi đã nhất định không yêu ai. Tội gì yêu một người để bạn bực vì nhau, trong lúc mình có thể yêu khắp mọi người được. Trong cuộc đời này đây mai đó của tôi, tôi đã gặp biết bao nhiêu người đẹp, người nào tôi cũng yêu, tuy chỉ yêu thoáng qua trong chốc lát...Nhưng tôi không để ai yêu tôi bao giờ.

Chúc lấy ngón tay gõ xuống mạn thuyền, nói tiếp:

- Vì để người ta yêu tức là để người ta giữ lại. Tôi, tôi cho đời là một cuộc du lịch dài, thấy cảnh đẹp chỉ ngắm qua chứ không thể dừng chân lại được, phải đi, đi tìm cảnh mới lạ mãi mãi.

Dững thần thờ nói:

- Anh là một người sung sướng. Nếu tôi cũng có thể như anh được...

Chúc nhìn bạn mỉm cười:

- Hôm nay trông anh có vẻ bí mật tộ.

Dững đáp:

- Đời người nào mà không có sự bí mật ẩn ở trong.

Thấy đã đến chỗ sông rẽ đôi trước Huyện, Dững gọi người lái đò:

- Bác cho thuyền ghé vào bờ, mua thức ăn xuống đây, rồi cho thuyền ra đậu ở bãi, mai chúng tôi mới lên bộ.

Chúc dặn với:

- Và nhớ mua nửa chai rượu nữa.

Đêm hôm ấy, trong cái khoang nhỏ, dưới ánh đèn le lói, hai anh em ngồi uống rượu quên cả trời đất.

Dũng chỉ yên lặng nhìn Chúc cười nói, hát luôn mồm. Mệt quá, Chúc vừa đặt mình xuống chiếu đã ngủ thiếp đi. Dũng nhìn bạn lẩm bẫm:

- Một người vô tư lự!

Chàng kéo cái áo dạ đắp cẩn thận lên người bạn, rồi ngồi dựa vào khoang, nhìn ra ngoài sông rộng, bấy giờ trăng đã lên, tỏa ánh sáng lạnh lẽo xuống bãi cát trắng mờ mờ. Những thuyền đậu đằng xa đã lặn vào trong sương. Về phía tay trái, giữa lưng chừng mây có ánh lửa lập lòe: Dũng đoán chắc là người ta đốt rừng trên núi, nhưng không biết rõ là núi nào vì chàng đã say, nên không định được phương hướng.

Đã lâu lắm, chàng ngồi yên, mê man như đang ở trong một giấc mộng. Gió trên sông càng về đêm càng lạnh, hiu hắt thổi lọt vào khoang. Tiếng nước róc rách vỗ vào mạn thuyền như tiếng nói của đêm thanh thì thầm kể lể với Dũng những nỗi nhớ nhung thương tiếc...

Dũng đưa mắt nhìn bạn, thấy bạn vẫn ngủ yên, chàng lấy trong túi ra mấy mảnh giấy, rồi rút bút chì, cắm đầu viết...

CHƯƠNG KẾT

Loan mở cửa bước vào nhà uể oải đặt mấy cái gói lên bàn. Nàng vừa ở phố về, mua mấy thức lặt vặt để dùng trong ba ngày Tết, vì sáng ngày con sen đã xin phép nàng về quê. Đưa mắt nhìn gian nhà vắng vẻ, tự nhiên Loan thấy buồn bã lạ thường. Trong lúc năm hết Tết đến, Loan còn cảm rõ nỗi cô độc của nàng, một thân một mình sống trơ trọi, gian nhà này mỗi khi về nàng thấy ấm cúng bao nhiêu, thì chiều hôm nay có vẻ lạnh lẽo bấy nhiêu.

Loan nghĩ ngay đến việc lại chơi nhà Thảo để được gần gũi một người bạn có thể an ủi nàng trong lúc chán nản như lúc này.

Nàng vội cất mấy cái gói giấy vào ngăn kéo rồi khóa trái cửa, gọi xe bảo kéo lại phố Thảo ở.

Lúc đến nơi thì Lâm và Thảo đã ngồi vào bàn sắp cầm đũa. Loan cười hỏi:

- Hôm nay sao anh chị ăn cơm sớm thế?

Rồi không kịp để cho Thảo mời, nàng nói luôn:

- Anh chị cho em ăn cơm với...Hôm nay hết năm, buồn quá...

Tuy Loan vừa nói vừa cười, nhưng Thảo cũng đoán được tâm trạng Loan lúc đó, và hiểu thấu nỗi buồn của người bạn lẻ loi.

Âu yếm, Thảo nói:

- Chị ngồi vào đây. Rồi ở luôn đây ăn Tết với chúng tôi. Hôm nay chúng tôi định thức đến giao thừa rồi dạo chơi phố xem họ đi lễ.

Rồi Thảo ghé vào tai Loan có vẻ bí mật:

- Tôi có một chuyện cần nói với chị hôm nay.

Tiếng pháo tiễn năm cũ ở một vài nhà đã bắt đầu nổ ran. Ba người ăn cơm xong cùng đứng lên. Thảo nói:

- Nhà tôi không có vẻ tết gì cả. Ở những gia đình khác thì bây giờ họ đã trang hoàng lộng lẫy...

Loan nói:

- Còn em thì em không có gia đình nào cả...

Nàng nhìn hai bạn mỉm cười:

- ... Nhưng em có gia đình này.

Thảo nhìn Loan tinh nghịch:

- Biết đâu rồi chị không có gia đình khác.

Loan đáp:

- Không thể nào như thế được nữa.

- Tại chị không muốn đó thôi.

Loan không hiểu lời bạn nói, toan hỏi gặng, nhưng vừa lúc nói thì Lâm cầm mũ nói đi xem chớp bóng, hẹn tám giờ sẽ về. Thật ra Lâm lại nhà một người bạn để cho Thảo tiện nói chuyện riêng với Loan.

Trong buồng còn lại hai chị em. Thảo bảo bạn ra ngồi ở ghế đệm dài, rồi cắt cam mời bạn ăn. Loan nhắc lại câu chuyện lúc nãy:

- Em không hiểu vừa rồi chị định nói gì?

Thảo đáp:

- Tôi nói đùa chị ấy thôi?

Loan buồn rầu nói:

- Em thì còn mong đâu có gia đình, mà em cũng không muốn có gia đình nữa...không bao giờ nữa.

Hai người ngồi yên lặng một lúc lâu...Một cơn gió thổi hất chiếc màn đen treo ở cửa sổ.

Loan nói:

- Trời mưa, chị ạ.

- Chị ngồi dịch lại đây không ướt.
Loan đứng dậy đóng cửa, rồi ngồi lại chỗ Thảo, cúi đầu ngẫm nghĩ. Trời đã mờ mờ tối. Loan nói:

- Lúc này chị bảo muốn nói với em một câu chuyện cần...
Thảo nói:

- Chỗ chị em, tôi xin nói thật, mà chị cũng đừng giấu giếm tôi làm gì. Chị vẫn nói rằng chị thích sống cái đời cô độc. Đó là vì chị chỉ nghĩ đến những nỗi khổ đã gặp khi còn phải sống trong những gia đình cũ. Nhưng tôi, tôi biết chị lắm, tôi chắc chị cũng một đôi khi có cái hy vọng lập nên một gia đình mới như ý muốn của mình...Bây giờ không có cái gì bó buộc nữa...chị muốn sao được vậy.
Thấy Loan vẫn ngồi yên, Thảo nói tiếp:

- Chị cũng không nên cố chấp e ngại.
Loan ngừng lên nhìn bạn:

- Em biết vậy, nhưng không đời nào em có thể lấy chồng được nữa...Không đời nào. Suốt đời em sẽ sống như thế này.
Thảo nói:

- Chị không muốn nhớ lại ấy thôi, chứ tôi thì nhớ lắm. Tôi không hiểu vì có gì chị đã cố ý muốn quên cái tình cũ của chị đối với...
Loan vội ngắt lời Thảo:

- Em van chị, xin chị đừng nhắc đến chuyện ấy làm gì nữa. Em đã cố quên, thì chị cũng nên thương em đừng nói nữa.
Thấy bạn ngồi cúi đầu có vẻ đau đớn, Thảo vội nói:

- Xin lỗi chị. Nhưng tôi có hiểu chuyện gì đâu.
Loan vuốt tóc mai, thỏn thức đáp:

- Chỉ vì thấy chị thương em, muốn cho em sung sướng, nên em tủi thân.
Thảo nói:

- Chị đã coi tôi như một người bạn thân, như một người chị ruột, thì có chuyện gì chị cứ nói thực, can gì phải giấu giếm.
Loan ngập ngừng nói:

- Em không muốn nói với chị, vì sợ xấu hổ. Em nhầm, nhầm đã hơn sáu năm nay. Em yêu Dũng (cái tình đối với Dũng, chị đã biết) nhưng chị có ngờ đâu rằng, đó chỉ là một mối tình mộng tưởng, yêu người ta, tưởng người ta yêu mình, mà thật ra từ trước đến nay, Dũng không bao giờ yêu em cả. Em nhầm và em muốn giữ riêng câu chuyện một mình mãi mãi.
Trong lúc đó, Loan vẫn cúi nhìn xuống đất nên không nhận thấy vẻ vui tươi thoáng hiện trên nét mặt Thảo. Loan thở dài nói tiếp:

- Huống hồ bây giờ em không còn là một thiếu nữ ngây thơ, trong sạch như trước kia nữa. Em chỉ còn mong có một điều là được mãi mãi sống như thế này, và quên hẳn chuyện cũ đi, quên hết.
- Nhưng mà có người lại chưa quên...
Câu nói của Thảo làm Loan ngạc nhiên. Nàng ngừng lên nhìn bạn và ngạc nhiên hơn nữa, khi thấy bạn đưa ra một cái phong bì gấp tư đã nhàu nát.
Loan hỏi:

- Thư của ai thế?
Thảo mỉm cười:

- Của người chưa quên chị...Anh Dũng.
Thấy bạn rụt rè không dám cầm, Thảo nói tiếp:

- Thư anh ấy gửi cho tôi. Nhưng tôi muốn để chị xem.
Rồi Thảo rút cái thư đặt vào tay Loan:

- Mong rằng từ nay hai người không hiểu lầm nhau nữa.

Thấy Loan cứ nhìn mình trừng trừng, Thảo giục:

- Thì chị đọc đi sẽ hiểu.

Muốn cho bạn khỏi ngỡ ngàng, Thảo xoay mình, lấy một quả cam, thông thả gọt vỏ.

Loan giờ thư ra, nhìn những chữ viết bằng bút chì, nguệch ngoạc không thẳng dòng rồi cúi đầu nhắm đọc:

Thanh Thủy, ngày 17 tháng chạp...

Chị Giáo,

Em viết bức thư này cho chị, một đêm trăng mờ trên Sông Đà. Em phải kê giấy vào ván thuyền để viết, mà viết trong lúc cảm động, tâm trí bàng hoàng, nên chữ khó đọc, xin chị cũng tha lỗi cho.

Tuy đã ngoài sáu năm, em chưa về thăm chị, nhưng không bao giờ em quên được lòng tử tế của chị đối với em là lúc nào em cũng tin rằng chị vẫn coi em như người bạn thân đó hơn thế nữa đó một người em ruột.

Vì thế nên em mới dám viết thư này để nhờ chị hay nỗi lòng của em và nhờ chị giúp cho em một việc, mà chỉ có chị giúp được thôi. Vì biết chị là người hết lòng với bạn hữu và coi chị như người chị ruột, nên tuy việc này có tính cách riêng tây mà cũng không nề hà, e ngại. Em có thể nói rõ cho chị biết hết và em khao khát được chị cho nghe lời khuyên bảo của chị về việc này.

Em xin thú thật với chị rằng đã hơn tám năm nay, em nặng một tình yêu Loan, nhưng sau khi đã biết Loan là vợ chưa cưới của người khác, em cố đổi tình yêu ra tình bè bạn và coi Loan chỉ như một người bạn. Như thế cho đến ngày em phải bỏ Hà Nội đi. Trước khi đi, Loan có đến nhà thăm em và khuyên em ở lại. Nếu em không nhằm thì cái cử chỉ đó đã tỏ ra rằng Loan cũng yêu em. Nhưng nghĩ Loan bị nhà bắt buộc lấy người khác mà em thì phải sống cái đời phiêu bạt vô định, nên em không thể nào cùng Loan đi một con đường và hôm đó em phải đóng vai một người bạn vô tình để cho Loan quên hẳn em đi.

Vì vậy cho nên tối hôm em về thăm anh chị, em phải trốn sang buồng bên cạnh khi thấy Loan đến, vì em không muốn làm bận lòng Loan, trước khi Loan về nhà chồng. Em mừng rằng Loan đã nhất định nghe theo lời cha mẹ, bằng lòng lấy Thân và em vẫn ao ước rằng Loan được yên phận sống cái đời mới của Loan. Còn em tuy về sau không quên hẳn được Loan, nhưng vì vui với công việc, nên chỉ lúc nào nhàn nhã mới tưởng nhớ qua thôi.

Em ở xa, nhưng cũng biết Loan khổ sở vì nhà chồng. Dầu thương Loan đến đâu đi nữa, em cũng không có quyền dựa vào việc riêng của một người đàn bà đã có chồng.

Cho đến ngày xảy ra việc lỗi thôi. Hôm xử việc Loan, em có về Hà Nội và đến tòa án xem. Lúc đó em có cảm tưởng rằng họ xử em, vì chính em mới là thủ phạm. Loan với em cùng gặp một cảnh ngộ, em đã thoát ra, sao em còn muốn cho Loan ở lại để chịu khổ trong bao lâu.

Lúc ấy tòa tha Loan trắng án, em đã toan chạy lại mừng Loan. Chị và Loan có ngờ đâu cách đấy mấy bước, em đương đứng nép sau cột mừng rồi, hồi hộp.

Trong sáu năm nay em đợi...đợi cho đến bây giờ chuyện ấy đã thành chuyện cũ. Em không biết Loan sống làm sao, không biết Loan có được sung sướng không, nhưng có một điều ngày nay em biết chắc là Loan bây giờ không còn bị cái gì bó buộc nữa.

Vậy bây giờ em nhờ chị dò xét ý tứ Loan và viết thư cho em biết. Em rất mong đợi, vì hạnh phúc đời em ở cả bức thư của chị.

Nếu Loan đã quên em hẳn, hay từ trước đến giờ, Loan chỉ coi em như một người bạn thì xin chị coi như là không có bức thư này và từ nay em không bao giờ

nhắc đến chuyện ấy nữa. Nếu Loan có thể để cho em chuộc lại cái lỗi trước thì chị nói cho Loan biết rằng Loan không nên câu nệ. Đối với em thì Loan bây giờ cũng như Loan khi chưa lấy chồng. Còn như bảo rằng em e ngại, vì Loan đã là một người có tai tiếng với gia đình, thì điều đó Loan đã biết rằng em không để ý đến, vì em cũng như Loan.

Hai người cùng đau đớn như nhau, sao không tìm về với nhau để chung sống một cuộc đời mới và giúp nhau quên cái quá khứ nặng nề kia đi.

Loan bây giờ sống một thân bơ vơ, chắc cũng đôi khi mong ước có một người bạn để chung gánh những công việc nặng nề phải gặp trên đường đời, để an ủi, đỡ dành trong những ngày thất vọng. Em mong có cái hạnh phúc được là người đó.

Nhưng đời em là một đời xuôi ngược, lênh đênh, không biết Loan có vui lòng nhận sống như em không. Đó là mối lo ngại của em, em không muốn vì em mà Loan phải chịu khổ một lần nữa. Nhưng việc này là về sau, em mong rằng ý nguyện của hai người rồi cũng có thể giống nhau được.

Em xin nhắc lại lần nữa rằng:

Nếu chị xem ý Loan không có chút tình gì đối với em, thì chị cố giấu kín đừng cho Loan biết. Em đành yên lặng giữ một khối tình tuyệt vọng cho đến ngày...đến ngày hết cái đời phiêu lưu của em.

Chị có viết thư cho em thì cứ viết về đồn điền anh Độ. Hết Tết em không có ở đó nữa, nhưng anh Độ sẽ chuyển thư đi cho em.

Em có lời hỏi thăm anh Giáo.

Dững.

Thảo tuy ngồi gọt cam, nhưng vẫn để ý đợi khi Loan đọc xong. Lúc Loan đặt lá thư xuống, Thảo quay lại và cảm động đến rưng rưng nước mắt, khi thấy vẻ sung sướng lộ trên nét mặt. Loan ngồi không nhúc nhích, nhìn thẳng ra trước mặt bạn, hai con mắt luôn luôn chớp, rồi thông thả hai tay đưa lá thư lên áp vào chỗ trái tim nàng đương thổn thức.

Thảo ghen ngào nói:

- Không lẽ nào chị phải chịu khổ sở mãi mãi!

Có tiếng động ở cửa, hai người cùng giật mình nhìn ra. Lâm tươi cười đi vào bỏ mũ xuống bàn nói:

- Định đi xem, nhưng toàn phim chiếu rồi, họ chiếu lại cho học trò xem...Hai bà ngồi làm gì thế? Sao không vắn đèn to lên?

Loan khế bảo Thảo:

- Chị cho em mượn bức thư này.

Thảo gật đầu. Loan cho thư vào túi áo, rồi uể oải đứng lên nói:

- Em về qua nhà một tí.

Lâm hỏi:

- Cô ở đây ăn Tết kia mà?

- Chốc nữa em sẽ trở lại...À, nhưng có lẽ em bận lâu một chút. Hay là đến giao thừa, anh chị đi qua nhà vào rủ em, rồi ta cùng đi chơi.

Loan muốn về để được yên tĩnh nghĩ đến cái sung sướng của mình. Nàng như người say, mở cửa ra ngoài, quên cả chào Lâm và Thảo. Lúc đóng cửa, nàng mới nhớ, vội quay lại nói to để che ngượng nghịu:

- Thế nào chốc nữa anh chị cũng lại rủ em đấy.

Thảo âu yếm nhìn Loan, tươi cười đáp:

- Vâng, đến mười hai giờ đêm chúng tôi sẽ xin lại...Mừng chị.

Lâm đợi cho Loan đi rồi, hỏi vợ:

- Thế nào?

- Thế nào gì?
- Việc ấy thành bại?

Thảo không đáp lại câu hỏi của Lâm, nàng ra cửa sổ, yên lặng nhìn theo Loan rồi mỉm cười tinh nghịch bảo chồng:

- Hiện giờ có một người sung sướng. Người đó đương đi ngoài mưa gió, quên cả mưa ướt, gió lạnh.

HẾT